

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

Emine Merve BAYSAL

**EVLİLİK YAŞAM DOYUMU VE AİLE AİDİYETİNİN EVLİLİK
KALİTESİNİ YORDAYICI GÜCÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2026

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

Emine Merve BAYSAL

**EVLİLİK YAŞAM DOYUMU VE AİLE AİDİYETİNİN EVLİLİK
KALİTESİNİ YORDAYICI GÜCÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr .Üyesi Semra KİYE

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Betül Gökçen DOĞAN LAÇIN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Selami KARDAŞ

MUŞ-2026

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
TEŞEKKÜR	VI
TABLolar DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. EVLİLİK KALİTESİ	9
1.1.1. Evlilik Kalitesi ile İlgili Kuramlar	13
1.1.1.1. Sosyal Değişim Kuramı	13
1.1.1.2. Davranışçı Kuram	14
1.1.1.3. Bağlanma Kuramı	15
1.1.1.4. Kriz Kuramı	17
1.1.1.5. İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli.....	18
1.1.2. Evlilik Kalitesi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	19
1.2. AİLE AİDİYETİ	22
1.2.1. Aile Aidiyeti ile İlgili Kuramlar	29
1.2.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi.....	29
1.2.1.2. William Glasser'in Seçim Kuramı	30
1.2.1.3. Bağlanma Kuramı	31
1.2.1.4. Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı	32
1.2.1.5. Eric Fromm'un Kişilik Kuramı.....	33
1.2.1.6. Clayton Alderfer'in İhtiyaçlar Kuramı	34
1.2.2. Aile Aidiyeti ile İlgili Yapılan Araştırmalar	35
1.3. EVLİLİK YAŞAM DOYUMU	37
1.3.1. Evlilik Yaşam Doymu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	40
1.3.1.1. Yatırım Modeli	40
1.3.1.2. Eşitlik Modeli.....	41
1.3.1.3. Yükleme Kuramı.....	42

1.3.1.4. Kişiler Arası Sosyal Biliş Kuramı.....	42
1.3.2. Evlilik Yaşam Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	43
1.4. EVLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	47
1.4.1. Evlilikte Sevgi ve Aşk	47
1.4.2. Evlilikte İletişim	49
1.4.3. Evlilikte Çatışma ve Problem Çözme Becerisi	51
1.4.4. Evlilikte Birlikte Zaman Geçirme	52
1.4.5. Evlilikte Maddiyat ve İş Hayatı	53
1.4.6. Evlilikte Cinsellik	54
1.4.7. Evlilikte Rol Beklentileri.....	54
1.4.8. Evlilikte Benlik Saygısı.....	55
1.4.9. Evlilikte Eşlerin Ailelerinin Etkileri.....	56
1.4.10. Evlilikte Eş Desteği.....	57
1.4.11. Evlilikte İnanç ve Değerler	57
1.4.12. Evlilikte Çocukların Etkisi.....	58

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	60
2.2. ÇALIŞMA GRUBU	60
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	62
2.3.1. Demografik Bilgi Formu	62
2.3.2. Evlilik Kalitesi Ölçeği	62
2.3.3. Aile Aidiyeti Ölçeği	63
2.3.4. Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği	63
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI	64
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

3.1. EVLİLİK KALİTESİ, AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULAR	68
3.2. AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMU DEĞİŞKENLERİNİN EVLİLİK KALİTESİNİ YORDAMASINA YÖNELİK BULGULAR	69

3.3. EVLİLİK KALİTESİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULAR	70
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
TARTIŞMA	
4.1. EVLİLİK KALİTESİ, AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULARIN TARTIŞILMASI.....	74
4.1.1. Evlilik Kalitesi ve Aile Aidiyeti Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	74
4.1.2. Evlilik Kalitesi ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	75
4.1.3. Aile Aidiyeti ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	77
4.2. AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMUNUN EVLİLİK KALİTESİNİ YORDAMASINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI ..	79
4.3. EVLİLİK KALİTESİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	81
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
KAYNAKÇA	92
EKLER.....	115

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVİLİK YAŞAM DOYUMU VE AİLE AİDİYETİNİN EVİLİK KALİTESİNİ YORDAYICI GÜCÜ

Emine Merve BAYSAL

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Semra KİYE

2026, 130 sayfa

Bu araştırmanın amacı evli bireylerin evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bununla birlikte evlilik kalitesinin cinsiyet, çalışma durumu, yaş, eğitim düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı, gibi çeşitli demografik özellikler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Batman ilinde yaşayan 462'si (%63.4) kadın, 267'si (%36.6) erkek olmak üzere toplam 729 evli birey katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Evlilik Kalitesi Ölçeği, Aile Aidiyeti Ölçeği, Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada nicel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi, Bağımsız Gruplar t-Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda aile aidiyetinin alt boyutları (kendilik aidiyeti, aile aidiyeti) ve evlilik yaşam doyumunun birlikte evlilik kalitesini istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordadığı ve evlilik kalitesi toplam varyansının %57.5'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada katılımcıların evlilik kalitesi düzeylerinin; yaş, eğitim düzeyi, evlilik süresi, çocuk sayısı değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaştığı; cinsiyet ve çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve sonuçlara ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evlilik Kalitesi, Aile Aidiyeti, Evlilik Yaşam Doyumu

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
THE PREDICTIVE POWER OF MARITAL LIFE SATISFACTION AND
FAMILY BELONGING ON MARITAL QUALITY

Emine Merve BAYSAL

Advisor: Assistant Professor Semra KİYE

2026, Page: 130

The purpose of this study is to examine the relationship between marital quality, family belonging, and marital life satisfaction among married individuals. Furthermore, it aims to examine marital quality in terms of various demographic characteristics such as gender, employment status, age, education level, duration of marriage, and number of children. A total of 729 married individuals participated in the study, 462 (63.4%) of whom were women and 267 (36.6%) were men living in Batman province. The Marriage Quality Scale, Family Belonging Scale, Marital Life Satisfaction Scale, and Demographic Information Form were used as data collection tools in the study. The correlational survey model from quantitative research models was used in the study. Pearson's Moment Correlation Coefficient, Multiple Linear Regression Analysis, Independent Groups t-Test, and One-Way Analysis of Variance (ANOVA) were used in the analysis of the data.

According to the findings of the study, positive and statistically significant relationships were found between marital quality, family belonging, and marital life satisfaction. At the same time, it was found that the sub-dimensions of family belonging (self-identity, family belonging) and marital life satisfaction together predict marital quality in a statistically significant way and explain 57.5% of the total variance in marital quality. Furthermore, the study found that participants' levels of marital quality differed statistically significantly according to age, education level, length of marriage, and number of children; however, they did not differ statistically significantly according to gender and employment status. The findings were discussed within the framework of the literature, and recommendations regarding the results were presented.

Key Words: Marital Quality, Family Belonging, Marital Life Satisfaction

TEŞEKKÜR

2025 yılının Türkiye’de “Aile Yılı” ilan edilmesi “Aile” kurumun toplumdaki önemini göstermektedir. Evlilik, toplumun yapı taşı olan aile kurumunun temelini oluşturmada önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada aile ve evlilik yaşamının sağlıklı ve işlevsel bir şekilde ilerlemesini sağlamada önemli görülen evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma süreci boyunca alanyazın taranmış ve uygulanan ölçeklerle araştırma konusu detaylı bir şekilde ele alınmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın alanyazına, evlilik ve aile kurumunun daha iyi anlaşılmasına ve bu kurumların iyileştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara katkı sunması temenni edilmektedir.

Tez çalışmam boyunca her zaman daha iyisini yapabileceğimi hissettiren, en başından beri bilgisi ve rehberliğiyle bana güç katan, ilerlememi gönülden destekleyip sabırla, anlayışıyla, ilgisiyle yanımda olan, çalışma azmini ve disiplinini örnek aldığım, birlikte çalıştığım için kendimi çok şanslı hissettiğim değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Semra KİYE’ ye müteşekkirim.

Yüksek lisans sürecim boyunca anlayışlarıyla ve destekleriyle sürecimi kolaylaştıran, çalışmaktan büyük keyif aldığım, verileri toplama aşamasında kıymetli zamanlarını ayırıp yardımcı olan Yavuz Selim İlkokulu idarecilerime ve meslektaşlarıma yürekten teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreçte her ihtiyacım olduğunda şefkatle yanımda olan ve ailemden biri gibi gördüğüm değerli arkadaşım Emel VURUŞKAN’a çok teşekkür ederim.

Her anımda yanımda olduğu gibi yüksek lisans sürecimde de bilgisiyle ve desteğiyle hep yanımda olan, varlığına hep şükran duyacağım değerli arkadaşım Neslihan ÖZTÜRK’e çok teşekkür ederim. Güzel yüreğine, desteğine, hayatımdaki yerine iyi ki diyorum.

Son olarak öğrenim hayatımın başından bu güne kadar sonsuz sabır ve anlayışla bana yardımcı olan, eğitimim için her türlü fedakârlıkları yapan, benim bu günlere gelmemde karşılığı ödenemeyecek emekleri olan sevgili annem ve babama, yaşadığım tüm zorlu süreçlerde desteğiyle yanımda olan canım ablam Gülbahar DOĞAN’a yürekten teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamı, hayatta olmasa da desteğini ve sıcaklığını her an yanımda hissettiğim, disiplinini yaşamım boyunca örnek almaya gayret ettiğim canım annem Türkan BAYSAL’a ve merhametiyle hep yanımda olan canım babam Burhan BAYSAL’a ithaf ediyorum. Sizi çok seviyorum...

Muş-2026

Emine Merve BAYSAL

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Bilgiler.....	61
Tablo 2.2. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutları ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler.....	65
Tablo 3.1. Evlilik Kalitesi, Aile Aidyeti ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları	68
Tablo 3.2. Evlilik Yaşam Doyumu ve Aile Aidyetinin Evlilik Kalitesini Yordamasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	69
Tablo 3.3. Cinsiyet Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları.....	70
Tablo 3.4. Çalışma Durumu Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	70
Tablo 3.5. Yaş Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları	71
Tablo 3.6. Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları.....	71
Tablo 3.7. Evlilik Süresi Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları	72
Tablo 3.8. Çocuk Sayısı Açısından Evli Bireylerin Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları	73

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Evlilik kalitesi modeli (Lewis ve Spanier, 1979, akt., Keleş, 2018).....	13
Şekil 1.2. Evlilikte İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli (Karney ve Bradbury, 1995, akt., Keleş, 2018)	18
Şekil 1.3. Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi (Maslow, 1943, Akt., Çoban, 2021).	29

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, önemi, amacı, alt soruları, sayıltıları, sınırlılıkları ele alınarak, araştırmada yer alan kavramların tanımlarına ilişkin açıklanmalara yer verilmiştir.

Araştırmanın Problemi

Evlilik, bireylerin yaşamında aile çatısının kurulabilmesi ve insan neslinin sürdürülebilmesini sağlayan önemli bir dönüm noktası olarak görülmektedir (Sezen, 2005). Evrensel bir olay olarak görülen evliliğin, eşlerin bir araya gelip hayatı paylaştığı, birbirlerine yüksek düzeyde bağlılık duyduğu, yaşamları boyunca kurdukları en anlamlı ilişkilerden biri olduğu belirtilmektedir. Bireylerin sosyal yaşamlarında çoğalmayı sağlayan evlilik kurumu, eşler arasındaki ilişkinin yasal, ekonomik, sosyal ve cinsel yönlerini içeren bir birliktelik olarak görülmektedir (Demiray, 2006). Evliliğin, toplumun yapı taşı olan aile kurumunun temelini oluşturmada önemli rol oynadığı belirtilmektedir (Hikmetoğlu, 2023). Aile; kişilerin fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin ilk başladığı, tam bir iyi oluş halini temin eden temel kurum olarak görülmektedir (Mavili vd., 2014). Evlilik ve aile kurumları, toplumun huzuruna ve düzenine katkı sağladığı ve bireyin yaşam doyumunu artırıp bireysel mutluluk kaynağı olduğu için önemli görülmektedir (Kendir ve Demirli, 2016). Bu nedenle sağlıklı aileler ve sağlıklı evliliklerin kurulması ve sürdürülebilmesi konusunun güncelliğini sürekli koruduğu belirtilmektedir (Kızıl, 2017).

Evlilik, bireylerin düzenli bir yaşam sürmesini sağlayan ve topluma uyumunu kolaylaştıran bir kurum olarak görülmektedir (Bacanlı, 2001). Topluma uyum sağlayabilen başarılı ve sağlıklı kişilerin yetişebilmesi için de sağlıklı bir aile ortamının varlığı gerekli görülmektedir. Bunun özü, uyumlu ve sağlıklı bir evlilik için gerekli olan faktörlerin neler olduğunun belirlenmesidir (Karadağ, 2015). Evliliğin sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlayan etmenlerin neler olduğu alanyazında farklı yönleriyle tartışılmaktadır. Bu etmenlerden bazıları evlilik kalitesi, evlilik doyumu, evlilik uyumu olarak sıralanmaktadır (Yarimoğlu, 2018). Evlilik kalitesi kavramı; evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu gibi kavramları kapsayan çatı bir kavram olarak görülmektedir. Yüksek evlilik kalitesinin uyum, ikili iletişimden memnuniyet ve doyumla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Spanier, 1976).

Evlilik kalitesi, bireylerin evliliklerinin ne kadar iyi olduğu ile ilgili sahip oldukları algı olarak açıklanmaktadır (Glenn, 1990). Evlilik kalitesi, evlilik boyunca çiftlerin ilişki dinamiklerinin nasıl olduğu, çiftlerin bu dinamik içinde neler hissettiğı ve bundan nasıl etkilendikleri ile ilişkili görölmektedir. Evliliğı etkileyen pek çok faktör arasında öne çıkan evlilik kalitesi, evliliklerin mutlu ve sağlıklı bir şekilde yürütölmesinin bağı olduğu en önemli kavramlardan biri olarak görölmektedir (Gürel, 2016). Evlilik kalitesinin yüksek olması eşler arasındaki iletişimi olumlu yönde etkileyerek yaşanan problemlerin sağlıklı yollarla çözölmesine katkı sağlamaktadır (Yarimoğlu, 2018). Evlilikte çiftlerin evlilik kalitesinin yüksek olmasının evliliklerinin güçlü ve sağlıklı olduğuna işaret ettiğı belirtilmektedir (Gürel, 2016).

Ailenin, üyelerin yalnızca kendileri oldukları için sevildikleri yer olduğu ifade edilmektedir (Sayar, 2022). Aidiyet ihtiyacının ilk karşılandığı toplumsal kurum olan aile, bireylerin yaşamlarını sosyal, duygusal, ekonomik ve ruhsal yönden önemli ölçüde etkilemektedir. Gelişim süreci boyunca farklı biçimlerde ve derecelerde hissedilen aile aidiyeti duygusu bireylerin yaşamı boyunca önemli görölmektedir (Aslantürk vd., 2020). Aile aidiyeti, aile üyelerinin birbirleriyle kurduğu sosyal, duygusal ve zihinsel bağ olarak tanımlanmaktadır (Güneş, 2018). İşlevsel aile olarak tanımlanan ideal ailelerde üyeler birbirlerinin fikirlerine saygı göstermekte, aidiyet ve dayanışma duygusu ile geleceklerini daha sağlıklı ve umutla inşa etmektedirler. Böylelikle aile aidiyeti duygusunun bireylerin işlevselliğini arttırarak bütün olarak ailenin işlevselliğini de olumlu yönde etkilediğı ifade edilmektedir (Mavili vd., 2014). Evlilik ile birlikte oluşan ailede, üyelerin birbirlerinin maddi ve manevi gereksinimlerine duyarlı olup birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılaması evlilikten alınan doyumun artmasına yol açmaktadır (Maden, 2015).

Evlilik kalitesinin önemli boyutlarından biri olarak görölen evlilik doyumunu, bireylerin evliliğe ait beklentilerini ve isteklerini tanımlamaktadır (Kapucı, 2014). Evlilik yaşam doyumunu kavramı bireylerin evliliklerini devam ettirirken tatmin olmalarını sağlayan bir süreç olarak görölmekle birlikte başarılı ve sağlıklı evliliklerin sürdürölbilmesi için önemli görölmektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013). Bazı aile ve evlilik ilişkilerinde yaşanan problemlerin zamanla arttığı ve pek çok evliliğin boşanma ile sonuçlandığı görölmektedir. Bu durumun en önemli nedenlerinden birinin, eşler arasında var olan duygusal bağı zamanla zayıflamasıyla evlilik yaşam doyumunun

azalması olarak görülmektedir (Çelik, 2014). Evlilik doyumu yüksek olan kişilerin evliliklerinin daha sağlıklı olduğu görülmektedir (Çam, 2021). Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik doyumunun yükselmesiyle daha sağlıklı ailelerin oluştuğu, kişilerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarının olumlu olarak etkilendiği görülmektedir (Pehlivan, 2011). Evlilik yaşam doyumu yüksek bireylerin mutluluk düzeylerinin yüksek, olumsuz yaşam şartlarına karşı dayanıklılıklarının fazla, stres seviyelerinin düşük olduğu (Çelik, 2014), depresif belirtiler gösterme konusunda daha az riskli oldukları ifade edilmektedir (Keleş, 2018). Bu sebeple ruh sağlığının korunabilmesi adına evlilik doyumunun araştırılması gereken önemli bir kavram olduğu düşünülmektedir. Nitekim evlilik doyumunun aile ve evlilik danışmanlığı alanlarında en çok çalışılan kavramlardan biri olduğu ifade edilmektedir (Çelik, 2014).

Ulusal alanyazında evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu kavramları çeşitli değişkenler açısından incelenmiş fakat bu üç kavramın birbiriyle olan ilişkisini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Evlilik kalitesi ile ilgili yapılan araştırmalardaki değişkenler incelendiğinde stres kavramı öne çıkmaktadır. Stresle çift olarak baş etme (Kurt, 2018; Mamatoğlu, 2023), algılanan stres (Çetinkaya, 2022), çocukluk ve yetişkinlikteki stres (Umberson vd., 2005) değişkenlerinin evlilik kalitesiyle ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Araştırmaların sonucuna göre, stresin evlilik kalitesini olumsuz etkilediği, stresle çift olarak baş etmenin evlilik kalitesini olumlu olarak etkilediği görülmektedir. Aynı zamanda yaşam doyumu (Carr vd., 2014; Barakas, 2023; Yalçınsoy, 2023), bağlanma stilleri (Kapucı, 2014; Yalçınsoy, 2023), benliğin farklılaşması (Barakas, 2023; Kalkan, 2018), öz şefkat (Çetinkaya, 2022; Yalçınsoy, 2023), algılanan eş desteği (Dinçer, 2022), iş doyumu (Rogers ve May, 2003) değişkenlerinin de evlilik kalitesi ile ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Yalçınsoy'un (2023) araştırmasında güvenli bağlanma stili, uyumlu duygu düzenleme stratejileri ve öz şefkatin evlilik kalitesini pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir.

Aile aidiyeti ile ilgili ulusal alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi ya da evlilik yaşam doyumu ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Hikmetoğlu'nun (2023) araştırmasında aile aidiyeti ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ve aile aidiyeti ile psikolojik iyi oluşun evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Alanyazın

incelendiğinde aile aidiyeti ile bağlanma stillerinin incelendiği pek çok çalışmaya rastlanmıştır (Biter, 2021; Çoltu, 2023; Dursun, 2019; Görmüş, 2021; Güler, 2022; Güler ve Öksüz Poplata, 2024; Gümüştepe, 2023; İlik, 2019; Mirzaoglu, 2023). Bu araştırma sonuçlarına göre katılımcıların aile aidiyet düzeyleri ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif yönlü, kaygılı-kararsız, kaçınan ya da saplantılı bağlanma stili arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda benlik saygısı (Biter, 2021; Görmüş, 2021; Mueller ve Heines, 2012;), evlilik beklentileri (Çiftçi, 2022; Tunç, 2019), dijital bağımlılık (Şentürk, 2023), sosyal medya bağımlılığı (Aydoğdu Boyraz, 2022), sağlıklı yaşam biçimi davranışları (Erözkan, 2020), depresyon ve anksiyete (Özoğul, 2020), stres (Özoğul, 2020; Sargent vd., 2002), mutluluk (Yeter, 2019), aile ilişkileri (Aslantürk vd., 2020; King ve Boyd, 2016) değişkenlerinin aile aidiyeti ile ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre aile aidiyeti ile sosyal medya bağımlılığı (Aydoğdu Boyraz, 2022) ve dijital bağımlılık (Şentürk, 2023) değişkenleri arasında ters yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Evlilik yaşam doyumu ile ilgili ulusal alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi ya da aile aidiyeti ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte Çam (2021) tarafından yapılan araştırmada özel gereksinimli çocuğu olan annelerin evlilik yaşam doyumunun aile yaşam kalitesi düzeyi ile pozitif yönlü, ebeveynlik stres düzeyi ile negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda psikolojik dayanıklılık (Öziş, 2016), psikolojik esneklik (Ünal, 2024), aile yılmazlığı (Sipahi, 2020), sosyal medya kullanımı (Aksoy, 2022; Ünal, 2024), iletişim becerileri (Yenel, 2023), cinsel özgüven ve cinsel yeterlik (Çelik, 2012) değişkenlerinin evlilik yaşam doyumu ile ilişkisinin incelendiği görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde evlilik doyumu ile problem çözme becerilerinin incelendiği pek çok çalışmaya rastlanmıştır (Balcı Arvas ve Hökelekli, 2017; Canel, 2007; Güven ve Selim, 2007; Hünler ve Gençöz, 2003; Özşenel, 2017; Parlar ve Akgün, 2018; Robinson ve Blanton, 1993; Taşköprü, 2013). Araştırmaların sonucuna göre eşlerin problem çözme becerileri arttıkça evlilikten aldıkları doyumun da arttığı görülmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda sağlıklı evliliklerin ve işlevsel ailelerin bireylerin iyilik halini destekleyerek psikolojik açıdan sağlıklı oluşuna önemli ölçüde katkı sağladığı düşünülmektedir. Psikolojik yönden sağlıklı bireylerin de

toplumun psikolojik sağlığını olumlu etkileyerek toplumda huzur ve dñzenin sağlanmasına katkıda bulunacağı düşünñlmektedir. Toplumun temel yapı taşı olarak görñlen evlilik ve aile kurumunun işlevsel ve sağlıklı bir şekilde sürdürñlebilemesini sağlayan önemli unsurlardan birinin evlilik kalitesi olduğu düşünñlmektedir. Evliliği güçlendirme gibi önemli bir rolñ olan evlilik kalitesinin, eşlerin yaşadıkları problemlerle birbirlerine destek olarak çözümçñl yollarla baş etmelerini, birbirleriyle doyum sağlayabildikleri sağlıklı bir iletişim kurmalarını sağladığı düşünñlmektedir. Bu doğrultuda evlilik yaşamında önemli düzeyde pozitif etkisi olduğu düşünñlen evlilik kalitesi kavramı bu araştırma kapsamında araştırılmaya değñr görñlmñştñr. Bu kapsamda evlilik kalitesi ile ilişkili görñlen, evlilik ve aile yaşamı üzerinde önemli etkileri olduğu düşünñlen aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumunu kavramlarının da araştırılmaya dâhil edilmesinin alana katkı sunacağı düşünñlmektedir. Ulusal alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumunun ilişkisini birlikte inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmaması bu araştırmanın aile ve evlilik danışmanlığı alanına katkı sunabileceği şeklinde değñlendirilmektedir. Bu kapsamda bu araştırmada evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumunu arasındaki ilişki incelenmiştñr.

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda evliliğe ve aile kurumuna verilen önemin arttığı görñlmektedir (Anar, 2011). Evlilik, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerinde sıklıkla incelenmektedir. Bu bağlamda evlilik üzerine çalışılan konulardan birinin de evlilik kalitesi olduğu belirtilmektedir. Tüm dünyada evlilik sorunları ve artan boşanma oranları sebebiyle psikolojik destek talebinde bulunan bireylerin artmasıyla pek çok araştırmacı evlilik kalitesinin farklı boyutlarının araştırmasını önemli görmektedir (Civan, 2011). Evlilik kalitesinin; evlilikte doyum, uyum ve mutluluk kavramları ile eşlerin evliliklerine ilişkin öznel değñlendirmeleriyle belirlendiği görñlmektedir (Yarımogñlu, 2018).

Evlilik kalitesi, aile yaşamının sağlıklı ve işlevsel bir şekilde ilerlemesini sağlayan önemli unsurlardan biri olarak görñlmektedir (Keleş, 2018). İşlevsel ailelerde aidiyet duygusu yüksek ve sağlıklı bireyler yetişmektedir (Hikmetogñlu, 2023). Aile içinde kurulan ilişkide kendini değñerli ve önemli hisseden birey bütün olarak ailesine aidiyet duygusu hissetmektedir (Cücelogñlu, 2014). Bu bağlamda aile aidiyeti sağlıklı bir aile

ortamının önemli anahtarlarından biri olarak görülmektedir (Açıkel Gülel, 2019). Evlilik yoluyla kurulan sağlıklı bir ailenin mutlu bir şekilde sürdürülebilmesinin, eşlerin evlilikten aldıkları doyum düzeyine ve evlilik sorunlarıyla baş edilebilme becerilerine bağlı olduğu düşünülmektedir (Zeytinoğlu, 2013). Bu sürdürülebilirliğin evlilikten alınan maddi ve manevi doyumla beraber sağlıklı ve kaliteli bir evlilik ilişkisine bağlı olduğu belirtilmektedir (Gürel, 2016).

Mutlu bir çiftin, kendisiyle birlikte diğerlerinin de iyi oluşunu pozitif yönde etkileyerek çevresindeki bireylerin de mutlu olmasına katkı sağladığı düşünülmektedir (Pehlivan, 2011). Mutlu ve sağlıklı bir evliliğe sahip olmanın sevgi, birlik ve beraberliği beraberinde getirdiği ifade edilmektedir. Mutsuz ve doyumsuz bir evliliğe sahip olmanın yaşam doyumunu, genel mutluluk halini, benlik saygısını ve genel sağlığı olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Aksoy, 2022). İşlevsel ve sağlıklı ailelerin, işlevsel ve sağlıklı bireylere; işlevsel ve sağlıklı bireylerin, işlevsel ve sağlıklı ailelere yol açtığı belirtilmektedir (Tunç, 2019). Bu nedenle güçlü ve kaliteli evliliklerin kurulmasının ve sürdürülmesinin hem bireylere hem ailelere hem de bir bütün olarak topluma büyük fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Çapraz ve Ünüsan, 2022).

Bu araştırma 2026 yılında savunulmuş olmakla birlikte 2025 yılında yazılmaya başlanmıştır. 2025 yılı Türkiye’de “Aile Yılı” ilan edilmiştir. Aile kurumunun ülke genelinde öncelik haline getirilip iyileştirilmeye çalışılması bu araştırmanın önemini ön plana çıkarmaktadır. Aynı zamanda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında aile ve evlilik kurumunun yeri bireyin sosyal, duygusal ve psikolojik iyi oluşunu etkilemesi nedeniyle önemli görülmektedir. Bireyin yaşantılarının aile bağlamında değerlendirilmesinin rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının etkililiğini arttırmada önemli etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Tüm değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda sağlıklı ve mutlu bir evliliğe sahip olmanın başta bireyin yaşamı olmak üzere aile kurumu ve toplum üzerinde önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak evliliklerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesinde evlilik kalitesi kavramının önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca boşanmaların yaygınlaşmasıyla birlikte evlilik kalitesi kavramının hem bireysel hem toplumsal açıdan öneminin arttığı düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde mutlu ve sağlıklı evliliklerin oluşmasında önemli etkileri

olduğu görülen aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu kavramlarının evlilik kalitesiyle ilişkili olduğu görülmekte ve bu çalışma kapsamında bu değişkenlerin birlikte ele alınmasının önemli olduğu ve alanyazına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Ayrıca bu araştırmada evli bireylerin evlilik kalitesinin demografik değişkenler bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Evlilik kalitesi ile aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
2. Evlilik kalitesi ile evlilik yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
3. Evlilik yaşam doyumu ile aile aidiyeti arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
4. Aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu evlilik kalitesini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
5. Evlilik kalitesi cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
6. Evlilik kalitesi çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
7. Evlilik kalitesi yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
8. Evlilik kalitesi eğitim düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Evlilik kalitesi evlilik süresine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Evlilik kalitesi çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Sayıtları

1. Çalışmanın yapıldığı araştırma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
2. Kullanılacak ölçeklerin araştırmanın amacına ulaşması açısından uygun olduğu varsayılmaktadır.
3. Katılımcıların ölçeklerde yer alan maddeleri, gerçekleri yansıtacak biçimde, samimi ve içten cevapladıkları, elde edilen verilerin güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

4. Bu araştırma Batman ilinde yaşayan evli bireylerle sınırlıdır.
5. Katılımcılar ile ilgili bilgiler Demografik Bilgi Formu ile edinilen bilgilerle sınırlıdır.
6. Araştırma sonuçlarına ilişkin elde edilen bilgiler, Evlilik Kalitesi Ölçeği, Aile Aidiyeti Ölçeği ve Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği'ndeki maddelerle sınırlıdır.
7. Araştırmanın bulguları Batman ilinde yaşayan evli bireylerden elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlerle sınırlıdır.

Tanımlar

Evlilik Kalitesi: Evliliğin seyri, evli çiftlerin evliliklerine ilişkin nasıl hissettiği, evliliklerini nasıl değerlendiği ve evliliklerinin onları nasıl etkilediği olarak tanımlanmaktadır (Erol, 2016).

Aile Aidiyeti: Bireyin yaşadığı ailede kendini rahatlıkla ifade edebilmesi, duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, diğer aile bireyleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi ve diğeriyle beraber var olma duygusu 'aile aidiyeti' olarak tanımlanmaktadır (Mavili vd., 2014).

Evlilik Yaşam Doyumu: Evlilik doyumu, çiftlerin evlilik ilişkisi içindeki ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algıları olarak tanımlanabilir (Tezer, 1996).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu kavramları kuramsal açıklamalar doğrultusunda ele alınarak açıklanmıştır.

1.1. EVLİLİK KALİTESİ

Birey, hayatı boyunca çocukluk, ergenlik, evlenme, ebeveyn olma ve işe başlama gibi birbirinden farklı ve yaşamını önemli ölçüde etkileyen dönemlerden geçmektedir. Evliliğin bu dönemler arasında kritik bir öneme sahip olduğu belirtilmektedir. Bireyin yaşamı tiyatro sahnesi olarak düşünülecek olursa; evlilik bireyin hayatını etkileyen yeni ve iki kişilik bir perdenin açılması olarak görülmektedir (Şahin, 2020). Evliliğin, bireyin yaşamında aile sisteminin oluşabilmesi için gerekli bir adım olarak görülmesiyle birlikte, bireyin hayatının en önemli kararlarından ve dönüm noktalarından biri olma niteliğini yıllardır devam ettirdiği belirtilmektedir (Ondaş, 2007). Evliliğe farklı kültürlerde, farklı biçimlerde anlam yüklense de evlilik; yasal, biyolojik, davranışsal ve duygusal yönleri olan toplumsal bir sistem olarak görülmektedir (Kışlak, 1999). Çiftlerin, bu farklı yönlerle ilişkin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için evlilik yoluyla tek çatı altında yaşamaya başladığı ifade edilmektedir (Tekin Çatal ve Kalkan, 2019). Sosyolojik, psikolojik ve biyolojik nedenlerle gerçekleştirilen evliliğin bireyin yaşamını bir başkasıyla paylaşarak daha mutlu olma, sevmeye ve sevilme hissini yaşama, ebeveyn olma, ekonomik sebepler ve romantizm gibi pek çok nedeni olduğu belirtilmektedir (Ceylan, 1994). Fiziksel, duygusal ve sosyal yakınlığı kapsayan romantik ilişkilerde kişi bu yakınlığı, yasal olarak sürdürmek için ekonomik ve cinsel bağlılığın da sağlayıcısı olan evliliğe dönüştürmektedir (Yıldız Özmir, 2023). Evlilik yoluyla kültürler, erkek ve kadın arasında var olan içgüdüsel çekiciliği toplumsal bir kuruma dönüştürmektedir (Tarhan, 2016). Evlilik, tarihte en eski çağlardan bugüne var olan ve toplumsal olarak dönüşen bir kurum olarak ele alınmaktadır (Yarimoğlu, 2018). Evlilik bireyin yaşamını devam ettirmesi için temel bir ihtiyaç olmamasına rağmen bireyler yüzyıllar boyu evlenmeye devam etmektedirler. Öyle ki hastalık, savaş gibi toplumsal olarak yaşanan zorlu süreçlerde de evlilik olgusunun gerçekleşmeye devam ettiği görülmektedir (Ceylan, 1994).

Evliliğin, bireyin bir başkasıyla kurmuş olduğu yakın ilişkilerinden ayrı olup birlikte yaşamaktan daha özel ve bağlayıcı olduğu belirtilmektedir (Yarimoğlu, 2018). Özgüven (2000), evliliği kişinin kendi varlığıyla eşinin varlığının bütünleşmesine olanak sağlayan, bireyin gelişiminde etkili olan ve bireylerin hayatlarına mutluluk katan bir kurum olarak açıklamaktadır. Evlilik ve aile toplumun huzuru ve düzenini sağlamakla birlikte bireyin yaşam doyumunu arttırması ve bireysel mutluluk kaynağı olması nedeniyle dünyada ve Türkiye’de saygıya değer görülmektedir (Kendir ve Demir, 2016). Stack ve Eshleman (1998) tarafından 17 ayrı ülkede yapılan bir araştırmada evli erkek ve kadınların evli olmayanlara göre daha mutlu olduğu sonucuna ulaşılmış ve evliliğin, mutluluğu ekonomik doyum ve daha sağlıklı bir birey olmak gibi iki farklı şekilde etkileyebileceği görülmüştür. Evlilik; psikolojik iyi oluş, düşük düzeyde ölüm oranı ve fiziksel sağlıkla ilişkili görülmektedir (Civan, 2011). Yapılan araştırmalarda evliliği sağlıklı olan kişilerin psikolojik ve fiziksel sağlıklarının, evli olmayan kişilere göre daha iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Evli bireylerin kalp ve karaciğer hastalıklarına yakalanma oranının evli olmayan bireylere oranla daha düşük olduğu belirtilmektedir. Bu araştırmaların evli olmadan beraber yaşayan çiftlerde aynı sonuçlanmadığı görülmektedir. Aynı zamanda sağlıklı bir evliliğe sahip olmayan kişilerin daha sağlıklı bir evliliğe sahip kişilere oranla bağışıklık sistemlerinin daha zayıf olduğu, kendilerinin ve çocuklarının hastalıklara daha sık yakalandıkları, depresyona girme eğilimlerinin daha fazla olduğu görülmektedir (Canel, 2012).

Evliliğin sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlayan etkenler alanyazında farklı yönleriyle araştırılmaktadır. Araştırmalarda ön plana çıkan etkenler; evlilik kalitesi, evlilik doyumu, evlilik uyumu, ruhsal ve fiziksel hastalıklar, çiftlerin kişilik özellikleri, ekonomik nedenler, kişisel beklentiler ve kültür farklılıkları olarak sıralanmaktadır (Yarimoğlu, 2018). Evliliği sağlıklı yürüeyebilen çiftlerin; birbirlerinin arkadaşı olup birbirlerine sadık oldukları, eşlerine saygı ve sevgi duydukları, karşılıklı düşünce ve duygularını rahatlıkla dile getirebildikleri, çatışmaları birbirlerini incitmeden çözebildikleri, tatmin edici bir cinsel yaşamlarının olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda beraber doyumlu zaman geçirdikleri, çocukların yetiştirilmesinde iş birlikçi ve affedici oldukları belirtilmektedir (Canel, 2012). Evlilik, yanmakta olan bir ateşe benzetilmektedir. Ateşin sürekli olarak yanmaya devam etmesi için devamlı beslenmesi gerekmektedir. Evliliğin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesinin de tıpkı ateşte olduğu

gibi sürekli beslenmesine bağılı olduğu ifade edilmektedir. Kültürel olarak çeşitlilikler gösterse de evliliğin, bütün toplumlar için geleneksel ve yasal anlamda kabul görmüş tek beraberlik biçimi olduğu ve bu beraberliğin tüm toplumların dayanağı olan önemli güçlerden biri olduğu belirtilmektedir (Tarhan, 2016).

Özetle sosyal açıdan çoğalmaya neden olduğu için toplumsal yaşamın temelini oluşturan evlilik, çiftlerin birbirine karşı hissettikleri yoğun duygusal bağıın kurulması olarak tanımlanmaktadır. Kurulan bu bağıın zamanla daha da sağlam bir temele oturtulması için çiftlerin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. İhtiyaçların karşılanması da evlilik kalitesini ve evlilik doyumunu etkilemektedir (Özaydınlık, 2014). Evliliklerin daha sağlıklı sürdürülmesini etkileyen etmenlerin incelendiği araştırmalarda; öne çıkan evlilik doyumu ve evlilik uyumu gibi kavramların bir araya gelmesi evlilik kalitesine yönelik kapsamlı değerlendirmeler yapılmasına imkan sağlamaktadır (Yazar ve Tolan, 2021).

Evliliğe ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde “Evlilikleri güçlendiren şeyler nelerdir? Evlilikler nasıl başarılı veya başarısız olur?” sorularının çeşitli açılardan cevaplanmaya çalışıldığı görülmektedir (Kurt, 2018). Evliliğin devamını sağlayan etmenlerin neler olduğu alanyazında farklı yönleriyle tartışıldığında evlilik kalitesi, evlilik doyumu, evlilik uyumu kavramlarının önce çıktığı görülmektedir (Yarımoglu, 2018). Evlilik kalitesi kavramı; evlilik uyumu, evlilik doyumu kavramlarının yanı sıra evlilikte süreç, uyumluluk, ikili iletişimden memnuniyet, kişilerarası gerilimler ya da çatışmalar gibi pek çok farklı boyutu kapsayan geniş bir evlilik işleyişini yansıtmaktadır (Spanier, 1976). Evlilik kalitesinin, genellikle kişilerin evlilik ilişkilerine yönelik genel bir değerlendirme olduğu belirtilmektedir (Kapucı, 2014). Evlilik kalitesi, bireylerin evliliklerinin ne kadar iyi olduğu ile ilgili sahip oldukları algı olarak açıklanmaktadır (Glenn, 1990). Çiftlerin yaşadıkları stresli olaylarla baş ederken birbirlerine destek olmaları, birbirleriyle sağlıklı iletişim kurmaları ve bu iletişimden doyum sağlamaları kaliteli bir evlilik algısı için önemli görülmektedir (Kurt, 2018). Evlilik kalitesi kavramı, evliliğin seyri, evli çiftlerin evliliklerine ilişkin nasıl hissettiği ve evliliklerinin onları nasıl etkilediği ile açıklanmaktadır (Erol, 2016). Yapılan çalışmalar göstermektedir ki evlilik kalitesi bireyin psikolojik olarak iyi oluşunu etkilemektedir. Buna göre doyumlu ve kaliteli bir evliliği olan kişilerin, psikolojik olarak daha sağlıklı ve daha mutlu olduğu düşünülmektedir (Gülyüksel Akdağ ve Cihangir Çankaya, 2015).

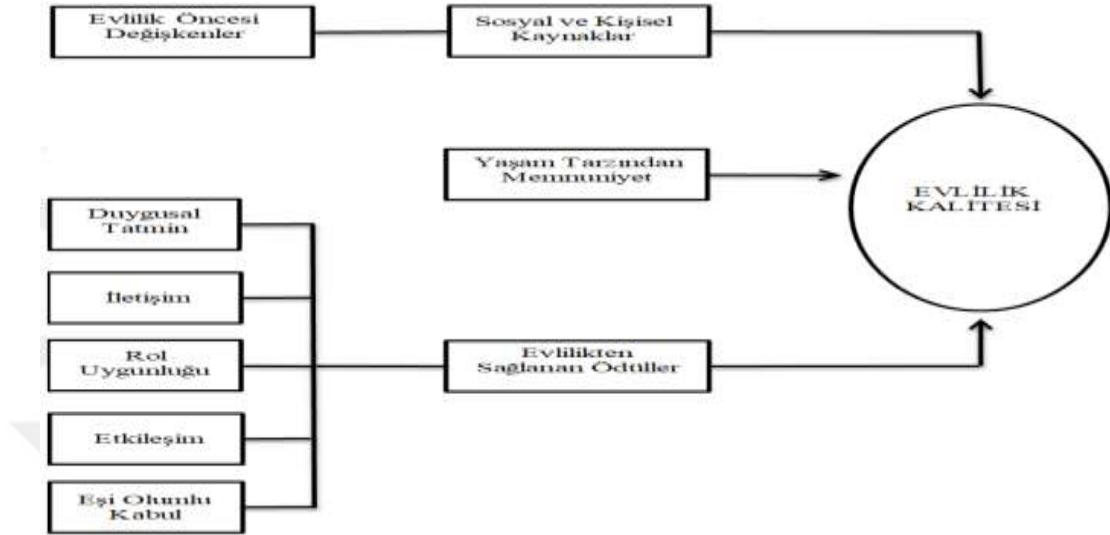
Yapılan birçok araştırma sonucuna göre; çocuk sayısı, eşlerin arasındaki yaş farkı, yaşanan çatışmalar, kurulan iletişim tarzı ve ailelerin yapısı gibi faktörlerin yanında depresyon, yalnızlık, kaygı gibi psikolojik durumlar evliliğin doyumunu ve kalitesini etkileyen etmenler arasında yer almaktadır (Yarimoğlu, 2018). Ekonomik durum, eğitim düzeyi, çocuk ve evlilik türü gibi etmenler evlilik kalitesini etkileyerek eşlerin uyumunun artmasına ya da azalmasına sebep olmaktadır (Şendil ve Korkut, 2002). Çok erken yaşta evlenme, ekonomik zorluklar yaşama, farklı dinsel geçmişe sahip olma, evlilik öncesinde beraber yaşamış olma durumları evlilik ilişkisini olumsuz etkileyen statik risk faktörleri arasında belirtilmektedir (Sayar, 2013).

Evlilikte kişilik özellikleri evlilik kalitesini etkileyen önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir (Yarimoğlu, 2018). Her eşin ilişkiye getirdiği kalıcı özellikleri (bağlanma stilleri, eğitim seviyesi, kişilik özellikleri) hesaba katmadan bir evlilik hayal etmenin zor olduğu düşünülmektedir. Yakın ilişkilerin sürdürülmesinde her bireyin kişiliğinin rol oynadığı kabul edilmektedir (Claxton vd., 2012). Ayrıca çiftler arasındaki iletişimin kalitesi çiftin evlilik kalitesi ile ilişkilendirilmektedir. Yaşanan çatışmaların sağlıklı bir şekilde çözülebilmesi için iletişimin önemli olduğu düşünülmektedir. Sağlıklı iletişim yoluyla birlikte zaman geçirmekten keyif alan, birbirlerinin duygularını paylaşan, olumlu çatışma çözme yöntemlerini kullanan, birbirlerini anlamaya çalışan çiftlerin evlilik niteliklerinin kurdukları yapıcı iletişim oranında arttığı düşünülmektedir (Yarimoğlu, 2018).

Lewis ve Spanier'in (1979) geliştirdiği "Evlilik Kalitesi Modeli" nde yer alan evlilik öncesi değişkenler (evlilik yaşı, eğitim düzeyi, evlilik öncesi eşi tanıma), kişisel ve sosyal kaynaklar (aile geçmişi, ekonomik düzey) ve yaşam doyumunun evlilik kalitesini doğrudan etkilediği belirtilmektedir. Bunlarla beraber, duygusal doyum, eşle kurulan iletişimin kalitesi, eşi olumlu kabul, etkileşim miktarı ve rol uygunluğunun evlilikten sağlanan ödüller olduğu ve bu ödüllerin evlilik kalitesini olumlu olarak etkilediği belirtilmektedir (Lewis ve Spanier, 1979, akt., Keleş, 2018).

Lewis ve Spanier'in (1979) geliştirdiği "Evlilik Kalitesi Modeli" Şekil 1'de aktarılmaktadır.

Şekil 1.1. Evlilik kalitesi modeli (Lewis ve Spanier, 1979, akt., Keleş, 2018)

Sonuç olarak evlilik; bireyin aile kurabilmesi için gerekli olan, hayatının geri kalanını etkileyen en önemli süreçlerden biri olarak görülmektedir. Sağlıklı bir evliliği olan bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarının evli olmayan bireylere göre daha iyi durumda olduğu belirtilmektedir. Evliliğin daha sağlıklı sürdürülebilmesini etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmalarda evlilik kalitesi kavramı ön plana çıkmaktadır. Evlilik kalitesi bireylerin evliliklerinin ne kadar iyi olduğuna ilişkin algıları olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin evliliğine ilişkin nasıl hissettiği ile açıklanan evlilik kalitesi kavramının kişilerin psikolojik sağlıkları ve mutlulukları üzerinde önemli etkisinin olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda evliliği ve evlilik kalitesini daha detaylı ve kapsamlı inceleyebilmek için kuramsal açıklamalar aşağıda açıklanmaktadır.

1.1.1. Evlilik Kalitesi ile İlgili Kuramlar

1.1.1.1. Sosyal Değişim Kuramı

Evliliğe ilişkin yapılan araştırmalarda fazlaca yararlanılan bir kuram olarak Sosyal Değişim Kuramı, Thibaut ve Kelley'nin karşılıklı bağımlılık kuramından beslenmektedir (Kurt, 2018). Thibaut ve Kelley'nin (1959) alanyazına kazandırmış olduğu diğer adıyla Etkileşim Sonuçları Kuramı romantik ilişkilerdeki doyum, adanmışlık ve bağlılığı daha iyi anlayabilmek adına detaylı bir yaklaşım sunarak çiftlerin etkileşimine yoğunlaşmaktadır. Buradaki etkileşim, çiftlerin birbiriyle kurduğu

iletişim ve partnerleri için çabalayarak ortaya bir şeyler koyma olarak açıklanmaktadır. Bu kurama göre çiftler arasındaki bu etkileşimden doğan bedeller; acı, sıkıntı, mutsuzluk olarak adlandırılırken ödüller; zevk ve sevinç olarak adlandırılmaktadır (Cihan Güngör, 2007). Thibaut ve Kelley’e göre ilişkiler; çiftler arasında var olan etkileşim ve çiftlerin diğer bireylerle etkileşimleri sonucu oluşan ödüller ve bedellerin değişimi olarak tanımlanmaktadır. Bu ilişkilerin durmadan gelişen sosyal bir değişimin sonucu olarak büyüyüp geliştiği ya da bozulup bittiği belirtilmektedir (Huston ve Burgess, 1979). Kurama göre ilişkiler, bedel ve ödül mübadelesine göre şekillenmektedir. Bireyler bedeli düşük olup dl yüksek ilişkileri seçmektedirler. Bedel kişinin ilişkideki performansını engellerken ödüller de doyum almasını sağlamaktadır. Buna göre sonuç; bedel ve ödül arasındaki fark olarak görülmektedir. Sonuç pozitifse kişi ilişkiyi sürdürmekte, negatifse ilişkiyi değiştirmekte ya da sonlandırmaktadır (Azizoğlu Binici ve Hortaoğlu, 1996).

Thiabut ve Kelley’e göre bu kuramda işbirliği ve rekabet önemli kavramlardandır. Evlilik ilişkisinde eşlerden biri kendisiyle birlikte eşinin de dln arttırmaya çalışıyorsa buna “işbirliği” denilmektedir. Çiftlerden biri ilişkide kendi dln artırırken eşinin dln azaltma ya da bedellerini arttırmaya çalışıyorsa burada “rekabet” ilişkisinin var olduğu söylenmektedir (Azizoğlu Binici ve Hortaoğlu, 1996).

Levinger evliliği Sosyal Değişim Kuramı ile açıklayan ilk araştırmacılarından olup evliliğin başarılı ya da başarısız olma durumunun, ilişkinin ödülle sonuçlanan yönlerine (cinsel tatmin, sosyal statü ve güvende olma hissi), ilişkiyi bitirmek için var olan engellere (ekonomik giderler, dini ve sosyal kısıtlamalar), çevrede bireye daha çekici gelen seçeneklerin oluşuna (var olan ilişkiden kaçma, başka partnerin varlığı) bağlı olduğunu öne sürmektedir. Bu görüşe göre evlilikler, var olan ilişkideki ödüller azaldığında, ilişkinin dışında var olan seçenekler daha çekici olduğunda ve ilişkinin bitmesine engel olan etmenler zayıfladığında bitmektedir (Kelley, 2013).

1.1.1.2. Davranışçı Kuram

Evliliği açıklarken Davranışçı Kuram; Sosyal Değişim Kuramı gibi Thibaut ve Kelley’in kuramına dayanmaktadır (Huston ve Burgess, 1979). Aynı kurama dayanmalarına, ödül ve bedel kavramlarının her iki kuramda da esas alınmasına rağmen Davranışçı Kuram davranışların karşılıklı gerçekleştirilmesine odaklanmaktadır.

Çiftlerin birbirlerinin davranışlarına ilişkin algılarının olumsuz veya olumlu olması, sonraki davranışlarını belirlemektedir. Bu da evliliklerine ilişkin memnuniyetlerini ve evlilik kalitelerini belirlemektedir (Karney ve Bradbury, 1995). Davranış ve evlilik kalitesi arasındaki ilişkinin önemi fark edildikten sonra evliliğin gözlemlenebilir davranışlara eşlik eden bilişsel ve duygusal süreçlerinin incelenmesi önemli görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1991).

Geçmiş araştırmalara bakıldığında evliliklerinde sorun yaşayan çiftlerin, sorun yaşamayanlara kıyasla daha fazla olumsuz davranış gösterdikleri ve bu olumsuz davranışlara aynı şekilde olumsuz karşılık verilme olasılığının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu davranışsal tepkiler, çiftlerin evlilik kaliteleri hakkında yargıda bulunabilmek için nedensel açıklamalar sağlamaktadır. Davranışçı kuram ödül ve ceza kavramlarına göre değerlendirildiğinde ödüllendirici ve olumlu davranışların evlilik kalitesini artırıp, cezalandırıcı ve olumsuz davranışların evliliğin niteliğine zarar verdiği söylenmektedir (Bradbury ve Fincham, 1991). Bu açıklamalar evliliği, çiftlerin etkileşimleri sonucu oluşan geri bildirimlerinin, eşlerin evliliklerine ilişkin duygularını oluşturduğu ve bu yeni duyguların da döngüsel olarak çiftlerin ilişkilerini etkilediği bir sistem olarak tanımlamaktadır (Kurt, 2018). Sonuç olarak davranışçı modeller, eşlerin etkileşimleri arasındaki davranışlarının incelenmesi için bir çerçeve sağlamakta ve evlilik kalitesine dair çıkarımlarda değişim için mantıklı ve somut mekanizmalar sunmaktadır (Karney ve Bradbury, 1995).

1.1.1.3. Bağlanma Kuramı

Bireyler dünyaya geldikleri andan itibaren birinin bakımına gereksinim duymaktadır. İlk zamanlarda bu ihtiyaç genellikle ebeveynler tarafından karşılanmaktadır. Bakımveren tarafından karşılanan bu ihtiyaçlar ilerleyen zamanlarda kişilerin sosyal ve kişilerarası ilişkiler geliştirmelerine yardımcı olmakta ve bu süreçte bakımvereniyle kurduğu ilişkiden elde ettiği tecrübeler yaşam boyu bireye eşlik etmektedir (Aktaş, 2020). Bowlby, bireyin yaşamının ilk zamanlarından itibaren bakımvereniyle kurmuş olduğu bu bağı temel alarak geliştirdiği Bağlanma Kuramı ile bireyin yakın ilişkilerinin kuramsal olarak ele alınmasına fırsat sunmaktadır (Bowlby, 1982). Bireyin evlilikte eşiyle kurduğu ilişkinin hayatı boyunca kurduğu yakın ilişkiler

içerisindeki önemi olduğu göz önünde bulundurulduğunda bağlanma stillerinin evlilik kalitesi ve doyumu üzerindeki etkisinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bowlby'nin (1982) Bağlanma Kuramına göre hayatının ilk zamanlarında anne ve babanın çocuğuna verdiği tepkilere göre oluşan, bireyin kendisi ve başkalarına yönelik zihninde oluşturduğu imgeler hayatının sonraki döneminde kuracağı ilişkileri etkilemektedir. Bowlby'nin bağlanma kuramı temel alınarak, çocukların (Ainsworth vd., 2015) ve romantik ilişkilerde bireylerin (Hazan ve Shaver, 1987) bağlanma stillerine yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre güvenli, kaygılı-kararsız, kaçınan olmak üzere üç bağlanma stili geliştirilmiştir. Bartholomew ve Horowitz (1991) yapılan çalışmalara dayanarak Dörtlü Bağlanma Modelini geliştirmiştir. Modelde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört bağlanma stili olduğu görülmektedir. Güvenli bağlanan bireylerin özerk, özgüvenleri ve özsaygılarının yüksek, diğerlerine ilişkin kabul edici ve destekleyici olduğu, kendisini sevmeye değer gördüğü belirtilmektedir. Saplantılı bağlanan bireylerin diğer bireyleri olumlu algılayarak, kendilerini değersiz olarak algıladığı, ilişkilerinde kaygılı ve saplantılı olduğu belirtilmektedir. Bartholomew ve Horowitz'in modelindeki güvenli ve saplantılı bağlanma stilleri Hazan ve Shaver'in modelindeki güvenli ve kaygılı-kararsız stillere karşılık gelmektedir. Hazan ve Shaver'in modelinde kaçınan bağlanma stili Dörtlü Bağlanma Modeli'ndeki karşılığı kayıtsız ve korkulu bağlanma stili olarak ikiye ayrılmaktadır. Kayıtsız bağlanan bireylerin diğer bireylere yönelik algısı olumsuz, kendilerine yönelik algılarının olumlu olduğu belirtilmektedir. Yakınlık kurmaya karşı kayıtsız oldukları, bunun nedeninin de reddedilmekten kaçınmanın olabileceği belirtilmektedir. Son olarak korkulu bağlanan bireyler kendilerini ve diğerlerini değersiz algılamaktadırlar. Yakın ilişki kurmaktan korktukları, başkalarına güvenemedikleri, çekingen ve kaygılı oldukları ve girişimci olmadıkları belirtilmiştir (Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006).

Evlilik ilişkisinden alınan doyumun genel olarak cinsel tatmin, bakım, huzur gibi ihtiyaçların karşılanmasıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda var olan ilişkinin başarısının her bir eşin, partnerinin bu ihtiyaçları karşılayabileceğine dair duyduğu güvene bağlı olduğu düşünülmektedir (Kurt, 2018). Alanyazına bakıldığında güvenli bağlanan bireylerin, diğer bağlanma stillerine sahip bireylere göre daha fazla

yakınlık, doyum, güven, ilişkiye bağlılık, uyum hissettikleri ve ilişkileri için daha fazla çaba harcadıkları görülmektedir (Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006).

1.1.1.4. Kriz Kuramı

Kriz kuramı, Hill'in (1958) araştırmalarında ailelerin, yaşadıkları stresli durumlara gösterdikleri tepkilerin şeklini açıklamasıyla doğduğu ifade edilmektedir. Ailelerin, hayatlarındaki zorluklarla uğraşırken esnek bakış açıları son yıllarda uzmanlarca ilgi görmektedir. Bu kuramda aile eksiklikleri ve patolojileri yerine a) ailelerin güçlü yönlerine ve kaynaklarına, b) pozitif ruh sağlığı ve olumlu işleve vurgu yapılmaktadır (Patterson, 2002).

McCubbin ve Patterson'ın (1983) bu kuramı zamana yönelik yeni bakış açısıyla güncelledikleri belirtilmektedir. McCubbin ve Patterson savaş travması yaşamış ailelerin tepkilerindeki değişkenliği açıklarken, birçok ailenin krizleri başarılı şekilde atlatıp adaptasyonu sağladığını gözlemlemiştir. Bunun üzerine "Bazı aileler sıkıntı ve riskler karşısında daha sağlıklı tepkiler verirken diğerlerinin başarısız olmasının nedeni nedir?" sorusuna odaklanılmıştır. Riske maruz kalma ve başarılı işleyiş arasındaki bu beklenmedik ilişki gözlendikçe, koruyucu faktörlerin ilişkiyi etkilemesine zamanla daha fazla odaklanılmaktadır (Patterson, 2002).

Kriz kuramı, yaşanan bir kriz durumunda aile işleyişinin bozulmasının ardından denge haline yeniden ulaşmak ve işleyişi yeniden kazanmak için iyileştirici aile davranışlarını esas alan ABCX modelini temel almaktadır. Hill'in (1958) modeline göre;

- (A) Aileyi etkileyen, yönetilmesi gereken stresli olaydır.
- (B) Ailenin stres verici olayların çözülmesinde, kullandığı iyileştirici kaynaklar ve problem çözme yeteneğidir. Aile üyelerinin kendi iyileştirici kaynaklarını belirlemesi önemlidir.
- (C) Ailenin stres durumuyla nasıl başa çıktığını yansıtır. Ailenin durumu anlamlandırma şekli krizle baş etme yeteneğini etkiler.
- (X) Ailenin yaşanan bu stresli duruma yönelik verdiği tepkidir. Sonuçta aile sistemi ya geriler ya dengededir ya da gelişir (McCubbin vd., 1980). Sonuç olarak aile sisteminde dengenin sağlanması, aile üyelerinin kişisel gelişimlerini

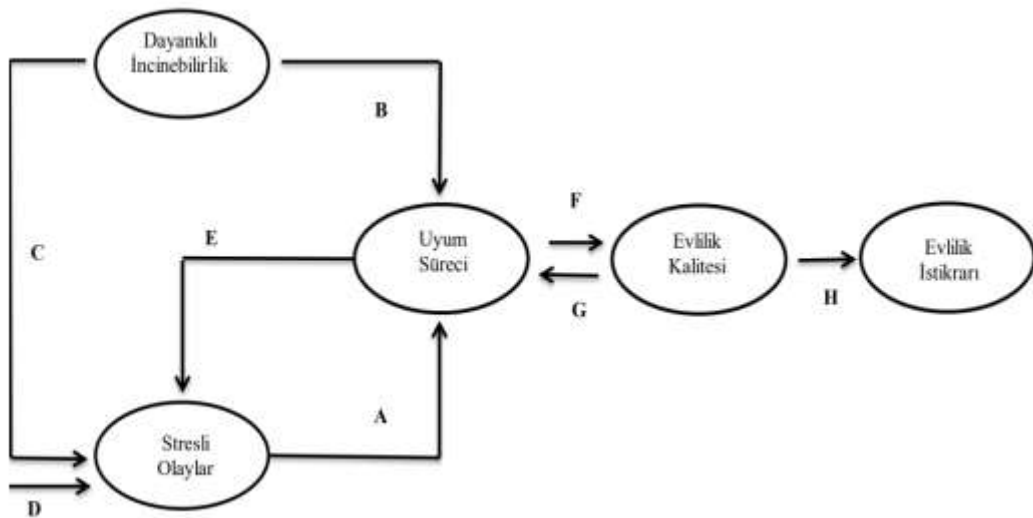
desteklemektedir. Bu denge hali aile üyelerinin ruhsal ve fiziksel sağlıklarını olumlu etkilemektedir (Patterson, 1988).

1.1.1.5. İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli

Bu model, evliliklerin nasıl değiştiğini anlayabilmek için 45.000’den fazla evliliği temsil eden 115 boylamsal çalışmanın bulgularının özetlenip değerlendirilmesiyle alanyazına yeni bir bakış açısı kazandırmaktadır (Karney ve Bradbury, 1995). Model, evlilik kalitesi, evlilik istikrarı, stresli durumlar, kalıcı yaralanmalar (incinebilirlik), uyum süreçleri arasındaki ilişkileri açıklayarak geniş bir çerçeve sunmaktadır. Kurama göre, stresli olaylar ve kalıcı yaralanmaların evlilik üzerindeki etkisi ve bu durumlara nasıl uyum sağlandığı ile kendini göstermektedir. Bireysel özellikler ve kalıcı yaralanmalar; bireylerin karakter özellikleri, aile geçmişleri, bağlanma biçimleri ve psikopatolojileri gibi evliliklerine taşıdıkları kalıcı nitelikler olarak açıklanmaktadır. Stresli durumlar; eşlerin yüzleşmeleri gereken geçici durumları kapsamaktadır. Uyum süreçleri de problemleri çözmek ve geçici durumların üstesinden daha kolay gelmek için eşlerin çabalayarak oluşturdukları yeni yollardan oluşmaktadır (Kurt, 2018).

Aşağıda Karney ve Bradbury (1995) tarafından modelin bileşenleri şematize edilerek evlilik istikrarı ve kalitesine etkileri Şekil 2’de sunulmaktadır.

Şekil 1.2. Evlilikte İncinebilirlik-Stres-Uyum Modeli (Karney ve Bradbury, 1995, akt., Keleş, 2018)

Model stresli olaylar, kalıcı yaralanmalar, uyum süreçleri, evlilik istikrarı ve evlilik kalitesi arasındaki ilişkileri açıklamaktadır. Özetle, incinebilirlik-stres-uyum modeli, stresli olayların ve bunlara uyum süreçlerinin evlilik kalitesi ve istikrarı üzerindeki etkisini kavramsallaştırıp etkin bir çerçeve oluşturmaktadır.

1.1.2. Evlilik Kalitesi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Umberson, Williams, Powers, Liu ve Needham (2005) tarafından çocukluk ve yetişkinlikteki stresin evlilik kalitesi üzerindeki etkisinin araştırıldığı araştırmada yetişkinlikteki stresin zamanla evlilik üzerinde olumsuz etkisinin olduğu ve bunun en ağır yansımalarının stresli bir çocukluk geçirmiş bireylerde olduğu görülmektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre evlilik kalitesinin çok boyutlu bir kavram olduğu, aile yapısı, yaş, çocuk sahibi olma, evlilik süresi gibi faktörlerden etkilendiği görülmektedir. Yaşın, evlilik kalitesiyle pozitif yönde ilişkili olup evlilik kalitesindeki düşüklüğün genç yaşlarda evlenen bireylerde daha fazla olduğu görülmektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre erkekler kadınlardan daha yüksek evlilik kalitesi bildirmektedirler. Truant, Herscovitch ve Lohrenz (1987) tarafından bireylerin çocukluk deneyimleri ile evlilik kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 124 katılımcıyla yapılan araştırmada ebeveynden alınan bakım ve ebeveynle olan ilişkinin evlilik kalitesi ile ilişkisine bakılmıştır. Araştırma sonucuna göre bireylerin çocukluk deneyimlerinin kalitesinin evlilik kaliteleri üzerinde etkili olduğu, çocukluk yıllarında ebeveynden ayrı kalmış olmanın evlilik kalitesi üzerindeki etkisinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Carr, Freedman, Cornman ve Schwarz (2014) tarafından bireylerin öznel iyi oluş ve yaşam doyumu ile evlilik kalitesi arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada bireyin yaşam doyumu, iyi oluşu ve evlilik kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Erkeklerde yaşam doyumu ve evlilik kalitesi arasındaki ilişkide, eşlerinin evlilik kalitesi algıları yüksekse yaşam doyumları güçlenirken, evlilik kalitesi algıları düşükse zayıflamaktadır (Carr vd., 2014). Yalçınsoy (2023) tarafından yapılan araştırmada evli kişilerde kişiler arası duygu düzenleme, öz şefkat ve bağlanma stillerinin evlilik kalitesi üzerindeki etkisine bakılmıştır. Araştırma sonucunda bağlanma stillerinin, öz şefkatin ve birlikteliğin evlilik kalitesi üzerindeki etkisinin önemli olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşı ve ekonomik geliri azaldıkça eşleriyle daha fazla

tartıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda çocuğu olmayan çiftlerin evlilik kalitelerinin, çocuk sayısı fazla olan çiftlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Rogers ve May (2003) tarafından evli bireylerde evlilik kalitesi ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmak için 12 yıllık verilerden yararlanılmıştır. Araştırma sonucuna göre evlilik kalitesindeki artış, iş doyumundaki artışla önemli ölçüde ilişkili olup evlilikte yaşanan anlaşmazlıkların artması iş doyumunun düşmesiyle önemli ölçüde ilişkili bulunmuştur. Sonuçların evli kadın ve erkeklerle benzer şekilde çalıştığı sonucuna ulaşılmaktadır (Rogers ve May, 2003).

Mcghie ve Wright (2024) tarafından yapılan nicel araştırmada ilk kez ebeveyn olan evli çiftleri ve ilk ebeveynliklerinin evlilik kaliteleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bulgular, ebeveynliğe geçişin evliliği her zaman olumsuz etkilemediğini göstermektedir. Sonuçlarda daha uzun süre evli olan ve evlilikliklerini finansal olarak da yönetebilen ilk kez ebeveyn olan çiftlerin, ilk kez ebeveyn olan daha genç çiftlere göre daha fazla ilişki sorumluluğu aldıkları ve evliliklerini iyileştirmeye yardımcı olan hedeflere yönelik ortak bir anlayışa sahip olma konusunda daha başarılı oldukları görülmektedir. Bunlara ek olarak doğumdan sonra yakınlığı korumak için stratejiler geliştiren ebeveynlerin evlilik kalitesi ve evlilik istikrarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Mcghie ve Wright, 2024). Haodong (2024) tarafından ebeveynlerin evlilik kalitelerinin çocukların romantik ilişkilerini nasıl etkilediği üzerine lisans öğrencileriyle yapılan araştırmada ebeveyn etkileşiminin çocuklar tarafından doğrudan modellenebileceği, ebeveynin evlilik kalitesinin ise çocukların değerlerini ve algılarını şekillendirerek ilişkilerini etkileyebileceği görülmektedir (Haodong, 2024).

Allendorf ve Ghimire (2012) tarafından yapılan araştırmada evlilik kalitesinin belirleyicileri araştırılmaktadır. Araştırmada evlilik kalitesi iletişim, alınan doyum, birliktelik, anlaşmazlıklar ve sorunlar olarak 5 boyutta ölçülmektedir. Cinsiyet, eş seçimi ve eğitim, evlilik kalitesine ilişkin boyutların en önemli değişkenleri olarak ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin, eğitim düzeyi yüksek olanların ve eş seçimini kendileri yapmış olanların evlilik kalitesi algılarının daha yüksek olduğu bulunmaktadır (Allendorf ve Ghimire, 2012). Kara, Balcı ve Araz (2022) tarafından yapılan boylamsal araştırmada bireylerin evlilik kalitelerini olumlu etkileyen değişkenlerin; duygu düzenleme, eşlerin dini olarak benzerliği, eşlerin öz saygılarının yüksek olması,

ilişkilerine yönelik olumlu düşüncelerinin olması, güvenli bağlanma, eşler arası duygusal affetme, iş birlikçi çatışma çözümü ve sağlıklı iletişim olduğu görülmektedir. Evlilik kalitesini olumsuz etkileyen değişkenlerin; kadınların eğitim seviyesinin daha yüksek olması, ebeveynliğe geçiş, ekonomik baskı, erkeklerin depresif özellikleri, yıkıcı çatışma çözme davranışları, şiddet, evlilik öncesi beraber yaşama, evliliğin ilk yılında yüksek gerginliklerin yaşanması olduğu görülmektedir.

Şener ve Terzioğlu (2002) tarafından yapılan araştırmada; evlilikte eşler arasında; iletişim yani duyguların ve düşüncelerin paylaşımı, aile içinde alınacak önemli kararlara ve eve ilişkin sorumluklara katılma, değerlerle amaçların yakın olması, birlikte vakit geçirme, ekonomik olarak geliri yeterli bulmaya yönelik memnuniyet gibi durumlar arttıkça evlilikteki uyumunun ve dolayısıyla evlilik kalitesinin arttığı görülmektedir. Aynı araştırmada, ilişkilerini yeterli bulma, benzerlik, paylaşım, ortak katılım gibi faktörlerde memnuniyet arttıkça ve yaşanan anlaşmazlıklar azaldıkça eşlerin evlilik uyumunun ve evlilik kalitesinin arttığı belirtilmektedir. Yine aynı araştırma sonucunda; aylık gelir, evlenme yaşı ve öğrenim düzeyi arttıkça evlilik uyumu da artarken, çift arasındaki yaş farkı, evlilik yılı ve çocuk sayısı arttıkça evlilik uyumunun azaldığı görülmektedir.

Keleş (2018) tarafından yapılan araştırmada evlilik kalitesinin affetme, mizah tarzları ve ilişkilerde güven ile ilişkisi incelenmiştir. 367 evli bireyle yürütülen çalışmada evlilik kalitesinin affetme ve güven ile pozitif yönlü, saldırgan mizah tarzı ile de negatif yönlü anlamlı ilişkisinin var olduğu görülmektedir. Ayrıca güven, affetme ve saldırgan mizah tarzının evlilik kalitesini anlamlı olarak yordadığı ve ikili ilişkilerde güvenin evlilik kalitesini anlamada çok önemli olduğu görülmektedir. Dinçer (2022) tarafından 306 evli bireyle yapılan araştırmada evli kişilerin evlilik kalitesi düzeyi ile algılanan eş desteği arasındaki ilişkiye ek olarak yaş ve cinsiyetin evlilik kalitesine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre evli kişilerin evlilik kaliteleri ile algıladıkları eş desteği arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin var olduğu, evlilik kalitesinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak evlilik kalitesi ile ilgili yapılan çalışmalarda çocukluk deneyimleri, yetişkinlik ve çocukluktaki stres, kişiler arası duygu düzenleme, öz şefkat, bağlanma stilleri, algılanan eş desteği, affetme, mizah tarzları, güven, iş doyumu, ebeveynliğe

geçiş, öznel iyi oluş, yaşam doyumu değişkenlerinin ele alındığı görülmektedir. Çalışmalarda çocukluk deneyimlerinin kalitesi, öznel iyi oluş, yaşam doyumu, iş doyumu, güven, affetme, algılanan eş desteği, öz şefkat değişkenlerinin evlilik kalitesi ile pozitif yönlü ve anlamlı ilişkisinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda duygu düzenleme, eşlerin öz saygılarının yüksek olması, ilişkilerine yönelik olumlu düşüncelerinin olması, güvenli bağlanma, eşler arası duygusal affetme, iş birlikçi çatışma çözümü ve sağlıklı iletişimin evlilik kalitesini olumlu yönde etkilediği görülürken, yetişkinlikteki ve çocuklukta stres ve saldırgan mizahın evlilik kalitesini olumsuz olarak etkilediği görülmektedir.

1.2. AİLE AİDİYETİ

Tarih boyunca pek çok değişim ve dönüşüm sürecinden geçmesine rağmen toplumsal yapının en temel kurumu olarak ayakta kalabilen ailenin bir çok farklı tanımı bulunmaktadır (Yavuz, 2022). Aile; kan bağı, evlilik yoluyla ya da diğer yasal yollarla akrabalık bağı oluşan, genel olarak birlikte aynı evde yaşayan, yetişkinlerin çocuk bakımı konusunda sorumluluk aldığı ve üyelerinin psikolojik, sosyal, kültürel, toplumsal, ekonomik ya da cinsel ihtiyaçlarının karşılandığı kişiler topluluğu olarak görülmektedir (Tekin Epik vd., 2017). Aile bireyin sosyalleşmesi sürecinde sosyal, psikolojik ve fiziksel gelişiminin başladığı en önemli ve ilk durak olduğu için insan hayatındaki temel kurum olma özelliğini yaşam boyu devam ettirdiği belirtilmektedir (Yavuz, 2022).

Ailenin toplumun en temel yapı taşı, diğer bir ifadeyle çekirdeği olduğu belirtilmektedir. İnsanlığın var oluşuyla beraber oluşan aile kurumunun insanlık tarihi boyunca pek çok yönden önemli değişimlerden geçtiği ifade edilmektedir (Kır, 2011). Zamanla çekirdek aile içindeki bağlar yoğunlaşıp duygusal yönden derinleşirken, diğer akrabalarla kurulan ilişkilerin çekirdek aileye oranla daha geri planda kaldığı görülmektedir (Sayar ve Bağlan, 2016). Ailenin, stabil ve geleneksellikten; dinamik, üyeleri arasındaki ilişkide duygusal tatmin ve karşılıklı etkileşimin, eşler arasındaki duygusal bağlar ve yakınlığın diğer bir ifadeyle hayat arkadaşılığının vurgulandığı bir forma dönüştüğü belirtilmektedir. Bu değişim ve dönüşümün psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve politik yönlerden de etkilenecek şekilde devam ettiği bildirilmektedir. Aile eğitim, meslek edindirme ve yönlendirme gibi bazı işlevlerini farklı kurumlara devretse de

çocuk sahibi olma, koruma, sevmeye, büyütmeye, yetiştirme, toplumsallaştırma, kişisel gelişim, ahlaki eğitim, gibi işlevlerini büyük bir özenle devam ettirmektedir (Kır, 2011). Aile kurumu, toplumun geçmişten bugüne devam ederken oluşturduğu maddi ve manevi değerleri nesilden nesile aktarmaktadır. Dünyada ve ülkelerde olan değişimlerin ve dönüşümlerin yansımalarının görüldüğü en temel toplumsal kurumun aile olduğu belirtilmektedir (Yaşar Ekici, 2014). Demokratik toplumlarda bireyin ailedeki değeri artmaktadır. Aile kişilerin çevresindeki olanakları tanıyıp bunlardan yararlanarak kendini geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Ailede verilen temel eğitim kişilerin duygusal, zihinsel ve bedensel gelişimlerine destek olarak kişilere bilgi, beceri, tutum ve davranış kazandırmaktadır. Birey bu eğitimle mesleğe yönelmekte, bir gelir elde etmekte, statü kazanmakta ve kendini geliştirerek topluma yararlı biri haline gelmektedir (Kır, 2011).

İnsanlar, bir grubun parçası olma ve bir gruba bağlanma ihtiyacını arkadaş, dernek, çete, kulüp gibi sosyal gruplara dahil olarak gidermeye çalışmaktadır. Fakat kişinin bu duygu ve ihtiyaçlarını doğal olarak karşıladığı temel yerin aile olduğu belirtilmektedir (Tekin Epik vd., 2017). Aile, aidiyet ihtiyacının karşılandığı ilk ve temel kurum olarak görülmektedir. Bu nedenle aile aidiyeti kavramının bireyin yaşamı boyunca merkezi öneme sahip olduğu belirtilmektedir (Aslantürk vd., 2020)

Aidiyet, kişinin bir yere, bir topluluğa, bir varlığa ya da bir konuya ilgi duyması ve kendisini bunlarla ilişkilendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Yusufoğlu ve Cerev, 2019). Bireyin yaşamını huzurlu ve mutlu bir şekilde sürdürebilmesi, sosyal çevresinde ve ailesinde kabul görmesi, güvenli ilişkilerinde aidiyet duygusunu hissetmesi bireyin çevresiyle uyum sağlama süreciyle ilişkili görülmektedir. Bu şekilde birey ilişkisel doyuma ulaşmakla birlikte sosyal çevresinde anlamlı ilişkiler kurabilmektedir (Gümüštepe, 2023). Bireyin sosyal hayatında anlam bulmaya çalışması evrensel bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bireyin bu anlam bulma yolculuğunu destekleyen faktörler arasında ailesine, kültürüne, topluma ve mesleğine ilişkin aidiyet duygusu yer almaktadır (Mavili vd., 2014). Ait olma ihtiyacıyla doğan bireyler önemli gördüğü gruplar tarafından değer ve kabul görmek, duygu ve düşüncelerini grup içinde rahatça ifade edebilmek ve önemsenmek istemektedir (Güneş, 2018). Çünkü aidiyet hissi sadece bir duygu olmamakla birlikte başkasıyla var olmanın, ona emek ve zaman harcamanın, onunla paylaşmanın kattığı anlam olarak da tanımlanmaktadır. Zaman ve

emekle bir diğeri için, bir diğeri adına, diğeriyle var olabilmenin merhamet ve sabrı da bu anlamı oluşturan unsurlar arasında görülmektedir (Mavili vd., 2014).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarından sonra kişi için en önemli ihtiyacın aidiyet ihtiyacı olduğu belirtilmektedir. Maslow aidiyet duygusunu genel olarak kişilerarası yönden inceleyerek kişinin başkaları tarafından onaylanma, grup üyelerince saygıya değer görülme ve kişinin diğer bireyleri saygıya değer görme ihtiyacı olarak ele almaktadır. Bireyin, başkalarının sevgi ve şefkatine duyduğu ihtiyacın yanında bir gruba ait hissetmesine ilişkin temel psikolojik bir ihtiyacının olduğu belirtilmektedir (Maslow, 1970). Aidiyet duygusunun bireyin temel ihtiyaçlarından biri olarak tanımlanması ve pek çok kuramda farklı yönleriyle ele alınması, bu duygunun bireyin hayatındaki önemini göstermektedir. Buna göre aidiyet gereksiniminin karşılanıp karşılanmadığı, bir diğer deyişle aidiyet duygusunun var olup olmasının etkileri üzerinde yapılan araştırmalar aidiyetin ve özellikle aidiyet ihtiyacının ilk karşılandığı yer olan aile aidiyetinin önemini göstermektedir (Aslantürk vd., 2020).

Aidiyet duygusu bireyin varoluşunun anlamlı, istendik ve beklendik bir parçası olarak görülmektedir. Kendilik algısının bu anlamlılığında, bir diğerine hizmet, bir diğerine verme ve diğeriyle varolmada aile algısı önemli görülmektedir (Mavili vd., 2014). Aidiyetin bir ihtiyaç olarak hissedildiği ve öğrenildiği ilk yerin aile olduğu belirtilmektedir (Bardakçı, 2019). Kişilerin, ailelerine hissettikleri aidiyet, aile aidiyeti olarak tanımlanmaktadır (Mavili vd., 2014). Aile aidiyeti Güneş (2018) tarafından aile bireylerinin sosyal, duygusal ve zihinsel yönden aileleriyle kurdukları bağ olarak tanımlanmaktadır. King ve Boyd (2016) ise aile aidiyetini, ebeveynlerin çocuklarını anlaması, onlarla zaman geçirmeleri ve ilgilenmeleri sonrasında çocuklarda oluşan olumlu his olarak tanımlamaktadır. Çocukluktan itibaren aile aidiyetini etkileyen en önemli etkenin anne ve babaların çocuklarına ilgi ve sevgi göstermelerinin olduğu belirtilmektedir. Aile bireylerinin olumlu etkinliklerle keyifli deneyimler yaşadığı, çocukların ebeveynleri tarafından anlaşıldığı ve desteklendiği olumlu bir ev ortamının ve iletişimin oluşturulması, çocukların ailelerine ilişkin duydukları aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlamaktadır (King ve Boyd, 2016).

Sahici iletişimin, bir canın diğer bir cana ulaşmasıyla kurulduğu belirtilmektedir. İki insanın karşılıklı olarak birbirinin farkına varmasıyla iletişim başlamakta ve birbirlerini kaale alarak, umursayarak var etmektedirler (Cüceloğlu, 2014). İlişki içinde olan kişinin yalnız olmadığı bununla birlikte yaşamı anlamlı, umutlu ve gönlü coşkun biri olduğu ifade edilmektedir. Bireyin diğerleriyle kurduğu iletişim ve ilişkilerinin niteliği o bireyin yaşam kalitesini etkilemektedir (Cüceloğlu, 2009). İletişimin bireylerin ellerinde tuttuğu önemli bir anahtar olduğu ve bu anahtarın nasıl kullanıldığının önemli olduğu belirtilmektedir. Bu anahtarın bireyin yaşamındaki pek çok kapıyı açıp yaşamını güzelleştirebilecekken, doğru kullanılmadığında var olan açık kapıları bile kapatabileceği belirtilmektedir (Yurtseven, 2011). Aile içi iletişim de kişilerin geçmiş, bugün ve geleceğini şekillendiren, beraber yaşamanın getirdiği doğal beklentileri kapsayan karşılıklı ilişkiyi ifade etmektedir (Ayberk, 2020). Aile içi iletişim ve ilişkiler bireylerin nesnelere, diğer kişilere ve tüm hayata karşı benimsedikleri davranış ve tutumların temelini inşa etmektedir. Aynı zamanda aile, bireye ailesinin ve içinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğu bilincini aşılıyarak aidiyet hissiyle yaşama uyumunu kolaylaştırmaktadır (Yavuzer, 2022). Aile aidiyetinin düşük ya da yüksek olmasını etkileyen en önemli etkenin aile içindeki ilişki ve iletişimin niteliğinin olabileceği düşünülmektedir. Kurulan bu ilişkinin açık, sıcak, karşılıksız ve içten olmasının ya da kapalı, soğuk, ilgisiz ve kopuk olmasının aile aidiyeti ve aile iklimi üzerinde farklı etkileri olduğu yapılan araştırmalarda görülmektedir (Ayberk ve Taylan, 2021).

Eğer birini seviyorsak herkesi seviyoruzdur; yaşamayı, dünyayı seviyoruzdur. Eğer bir kişiye “Seni seviyorum” diyebiliyorsak, “Sende herkesi seviyorum, seninle tüm dünyayı seviyorum, sende aynı zamanda kendimi de seviyorum” da diyebilmeliyiz (Fromm, 2023). Sevgi, iki kişinin karşılıklı ilişkisinde davranışlarını şekillendirecek en temel değer olarak görülmektedir (Cüceloğlu, 2014). Aile bir bütündür ve aile üyeleri bu bütünün değerli ve vazgeçilmez parçalarını oluşturmaktadır. Ailede sağlıklı bir bütünlüğü oluşturmak için anne, baba ve çocuklar arasında sevgi duygusunun yoğun olarak yaşanması gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Çocuk için anne ve babasının sevgisi sınırlı dünyasındaki tek dayanağı olarak görülmektedir (Geçtan, 2020). Sekiz ile on yaşlarına kadar çocukların çoğunun odak noktası sevmektir; sadece o olduğu için sevmek (Fromm, 2023). Bu dönemde anne ve babanın çocuğunu

sevmesi yeterli olmamakla birlikte eşlerin birbirlerini sevip saygı göstermeleri konusunda çocuklarına örnek olmaları gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Anne ve babanın birbirini sevmesi ve saygı duyması çocukları için yapabilecekleri en özel şeylerden birini olarak görülmektedir (Zara, 2021). Aile kurumunun temeli eşler arasındaki ilişkiyle oluşmaktadır. Eşler arasındaki uyumlu ilişki çocuklara ve ailenin tamamına yansiyarak huzurlu bir ortamın oluşmasını sağlamaktadır (Avşaroğlu, 2013). Eşler arasında kurulan iletişimin temeli esas olarak karşılıklı hoşgörü, saygı ve sevgiye dayanması gerekmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Gerçek sevgi ve saygı ailenin sosyal ve ekonomik temellerinin sağlam olmasına da katkı sağlamaktadır (Cüceloğlu, 2014).

Ailesinde kendisine değer verildiğini hisseden, olumlu adımları desteklenen, ihtiyaçları karşılanan bireyler toplumsal yaşama kolay uyum sağlamaktadır (Tezel Şahin ve Cevher, 2007). Böylelikle birey, kendisini vazgeçilmez bir parçası olarak gördüğü ailesine ait hissetmektedir. Aile kurumu birbirine değer veren baba, anne ve çocuklardan oluşmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarına “Sen değerlisin” mesajını verebilmeleri için karı koca olarak birbirlerine “Sen değerlisin” duygusunu hissettirebilmeleri gerekmektedir. Çünkü anne ve baba rolüyle eşler birbirlerine bu mesajı vermezlerse çocuklar da aile aidiyeti hissedememektedir (Cüceloğlu, 2014).

Aile içinde güven, huzur ve karşılıklı anlayış ortamı sağlamak oldukça önemli görülmektedir (Kır, 2011). Duygu ve düşüncelerinin yargılanmadan kabul edildiği, tarafların birbirlerini olduğu haliyle kabul ettiği aile ilişkilerinin can cana ilişkilerden oluştuğu belirtilmektedir (Cüceloğlu, 2014). Bu tarz ilişkilerin kurulduğu ailelerde üyelerin fikirlerine saygı duyulması, aidiyet ve dayanışma duygusuyla gelecekte daha umutlu ve sağlıklı bireylerin yetişmesini sağlamaktadır. Ailede hissedilen aidiyet duygusuyla bireylerin işlevselliği artmakta ve bununla birlikte bir bütün olarak ailenin işlevselliği de artmaktadır (Mavili vd., 2014).

Bulunduğu ortamda sevgi, ilgi, güven, empati, şefkat ve aidiyet gibi temel ihtiyaçları karşılanan bireyin ilişkilerinde değer ve kabul gördüğünü hissettiği belirtilmektedir (Ardahan, 2006). Böyle bir ailede bireylerin ihtiyaçları doğal olarak karşılanmaktadır. Böylece “biz” olmanın temelleri atılarak yaşam boyu ailede olduğu gibi diğer ortamlarda da biz bilincinin ön planda olduğu, çıkar yerine paylaşımın

önemsendiği sağlıklı birey-çevre etkileşimi başlamaktadır (Avşaroğlu, 2013). Bireyler, olumlu ilişkilere aileden başlayarak sosyal ilişkilerinde ve toplumsal yaşamlarında da olumlu ilişkiler kurmaktadır. Bireylerin aile ortamı ile gelecekteki ilişkileri, eylem ve tutumları arasında güçlü bir bağ olduğu ifade edilmektedir (Myradov, 2021).

Aile içi ilişkiler için ayrılan süre, takdir etme, aktif dinleme, disiplin, ailenin üyelerini denetleme biçimi kişilerin aile aidiyetlerini etkilemektedir. Aynı zamanda anne, baba ve çocukların ruh sağlıkları, kişilik özellikleri, anne babaların çocuk yetiştirme konusundaki bilgileri, ebeveynlerin tutum, değer ve inançları aile aidiyetini etkilemektedir. Ayrıca eşlerin iletişim kurma, sağlıklı davranışlar gösterme becerileri ve eğitim seviyelerinin de aile aidiyetini etkilediği belirtilmektedir. Ailenin yapısı, sosyal çevresi, sosyoekonomik durumu, çocuk sayısı aile içi ilişkilerin niteliğini etkileyerek aile aidiyeti üzerinde etkili olmaktadır (Ayberk, 2020). Öztürk (2006) tarafından çocuğu 8. sınıfta okuyan ailelerle yapılan deneysel araştırmada; deney ve eğitim grubu oluşturularak eğitim grubuna “aile içi iletişim eğitimi” üç gün süreyle verilmiştir. Eğitim tamamlandıktan sonra çocuklarıyla iletişimlerinde deney ve eğitim grubu ailelerinin son test puanlarında anlamlı düzeyde farklılaşma meydana geldiği görülmektedir. Özetle aile içi iletişim konusunda bilinçlenmenin ve aile içinde sağlıklı yollarla iletişim kurmanın bireylerin duygusal sağlığının geliştirilmesinde kritik bir öneme sahip olduğu ve aile aidiyetlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Aile aidiyeti, bu kapsamda olumlu aile ortamının önemli anahtarlarından biri olarak görülmektedir. Aile aidiyetinin bireylerde pek çok farklı sosyal ve psikolojik sorunu engelleyebileceği düşünülmektedir (Açıkel Gülel, 2019). Aile aidiyet duygusunun yüksek olması kişilerin toplum ve aile içindeki işlevselliğini olumlu etkileyerek aile üyeleri arasındaki paylaşma, yardımlaşma ve dayanışmanın arttırılmasına ve bireylerin geleceğe umutla bakmalarına yardımcı olmaktadır. Aynı şekilde biz duygusunun ve diğeriyle birlikte var olmanın gelişimine katkıda bulunmaktadır (Ayberk, 2020). “Sen” ve “Ben” in “Biz” olmayı amaçlaması da evliliğin gücünü arttırmaktadır (Semerci, 2011). Aile aidiyeti, kişinin psikososyal yönden güçlenmesini sağlayarak sorunlar karşısında bireyi güçlü kılmaktadır. Bireylerin kendileri ile ilgili olumlu düşünmesini sağlayarak benlik saygısını geliştirmektedir (Yavuz, 2022). Aile aidiyeti, benlik saygısı olan, özgüveni yüksek, sosyal ilişkilerinde güçlü bireylerin oluşmasına katkı sağlamaktadır (Ayberk, 2020). Güçlü bir aile

ortamıyla gelişen aidiyet duygusu bireyi çevrenin muhtemel zararlı etkilerinden koruyabilmektedir. Ailesinin önemli bir parçası olduğunu hisseden, duygusal ve sosyal ihtiyaçları sağlıklı şekilde karşılanan bireylerin daha üretken ve mutlu oldukları ve daha az psikolojik problemler yaşadıkları düşünülmektedir (Polat, 2019).

Aileyle ve diğerleriyle oluşturulan aidiyet duygusu, duygusal ve sosyal bağlar bireyin bilişsel süreçlerini, duygusal ve davranışsal örüntülerini etkilemektedir (Güneş, 2018). Buna göre aileyle benzer davranış ve tutum gösterilmesi de bireylerde aile bütünlüğünün oluşmasına katkı sağlamaktadır (İlik, 2019). Aidiyetin önemli olduğu bir ailede bireyin salt kendi doyumunu yerine, karşıdakinin istek ve ihtiyaçları için kendi doyumundan vazgeçebilmesinden ya da kendi doyumunu erteleyebilmesinden söz edilmektedir. Diğerleriyle bir şeyler paylaşma, diğeri için bir şeyler yapma yakın ilişkileri koruyan değerler açısından önemli görülmektedir. Aidiyet duygusunda diğeri için özen bulunmaktadır. Aile aidiyeti, beraber yaşadığımız ve kendine ait farklılıkları olan eş, evlat, anne, baba, kardeşe kulak kesilip, onların mevcut ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımız gibi önemseyip değer vermeyi sağlamaktadır (Mavili vd., 2014).

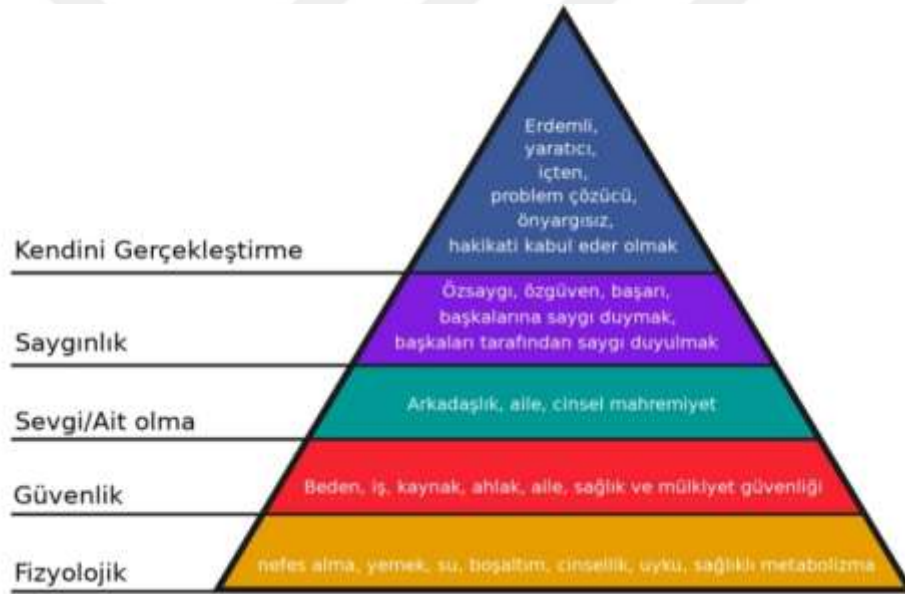
Özetle aile bireyin sosyal, fiziksel, psikolojik, kültürel, toplumsal, ekonomik ihtiyaçlarının karşılandığı bir kurum olarak görülmektedir. Aile kurumu bireyin varoluşunda önemli görülen bir grubun parçası olma, bir yere veya bir topluluğa ait olma ihtiyacının karşılandığı ilk ve temel yer olarak görülmektedir. Bu nedenle aile aidiyeti kavramı önemli görülerek kişilerin yaşamlarında sosyal duygusal ve zihinsel yönlerden aileleriyle kurdukları bağ olarak tanımlanmaktadır. Eşler arasında kurulan sevgi bağı, aile içinde pozitif yaşantıların olması, olumlu bir ev ortamının olması, sağlıklı bir aile içi iletişimin olması, eşler arasında uyumlu bir ilişkinin olması, karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün önemsenmesi aile aidiyetini olumlu yönde etkileyen etmenler arasında görülmektedir. Aile aidiyeti duygusunun yüksek olması bireylerin aile içinde ve toplumdaki işlevselliklerini artırarak daha mutlu bireyler haline gelmelerini katkı sağlamaktadır. Daha mutlu ve işlevsel bireylerin, daha sağlıklı evliliklerin oluşturulabilmesi için önemli görülen aile ve aile aidiyeti kavramlarını daha detaylı ve kapsamlı inceleyebilmek için kuramsal açıklamalar aşağıda belirtilmektedir.

1.2.1. Aile Aidiyeti ile İlgili Kuramlar

1.2.1.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow'un geliştirdiği ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinin alanyazında kabul gördüğü ve pek çok çalışmada bu teoriden yararlanıldığı belirtilmektedir (Kuşat, 2003). Bireyin yaşamını sürdürürken ortaya çıkan ihtiyaçlarını hiyerarşik olarak ele alan Maslow (1970), teorisini piramitsel bir yapı ile sembolize etmektedir. Bu piramitte belli bir basamaktaki ihtiyaçların karşılanmasıyla bir sonraki basamağa geçildiği ve alt basamakta öncelikli olarak karşılanması gereken ihtiyaçlar karşılanmadan üst basamaklardaki ihtiyaçların karşılanamayacağı belirtilmektedir (Aslantürk, 2017).

Şekil 1.3. Maslow'un İhtiyaçlar Piramidi (Maslow, 1943, Akt., Çoban, 2021).

Maslow fiziyojik ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra bir üst basamaktaki ait olma ve sevgi ihtiyacının belirginleştiğini ifade etmektedir (Yeter, 2019). Maslow'un kuramında, bireyin ait olma ihtiyacı ve aidiyet duygusu önemli görülmektedir (Kuşat, 2003). Maslow'un (1970) teorisinde ait olma ve sevgi ihtiyacı basamağında bir bütünün parçası olma ve ilişki kurma ihtiyacına yer verilmektedir. Bu basamakta ait olma ve sevgi ihtiyacı birlikte yer almaktadır. Bu ihtiyaçlar "...sevgi verme ve alma" ile ilgili görülmektedir (Zalenski ve Raspa, 2006). Birey sevgi, değer ve ilgi gördüğü yere kendini ait hissetmektedir. Ait olma, evrensel bir ihtiyaç olduğu için bireylerin ruh sağlığını önemli düzeyde etkilemektedir (McLaren vd., 2008).

Maslow, ait olma duygusunu kişinin temel ihtiyaçlarından biri olarak ele almakla birlikte değer görme, kendini değerli hissetme ve kabul edilme ihtiyaçlarının doyumu için de önemli görmektedir (Düner, 2022). Aidiyet, bireylerin karşılıklı olarak birbirlerini önemseme, kabul etme ve onaylama duygularıyla ilişkili görülmekte ve bireyin kendini gerçekleştirme yolculuğunda aidiyetin önemi vurgulanmaktadır (Çalık, 2015). Bireyin yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesinin önemli ölçüde bu ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlı olduğu düşünülmektedir. Bireylerin ailelerinden temel beklentilerinden olan bir yere ait olma, önemsenme, statü, kabul ve değer duygularının doyurulması gelmektedir (Kuşat, 2003).

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisinde belirttiği gibi ait olma duygusu birey için ihtiyaç ve gereklilik olarak görülmektedir. Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için önemli görülen aidiyet duygusunun bireyin yaşamındaki önemi göz ardı edilemez boyuttadır (Zalenski ve Raspa, 2006). Bireyler yaşamları boyunca kendilerinden daha büyük bir şeye ait olmak istemektedirler: Evlilik, aile, okul, takım, kulüp, ülke, toplum ya da başka bir gruba üye olmak aidiyet duygusunu sağlayarak bireyin sosyal ihtiyaçlarının doyurulmasına katkı sağlamaktadır. Sevgi ve ait olma ihtiyacı karşılanmadığında bireyin psikososyal gelişiminde önemli hasarlar oluşabilmektedir. Bu ihtiyaçların karşılanmaması bireyin gelecekteki sevgi arama ve ait olma davranışlarını olumsuz etkileyerek yaşamında risklere yol açabilmektedir (Reid-Cunningham, 2008).

1.2.1.2. William Glasser'in Seçim Kuramı

Glasser bireylerin yaşamlarını sürdürürken gösterdikleri davranışların temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilişkili olduğunu öne sürerek dört temel psikolojik ihtiyacın var olduğunu belirtmiştir. Bunlar (Karahan ve Sardoğan, 2012):

1. Ait olma, sevme ve sevilme ihtiyacı,
2. Kendini değerli görme ve güçlü olma ihtiyacı,
3. Bireyin kendi ihtiyaç ve isteklerine yönelik özgür seçimler yapabilmesi, özgür olma ihtiyacı,
4. Eğlenme ihtiyacı.

Glasser, aidiyet duygusunu önemli bir psikolojik ihtiyaç olarak görmektedir. Birey kendisini, sevme ve sevilme ihtiyacının karşılandığı yere ait hissetmektedir. Bu

aidiyet duygusu da bireyi hem ruhsal hem fiziksel olarak olumlu etkilemektedir. Aidiyet hissedenden birey kendisini değerli hissetmekte ve bunun yanında ait olma ihtiyacı karşılanmadığında kişi acı çekme eğiliminde olmaktadır (Glasser, 1965).

Glasser ailesinde sevilmediğini, değer verilmediğini hissedenden bireylerin ait olma, sevme ve sevilme ihtiyaçları karşılanmadığından kişilerarası ilişkilerinde zorluklar yaşayabileceğini belirtmektedir. Bireyin ‘başarılı kimlik’ geliştirmesinde ait olma, sevme ve sevilme ihtiyaçlarının karşılanması önemli görülmektedir. Başarılı kimliğe sahip bireyin kendisini ve diğerlerini değerli gördüğü, sorumluluk alabildiği, diğerlerinin ihtiyaçlarını önemseydiği belirtilmektedir (Karahan ve Sardoğan, 2012). Diğer bir deyişle bireylerin aidiyet ihtiyacının giderilmesinin kişiliklerinin oluşumunu olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Raba, 2019).

1.2.1.3. Bağlanma Kuramı

Bowlby (1979), insanlarla diğer birey ya da nesneler arasında kurulmuş bağı aidiyet olarak tanımlayarak bireylerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için aidiyet duygusuna ve güvende olduklarını hissetmelerine ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir (Akt., Çiftçi, 2022). Bağlanma kuramına göre bağlılık ve güven duygusu anne ve babayla kurulan ilişkiyle başlamakta ve onların davranışlarına göre şekillenmektedir. Bakım veren kişiyle kurulan bağ ve ilk ilişki bireyin kendisini değerli ve sevilmeye değer görmesine, kendisini güvende hissetmesine, duygusal yakınlık ihtiyacının giderilmesine olanak sağlamaktadır. Bu güvenli bağ bireyin kendisi ve diğerlerine yönelik olumlu modeller geliştirerek yetişkinlikte kuracağı kişilerarası ilişkiler için sağlam bir zemin oluşturmaktadır (Çalışır, 2009). Bowlby kurama ilişkin bu açıklamalarıyla ebeveyn ve çocuk arasında kurulan güvenli bağın bireyin gelecek yaşamındaki önemini ortaya koymaktadır (Dursun, 2019).

Bebekle bakım veren arasında oluşan ilişkilerin ve duygusal bağın bütünü olarak tanımlanan bağlanma hissi ile kişinin bir gruba, mesleğe, topluma ya da aileye mensubiyetini gösteren aidiyet arasında önemli bir ilişki bulunmaktadır (İlik, 2019). Bireyler, büyüyüp topluma kazandırıldıkları temel kurum olan ailede, anne ve babalarıyla bağ kurup onlara karşı aidiyet hissetmektedirler. Çocukların anne babalarıyla kurdukları bağın ve onlara karşı hissettikleri aidiyet duygusunun onların gelecekteki yaşamlarının sağlıklı veya problemlili olmasına etki edebileceği yönünde pek

çok kuramsal açıklama bulunmaktadır (Dursun, 2019). Bağlanma duygusuyla birlikte birileri tarafından görülmek ve duyulmak, birilerinin bizimle aynı frekansta olduğunu hissetmek bireyin yaşamında huzurlu hissetmesini sağlayan önemli duygular arasında görülmektedir (Germer, 2022). Ruppert, bireylerde bağlanma yoluyla gerçekleşen duygusal deneyimler olmadan diğerleriyle gerçek ve sağlıklı bir ilişki kurulamayacağını, diğerlerine ilgisiz kalınacağını ve bu nedenle bağlanmanın insanlarda aidiyet ve kimlik duygusunun oluşumunu sağladığını ifade etmektedir (Ruppert, 2014).

Aidiyet ve bağlanma arasındaki ilişkinin temeli güven duygusuyla oluşmaktadır. Bu ilişkide, bağlanmadan aidiyete geçiş sürecinde güven duygusunun sağlıklı bir şekilde oluşturulması önemli görülmektedir. Bağlanma figürü ile güvenli bağlanma gerçekleştirememiş ve güven duygusunu kaybetmiş bireylerde bağlanmadan sonra aidiyete geçiş sürecinde sorunlar yaşanacağı ve aidiyet duygusunun oluşamayacağı belirtilmektedir. Bireylerde güven duygusunun oluşabilmesi için bağlanma figürü ile güvenli bağlanmayı sağlayacak iyi ilişkiler kurulması gerekmektedir. Bakım vereniyile güvenli bağlanma gerçekleştirmiş çocuğun, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde diğer bireylerle kurduğu ilişkilerin kalitesi de bu durumdan etkilenmektedir (İlik, 2019). Bireyin güven duygusu anne ve babasına olan güveninden beslenmekte ve onunla gelişmektedir (Geçtan, 2020). Bowlby (2012), bağlanma kuramında kişilerin güvende hissetme ve aidiyet ihtiyaçları sebebiyle diğer bireylerle derin duygusal bağlar oluşturduklarını ve yakın ilişkiler kurduklarını belirtmektedir. Güven, bağlılık ve bunlara bağlı olarak aidiyet duygusu sağlıklı bir şekilde oluşmuş aileler; yaşanan sorunlarla sağlıklı yollarla baş edebilen, etkin problem çözme becerilerini kullanabilen, üyeleri arasında duygusal olarak güçlü bağlar kurabilen, sağlıklı iletişim kurabilen, aile içi rol ve sorumluluklarını yerine getirebilen aileler olarak görülmektedir (Güneş, 2018).

1.2.1.4. Adler'in Bireysel Psikoloji Kuramı

Adler'in (1932), Bireysel Psikoloji Kuramı'nda başkalarına yönelik aidiyet duygusu geliştirememenin ya da başkalarıyla bağlantı kuramamanın patolojiye yol açtığı ifade edilmektedir. Adler'e göre her çocuk aidiyet ihtiyacı ve diğerleriyle bağlantı kurma potansiyeliyle doğmaktadır. Bireyin yaşamında aile, arkadaşlar ve iş arkadaşları gibi üç temel gruba ait olması önemli görülmektedir. Bu gruplara yönelik aidiyet hissetmek bireyin zihinsel sağlığı açısından önemli görülmektedir (Shifron, 2010).

Kurama göre çocukluk yılları ve sonraki dönemlerinde aidiyet duygusu ve işbirliği geliştirememiş bireylerin yetersizlik hissine sahip sağlıklı bireyler olarak görülebildiği belirtilmektedir (Ergün-Başak ve Ceyhan, 2011).

Bireydeki psikopatolojilerin aidiyet duygusunun eksikliğinden kaynaklanabileceğini belirten bireysel psikoloji kuramını temel alan çalışmalarda bireydeki aidiyet duygusunun eksikliğinin iyileştirilebilir bir durum olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda çiftler, ebeveynler, kardeşler, çocuklar, arkadaşlar ya da iş arkadaşlarına yönelik aidiyet duygusunun oluştuğu görülmektedir (Shifron, 2010). Buna ek olarak Adleryan yaklaşımda bireylerle kurulan terapötik ilişkide, onların aidiyet duygularının ve sosyal hayata bağlılıklarının güçlendirilmesi önemli görülmektedir (Ergün-Başak ve Ceyhan, 2011).

Adler'in kuramında önemli olan sosyal ilgi kavramı, toplumsal bir bütünle birlik içinde, onun bir parçası olma ve o bütüne aidiyet hissetme olarak tanımlanmaktadır (Altıntaş, 1992). Burada bütün aile ve toplum gibi bir sistem ve birey de bu büyük sistemin etkileşimli ve işbirlikçi bir parçası olarak görülmektedir. Aidiyet duygusunun bireyin aktif olarak katkı sunduğu bir bütünün parçası olduğunu hissetmesi olarak tanımlanmaktadır (Shifron, 2010). Aidiyet duygusunun toplumun ve sosyal ilginin gelişebilmesine katkı sağladığı belirtilmektedir (Christian vd., 2021). Aidiyet hisseden birey aile ve toplumda güvenli bir yer edinebildiği için sosyal ilgisinin artacağı belirtilmektedir (Yılmaz Bingöl, 2017). Aidiyet hisseden birey kendisini önemli ve değerli hissetmekte ve topluma katkı sunmak için çabalamaktadır. Adler bireyin ve toplumun sağlığı açısından aidiyet duygusunun önemli olduğunu vurgulamaktadır (Shifron, 2010). Aidiyet duygusunun, şefkat ve empati yoluyla diğerlerini kabul ederek hem mikro hem bütün olarak ortak iyiye katkı sunan tutum ve davranışlarla oluştuğu belirtilmektedir (Aytekin ve Aytekin, 2023). Adler, toplumun parçası olan bireyin toplumla duygusal ve sosyal bir bağ kurarak başarılı ve mutlu olacağını ifade etmektedir. Aidiyet bu süreçte duygusal ve sosyal bağların oluşumuna ve güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Yılmaz, 2022).

1.2.1.5. Eric Fromm'un Kişilik Kuramı

Fromm'a (1941) göre birey, yaşamının ilk zamanlarından itibaren temel ihtiyaçlarının giderilmesi için bir yetişkinin varlığına ihtiyaç duymaktadır. Birey

fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasıyla ilk kez kendisini bir bütüne ait hissetmeye başlamaktadır. Bireylerin bir yere ait olmanın güven ve konforuyla özgürleşerek kendi olma ve var olma yolunda adımlar atmaya başladığı belirtilmektedir. Fromm bireyin davranışlarını şekillendiren ihtiyaçları fizyolojik ve varoluşsal ihtiyaçlar olarak ikiye ayırmaktadır (Biter, 2021). Fromm'un varoluşsal ihtiyaçlar içerisinde ele aldığı ilişki ve köklülük ihtiyacının aidiyetle ilişkisi önemli görülmektedir. Fromm, kişilerin çevre ile güç, sevgi ve teslim olma gibi üç temel yolla ilişki kurduğunu ifade etmektedir. Birey, bir gruba ait olmak, bir kurumla ilişki içinde olmak veya diğerleriyle yakınlık kurabilmek için o gruba boyun eğmektedir. Böylelikle birey bir bütünün parçası olma duygusunu yaşayarak varoluşsal yalnızlığının üstesinden gelmeye çalışmaktadır (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2024). Bireyin bir bütünün parçası olmak, bir yere ait olmak ve diğerleriyle bağ kurma ihtiyacı köklülük ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır. Köklülük ve aitlik ihtiyacı karşılanan bireyin diğerleriyle kurduğu etkili bağlarla güvenli ve sürdürülebilir ilişkiler kurabildiği belirtilmektedir (Biter, 2021).

1.2.1.6. Clayton Alderfer'in İhtiyaçlar Kuramı

Alderfer (1969) kuramında Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine alternatif oluşturan, bireylerin ihtiyaçlarına yönelik bir sınıflandırma oluşturmaktadır. Bu sınıflandırmanın basamakları var olma (existence) ihtiyacı, ilişki (relatedness) ihtiyacı ve gelişme (growth) ihtiyacı olarak sıralanmaktadır. Aynı zamanda Alderfer sınıflandırılan bu ihtiyaçların baş harflerinden meydana gelen ERG kuramını oluşturmuştur (Aslantürk, 2017). Bu kuramda üç temel unsur öne çıkmaktadır: 1) Var olma ihtiyacı, kişinin fizyolojik ve güvenlik ihtiyaçları, 2) İletişim ve ilişki ihtiyacı, kişinin anlam yüklediği ve bağ kurduğu kişi ya da anlama yönelik sevgi ve ait olma ihtiyacı, 3) Büyüme ve gelişme ihtiyacı, bireyin kendini geliştirme ihtiyacı (Mukba vd., 2023).

İkinci basamakta yer alan ilişki ihtiyacı Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ait olma, sevgi ve saygı gibi bireyin sosyal ihtiyaçlarını içermektedir (Aslantürk, 2017). İlişki ihtiyacının, bireylerin yaşamlarında kurdukları anlamlı ilişkiler yoluyla karşılanan ihtiyaçlar olduğu belirtilmektedir. Diğer bir ifadeyle ilişki ihtiyacının kişilerin diğer bireylerle kurdukları ilişkilerde ait olma, güvenlik, duygusal destek alma, saygı ve

tanınma ihtiyaçlarının giderilmesiyle ilişkilerinden aldıkları doyumun artmasına katkı sağladığı belirtilmektedir (Çoban ve Özdemir, 2020).

1.2.2. Aile Aidiyeti ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Hikmetoğlu'nun (2023) aile aidiyeti ve psikolojik iyi oluşun evlilik uyumuna etkisini incelediği araştırmasında evlilik uyumu ve aile aidiyetinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği ve kadınların daha olumlu tutumlara sahip olduğu görülmektedir. Yaş arttıkça evlilik uyumu azalırken aile aidiyetinde artış olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesinin eşlerin evlilik uyumunu ve aile aidiyetini arttırdığı görülmektedir. Aile aidiyeti ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ve aile aidiyeti ile psikolojik iyi oluşun evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Cantekin ve Kunduracı (2024) tarafından yapılan araştırmada evlilik kaygısı puanları yüksek olan öğrencilerin aile aidiyetlerinin ve aile bağlılıklarının düşük olduğu görülmektedir. Aynı zamanda aile aidiyeti ve ebeveyn tutumlarının kişilerin evlilik kaygılarını etkileyen değişkenler olduğu görülmektedir.

Karip, Kesen ve Daşbaş (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda kadınların aile aidiyet düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Aile içi şiddetin aile aidiyetini olumsuz etkilediği, ebeveynlerin eğitim düzeyinin ve genç yetişkin bireye karşı ebeveyn davranışlarının aile aidiyetini anlamlı düzeyde etkilediği görülmektedir. Aile bireylerinin duygularını rahat bir şekilde ifade edebilmelerinin yani sağlıklı bir aile içi iletişimin olmasının aile aidiyetiyle olumlu bir ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dursun (2019) tarafından suça sürüklenen çocuklarla yapılan araştırmada çocukların bağlanma stilleri ile aile aidiyet düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılaştığı, erkeklerin güvenli bağlanma ve aidiyet düzeylerinin kızlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Arslan, Şahin ve Erkal (2019) tarafından yapılan araştırmada kız öğrencilerin aile aidiyet puanlarının erkek öğrencilere göre, yaşça küçük olan katılımcıların aile aidiyet puanlarının yaşça büyük olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yeter (2019) tarafından yapılan araştırmada bireylerin aile aidiyet düzeyleri ile mutluluk düzeyleri arasında ve aile aidiyet düzeyleri ile manevi yönelim puanları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu

görülmektedir. Aynı zamanda aile aidiyet ve manevi yönelim düzeylerinin bireylerin mutluluk düzeyi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Mueller ve Heines (2012) tarafından Amerikan ve İspanyol gençlerle yapılan araştırmada aile aidiyeti ve okul aidiyeti algısının katılımcıların benlik saygısını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca aile ve okul aidiyetinin katılımcıların psikososyal işlevselliğini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Aslantürk, Kesen ve Daşbaşı (2020) tarafından yapılan araştırmada anne babası beraber yaşayan öğrencilerin aile aidiyetleri boşanmış olanlardan, çekirdek aileye sahip öğrencilerin geniş aileye sahip olanlardan, demokratik aile tutumuna sahip olan öğrencilerin aile aidiyetlerinin diğer aile tutumuna sahip olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca aile içi şiddetin olduğu ailelerdeki öğrencilerin aile aidiyetlerinin diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda sağlıklı bir aile içi iletişime sahip, duygularını rahatça ifade edebilen, aile üyeleri tarafından anlaşılabilen, aile bireyleriyle kaliteli vakit geçirebilen bireylerin aile aidiyetlerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Babahanoğlu (2020) tarafından yapılan araştırmada madde kullanımı sebebiyle denetimli serbestlik tedbirinde olan yetişkin erkeklerin aile aidiyetleri arttıkça madde kullanımı nedeniyle damgalama durumlarında azalma olduğu görülmüştür. Ailesi tarafından duygusal yönden desteklenen madde kullanıcısı ve bağımlısı kişilerin, diğer kişilere göre aile aidiyetlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca gelir getirici bir işte çalışan ve geniş aileye sahip madde kullanıcısı ve bağımlısı kişilerin aile aidiyetlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Akyüz'ün (2021) üniversite öğrencilerinde aile aidiyetinin demografik değişkenlere göre incelediği araştırmasında 0-6 yaş aralığında annesi sürekli bir işte çalışan bireylerin aile aidiyetlerinin annesi sürekli bir işte çalışmayanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Aynı zamanda çekirdek ailede yaşayan, kardeş sayısı daha az olan, hanedeki kişi sayısı daha az olan bireylerin aile aidiyetlerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

King ve Boyd (2016) tarafından yapılan araştırmada eşler arasındaki olumlu ilişkiler, ergenlerin anne ve babasıyla olan ilişkileri, annelerinin kendilerine karşı gösterdikleri olumlu tutumlar aile aidiyeti ile olumlu olarak ilişkilendirilmiştir. Ayrıca aile üyeleriyle kurulan ilişkiler veya aile içindeki deneyimlerin de aile aidiyetiyle ilişkili

olduğu görülmüştür. Hedin (2014) tarafından koruyucu ailede yaşamını sürdüren ve takip çalışmaları yapılan 15 gencin aile aidiyetleriyle ilgili yürütülen araştırmada aile ritüellerinin, aile bireyleriyle sosyal bağlar kurmanın, beraber vakit geçirmenin ve beraber eğlenmenin aile bireylerinde aile aidiyetini olumlu etkilediği görülmüştür. Yapılan bir diğer araştırma sonucunda aidiyet yokluğunun bireylerde duygusal stres, yalnızlık ve psikolojik rahatsızlıklarla ilişkili olduğu ve bireyin psikososyal gelişimini olumsuz etkilediği görülmektedir (Sargent vd., 2002).

Kiremitçi (2020) tarafından lise öğrencileriyle yapılan araştırmada kardeş sayısının azalması, aileyle geçirilen vaktin artması, anne baba eğitim durumunun artması, demokratik ebeveyn tutumuna sahip olma durumlarının aile aidiyetini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda aile içinde şiddete tanık olma sıklığı, aile içinde şiddete maruz kalma sıklığı, televizyon ve internet aracılığıyla şiddete tanık olma sıklığı ile aile aidiyeti arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılan bireylerin aile aidiyet düzeyleri arttıkça şiddet eğilim düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

Sonuç olarak aile aidiyeti ile ilgili yapılan çalışmalarda psikolojik iyi oluş, evlilik uyumu, evlilik kaygısı, bağlanma stilleri, mutluluk düzeyi, manevi yönelim, anne baba tutumları, aile içi şiddet, aile içi ilişkiler, benlik saygısı, anne baba birliktelik durumu, aile ritüelleri değişkenlerinin ele alındığı görülmektedir. Çalışmalarda evlilik uyumu, psikolojik iyi oluş, sağlıklı bir aile içi iletişim, güvenli bağlanma, benlik saygısı, anne babanın beraber olma durumu, demokratik anne baba tutumu, manevi yönelimin aile aidiyetiyle pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülürken, aile içi şiddet, evlilik kaygısı kavramları ile aile aidiyeti arasında negatif yönlü bir ilişkinin var olduğu görülmektedir.

1.3. EVLİLİK YAŞAM DOYUMU

Evliliğin, bireyin hayatında ve gelişiminde önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Evliliğin, bireylerin ihtiyaçlarını en doğal şekilde karşılayabildiği ilişki biçimi olduğu belirtilmektedir. Bireyin yaşadığı ortama uyum sağlayıp çevresine faydalı olabilmesinde, görev ve sorumluluklarını sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesinde, yaşamından maddi ve manevi olarak doyum sağlayabilmesinde evliliğin önemli etkisi olduğu düşünülmektedir (Çelik, 2006). Diğer bir ifadeyle

evliliğin kişilere; psikolojik, ekonomik ve sosyal alanlarda fayda sağlayarak daha kaliteli ve sağlıklı bir hayat sunabileceği belirtilmektedir. Buna göre sağlıklı evlilikler kişilerin hayat kalitelerini arttırmaktadır. Böylelikle bireyler daha doyumlu ve mutlu bir hayata sağlıklı evliliklerle daha rahat ulaşabilmektedir. Bundan ötürü evlilik doyumu, evliliğin sağlıklı oluşunu destekleyen önemli kavramlar arasında görülmektedir. Evlilik doyumu, çiftlerin evliliklerini devam ettirirken tatmin olmalarını sağlayan sürecin tamamı olarak görülmektedir. Evliliklerin başarılı ve sağlıklı yürüyebilmesi için tarafların evliliklerine ilişkin doyum hissedebilmeleri önemlidir (Çağ ve Yıldırım, 2013).

Evli bireylerin beraberliklerine devam etmelerinin temel sebeplerinden birinin evliliklerinden aldıkları doyum olduğu ifade edilmektedir. Buna göre evlilik doyumu, çiftleri bir arada tutan temel yapı harcı olarak görülmektedir (Eskin, 2012). Evlilik doyumu, çiftlerin evlilik ilişkisi içindeki ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algıları olarak tanımlanmaktadır (Tezer, 1996). Evlilikte çiftlerin ilişkiye yönelik sorumluluklarını yerine getirirken farkında olmadıkları bazı ihtiyaçları ve duyguları oluşabilmektedir. Bireyin geçmişteki deneyimlerinin ya da toplumsal yaşamın kendiliğinden oluşturduğu bu duyguların ve ihtiyaçların eşe karşı açık ve dürüstçe ifade edilebilmesi ve karşılanması ilişkilerin doyum içinde devam etmesini sağlamaktadır (Çelik, 2012).

Evlilik yaşam doyumunun, bireyin evlilikten sağladığı ödüller ve evlilikte ödediği bedellere yönelik algısı olarak tanımlanan bilişsel bir olgu olduğu belirtilmektedir. Bireyin evlilik ilişkisinden aldığı ödüller daha çok ve evlilikte ödediği bedellerin daha az olması evlilik doyumunu arttırmaktadır (Baumeister ve Vohs, 2007). Alanyazında evlilik doyumuna yönelik herkesçe kabul edilen tek bir tanımın olmamasıyla birlikte bu kavram tanımlanırken araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılan iki temel nokta bulunmaktadır. Bunların ilki; kişilerarası/ilişkisel bakış açısı olup eşler arasındaki iletişim ve çatışma çözme süreçlerine odaklanmaktadır. İkincisi ise içsel/bireysel bakış açısı olup eşlerin evliliklerine ilişkin öznel değerlendirmelerine odaklanmaktadır (Fincham ve Rogge, 2010).

Evlilik, bireyin yaşamını pek çok yönden etkileyerek; uyum sorunlarını, sıkıntıları, mutluluğu, heyecanı, üzüntü ve sevinçleri beraberinde getirmesiyle birlikte

insanların çoğunun gerçekleştirmek istediği bir amaç olarak görülmektedir (Çelik, 2012). Evlilik çok istenen bir ilişki olarak görülse de yüksek seyreden boşanma oranları evlilik doyumunun kolay elde edilemediğini göstermektedir. Bireyler evliyken daha sağlıklı ve mutlu olma eğiliminde oldukları için boşanmadan sonra yeniden evlenmeyi tercih etseler bile araştırmalar, yeterli evlilik doyumuna ulaşamadıklarını göstermektedir (Rosen-Grandon vd., 2004). Alanyazına bakıldığında boşanmaların bireyin psikolojik uyum sorunları, iş yaşamındaki olumsuzluklar, benlik saygısı, kişilik özellikleri, sosyal ilişkileri, partneriyle kurmuş olduğu iletişim tarzı ve cinsel doyumsuzluk gibi nedenlerin yanında bu durumların sebep olduğu evlilik doyumsuzluğundan kaynaklandığı görülmektedir (Çelik, 2012). Bu da başarılı ve doyumlu bir evliliğin nasıl gerçekleşeceğine ilişkin bilgi ve farkındalığın evlilik kurumunun popülerliğinin gerisinde kaldığını göstermektedir (Rosen-Grandon vd., 2004).

Fenell (1993) yirmi yıldan uzun süreli başarılı evliliklerde eşlerin sahip olduğu on özelliği, en önemliden başlayarak şöyle sıralamaktadır:

1. Evliliğe ömür boyu bağlılık duyma
2. Eşe karşı sadık olma
3. Güçlü ahlaki değerlere sahip olma
4. Eşe bir arkadaş olarak saygı duyma
5. Cinsel sadakate bağlı olma
6. İyi bir ebeveyn olma isteği
7. Dini inanç ve bağlılık
8. Eşini destekleme ve memnun etme isteği
9. Eşine iyi bir arkadaş olma
10. Affetme ve affedilme isteği

Evlilik yaşam doyumu yüksek olan çiftlerin, evliliklerinde yaşadıkları stresin daha az olduğu, evlilik mutluluklarının ve cinsel birlikteliklerinden sağladıkları doyumun daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Evlilik yaşam doyumu yüksek çiftlerin birbirlerine ve evliliklerine ilişkin algıları olumlu olduğu için ilişki içerisinde birbirlerine daha iyi davrandıkları belirtilmektedir. Bu olumlu davranışlar süreçte alışkanlık haline gelerek

kişiliğin bir parçası olmaktadır. Evlilik yaşam doyumları düşük olan eşlerin birbirlerinin olumsuz davranışlarına karşı daha hassas davranıp bu olumsuz davranışları özümseyerek uzun süre boyunca hatırladıkları ve olumlu yaşantıları reddetme veya unutmaya daha fazla eğilimli oldukları belirtilmektedir (Çelik, 2012).

Evliliğin, çiftler için doyum sağlayıcı olması bireylerin iyi oluş halini olumlu etkilemesi ve aile bütünlüğünün korunmasında etkili olmaktadır (Kabasakal ve Soylu, 2016). Mutlu evlilikler daha huzurlu ve doyumlu bir ortam oluşturduğu için çiftler yaşamlarını daha sağlıklı devam ettirirken çocuklar da sosyal yaşama daha kolay adapte olmaktadır (Ünal ve Akgün, 2022). Evlilikte, evlilik yaşam doyumunun yükselmesiyle eşlerin genel yaşam doyumlarının da artacağı belirtilmektedir. Evli bireylerin psikolojik sağlığı, sağlıklı çocuklar yetiştirebilmeleri ve toplumsal düzenin sağlanabilmesi için evlilik yaşam doyum kavramı önemli görülmektedir (Öziş, 2016).

Özetle evlilik doyum bireylerin evliliklerini sürdürürken ihtiyaçlarının karşılanmasıyla yaşadıkları tatmin olma sürecidir. Evlilik yaşam doyum; evliliğin daha kaliteli ve sağlıklı yürümesini sağlayan ve bu sayede bireylerin daha mutlu ve doyumlu bir yaşam sürmesini yol açan önemli değişkenlerden biri olarak görülmektedir. Evlilik yaşam doyum yüksek olan çiftlerin birbirlerinin olumsuz davranışlarına karşı daha toleranslı oldukları, olumluya daha fazla odaklandıkları, birbirlerine daha iyi davrandıkları, cinsel birlikteliklerinden daha fazla doyum aldıkları ve daha mutlu oldukları görülmektedir. Bireylerin evlilik yaşam doyumlarının artmasıyla kendi psikolojik sağlıklarının, yaşam doyumlarının da artacağı ve bu sayede yetiştirecekleri nesillerin ve toplumun refahının da bu durumdan olumlu etkileneceğini belirtilmektedir. Evlilik yaşam doyum kavramını daha detaylı ve kapsamlı inceleyebilmek adına kuramsal açıklamalar aşağıda belirtilmektedir.

1.3.1. Evlilik Yaşam Doyumu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

1.3.1.1. Yatırım Modeli

Yakın ilişkilerin kurulması, yürütülmesi ve sonlandırılmasını inceleyebilmek amacıyla geliştirilen ve ilişkilerden doyum sağlamaya yönelik farklı değerlendirmelerde bulunan Yatırım Modeli, Rusbult (1980; 1983) tarafından geliştirilmiştir. Model, yakın ilişkiler arasındaki en önemli ilişki olarak görülen evlilik ilişkisine yönelik önemli açıklamalar içermektedir. Yatırım modeli, Thibaut ve Kelley'nin (1959) karşılıklı

bağımlılık kuramına dayanarak kişilerin ilişkilerinde ödülleri en üst seviyeye çıkararak bedelleri en aza indirmeye çalıştıklarını belirtmektedir (Kalkan, 2018).

Bağlanma düzeyi, bireylerin ilişkiyi sürdürme amaçları ve psikolojik bağlanma duyguları gibi uzun süreli ilişkisel yönelimlerinin boyutunu ifade etmektedir. Yatırım modeline göre karşılıklı bağın olduğu ilişkilerde bağlanma gerçekleşmekte ve bu bağlanmanın bazı belirleyicileri bulunmaktadır. Bu belirleyicilerin ilişkiden alınan doyum, seçeneklerin niteliği ve yatırım miktarı olduğu belirtilmektedir. Modelin varsayımları bu üç belirleyici üzerine kurulmuştur. İlk belirleyici, bireyin ilişkiden aldığı doyum arttıkça, mevcut ilişkisine bağlanma düzeyinin de artacağıdır. Burada doyum, bireyin söz konusu ilişkisinden kazandığı ödülleri (cinsellik ve yakınlık ihtiyaçlarının karşılanması) olumlu değerlendirmesi olarak görülmektedir. İkinci belirleyici, var olan seçeneklerin niteliğidir. Burada var olan ilişkinin dışında kalan seçeneklerin (yalnız kalma, başkasıyla birlikte olma gibi) değerlendirilme şekli önemli görülmektedir. Model, ilişki dışındaki alternatiflerin olumlu olarak değerlendirilmesinin ilişkiye olumlu bir bağlanmanın gerçekleşmemesiyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Bağlanmanın son belirleyicisi olan yatırım miktarı, bağlanmaya ilişkin duyguları şekillendirmektedir. Burada ilişkiye harcanan zaman, çaba veya anılar gibi ilişkiyi besleyen kaynakların çoğalmasa ilişkiye olan bağlanmayı arttırmaktadır (Rusbult vd., 1999).

1.3.1.2. Eşitlik Modeli

Evlilik eşlerin yaşamlarını paylaşabilmek için gerçekleştirdikleri işbirlikçi bir oluşum olarak görülmektedir. Eşitlik kuramcıları, bireylerin ilişkiden edindikleri ödüllerin ilişkiye sundukları katkılarla orantısız olmasının ilişkide dengesizlik oluşturduğunu savunmaktadır. Bu dengesizlik ilişki doyumunu azaltarak evlilik kalitesini olumsuz etkilemektedir. Her bir eşin ilişkiye sunduğu katkının diğer eşle aynı alanda olamayabileceği düşünülmektedir. Bu durumda bir alanda var olan dengesizliğin diğer alanda ters yönde bir dengesizlikle telafi edilmesiyle eşitliğin sağlanabileceği belirtilmektedir (DeMaris, 2010). Buna örnek olarak DeMaris ve Longmore'un (1996) evli bireylerle yaptıkları çalışmada, kadınların ev işlerinde kocalarına oranla bir hafta içinde iki kat daha fazla süre geçirdikleri ortaya konmuştur. Bunun yanında kocanın ekonomik gelir ve çocuk bakımı alanlarındaki katkısının artmasıyla evlilikteki

dengelesizliğin azaldığı görülmektedir. Evlilik ilişkisinde bireyler “yatırımından” tatmin edici düzeyde “getiri” elde etmezse evlilik memnuniyetsizliğinin oluşacağı belirtilmektedir. Bu tarz adaletsiz ilişkilerden alınan doyum da düşük olmaktadır (DeMaris, 2010).

1.3.1.3. Yükleme Kuramı

Bireylerin genel olarak yaşanan olayları pasif olarak gözlemledikleri, etraflarında gerçekleşen olayları ve kişilerin davranışlarını aktif olarak, davranışların altında yatan nedenleri araştırarak gözlemledikleri belirtilmektedir. Bu gözlemlerin sonucunda diğerlerinin davranışlarına yönelik bazı yüklemeler yapılmaktadır (Arık, 1996, akt., Berk, 2009). Evlilik doyumuna ilişkin yapılan araştırmalara bakıldığında, eşlerin birbirlerine yönelik yüklemeleri iki boyutta yoğunlaşmaktadır. Birincisi mevcut olaya ilişkin nedensel yüklemeler, ikinci boyutta mevcut olayın sorumluluğuna ilişkin yapılan yüklemeler olarak sınıflandırılmaktadır (Berk, 2009).

Bradbury ve Fincham (1990) tarafından yapılan çalışmada eşler arasındaki atıfların niteliği ile evlilik doyumunu arasında bir ilişki olduğu görülmektedir. Yaşanan olumsuz olayların eşin kişilik özelliklerine, sevgisizliğine, davranışlarına ya da kendisine atfedilmesi ve olumsuz olaylarda daha çok olumsuz niyet arama eğilimi evlilik memnuniyetsizliğiyle ilişkili görülmektedir. Buna ek olarak yaşanan olumlu olayların sebeplerini evlilik ilişkisinin geneline bağlamaktansa sadece belli bir durumla sınırlandırmak, olumlu partner davranışlarında daha az olumlu niyet aramak, olumlu davranışların kasıtlı yapıldığını düşünmemek ve övgüye değer olduğuna yeteri kadar inanmamak gibi davranışların da evlilik memnuniyetsizliği ile ilişkili olduğu ve böyle evliliklerden alınan doyumun düşük olduğu görülmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990).

1.3.1.4. Kişiler Arası Sosyal Biliş Kuramı

Sosyal biliş; kişilerin kendisi, etkileşimde olduğu diğer bireyler, sosyal ortamlarda gerçekleşen çeşitli durumlar ve davranışları nasıl anlayıp anlamlandırdıklarını detaylı olarak incelemek için bilişsel süreçlerden faydalanmaktadır (Çelebi, 2021). Miller ve Steinberg (1975) tarafından geliştirilen sosyal biliş kuramına göre birey, çevresindeki insanlara ilişkin inanç, bilgi ve tutumlarını içeren, “bilgi bankası” olarak adlandırılan

deneyimlerine dayanarak iletişim kurmaktadır. Bu iletişim sürecinin eşler arasında da bu şekilde kurulduğu ve evliliğin sürdürülmesinde etkili olduğu ifade edilmektedir.

Eşini geleneksel rollerden sıyrılıp olduğu gibi gören ve kabul edebilen eşlerin, evlilik doyumlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Eşlerin birbirlerini otantik özellikleriyle kabul ediyor olmasının daha açık ve uyumlu bir ilişkiye yol açıyor oluşu bu durumun nedenleri arasında görülmektedir (Güneş ve Gökçe Turan, 2022). Eşlerin birbirlerine yönelik kontrolcü ve bağımlı davranışlar sergilememesinin ve birbirlerine eşitlikçi şekilde yaklaşmalarının evlilik doyumunu arttıracığı düşünülmektedir (Çelebi, 2021).

1.3.2. Evlilik Yaşam Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Çam (2021) tarafından yapılan araştırmada özel gereksinimli çocuğu olan annelerin aile yaşam kalitesi ile evlilik yaşam doyumunu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aynı annelerin ebeveynlik stresleri ile evlilik yaşam doyumunu arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir işte çalışan annelerin aile yaşam kalitelerinin diğer annelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Öziş (2016) tarafından yapılan araştırmada evli kişilerin evlilik yaşam doyumlarının algılanan ebeveyn ilişkisine göre farklılaştığı görülmektedir. Araştırmada algılanan ebeveyn ilişkisinde babaya ilişkin ilgisiz tutumla negatif yönlü, anneye ilişkin demokratik tutum ile pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Aynı araştırma sonucunda evlilik yaşam doyumunu ile psikolojik dayanıklılık ve dinsel inanç gücü arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Evlilik yaşam doyumunun cinsiyete göre farklılaştığı görülerek; erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek evlilik yaşam doyumunu bildirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Caughlin ve Huston (2002) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre sevgi ve şefkatin öncelikli olduğu evliliklerden alınan doyumunun yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak sevgi dolu davranışlarla birbirlerine yaklaşan çiftlerin olumsuz iletişimden uzaklaşarak evlilik doyumlarının arttığı görülmektedir. King (1993) tarafından 50 evli çiftle yapılan araştırmada eşlerin evlilik doyumlarıyla duygularını ifade edebilmeleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu

görülmektedir. Aynı zamanda bu araştırmayla eşlerin birbirlerinin duygusal ifadelerini doğru değerlendirmelerinin de evlilik doyumu üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

45 ve üstü yıldır evli olan ve 65 ve üzeri yaşa sahip 100 çiftle yapılan araştırmada çiftlerin evlilik doyumlarının bağlı olduğu bazı önemli değişkenler belirlenmiştir. Bunlar; arkadaşlar, hayattaki hedefler ve amaçlar, karar alma gibi konularda ortak bir fikirde uzlaşmak, sevdikleri ve birlikte olmaktan zevk aldıkları biriyle evli olmak, eşine ve evliliğe bağlı olmak, mizah anlayışına sahip olmak olarak belirtilmektedir (Lauer vd., 1990). Çelik (2012) tarafından yapılan araştırmada evlilik yaşam doyumu yüksek olan eşlerin cinsel özgüvenlerinin de aynı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Yani evliliklerine ilişkin olumlu algıları olan ve ilişkilerinden doyum sağlayıcı dönütler alan eşlerin cinsel özgüvenlerinin yüksek olduğu ve bunun da evlilikteki cinsel yaşantıyı olumlu etkileyerek evlilik doyumuna katkı sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Evlilikte yaşanan zor durumlara ilişkin başa çıkma stratejilerinin evlilik doyumuyla ilişkisinin incelendiği kesitsel ve boylamsal bir araştırmanın kesitsel boyutu için 506 çiftle, boylamsal boyutu için de dört ay sonra aynı ölçekleri dolduran 95 çift ve bir buçuk yıl sonra aynı ölçekleri dolduran 108 çiftle çalışıldığı görülmektedir. Kadınlar ve erkekler birbirinden farklı başa çıkma stratejileri kullanmaktadır; sorun odaklı stratejinin her iki eş tarafından da kullanıldığı, inkâr stratejisinin genel olarak erkekler tarafından kullanıldığı, kaçınmacı-mesafeli tutumların da genel olarak kadınlar tarafından kullanıldığı görülmektedir. Başa çıkma mekanizmalarının kullanılma düzeyi hem erkeklerin hem de kadınların evlilik ilişkisinden alınan doyumu etkilemektedir. Her iki eş de birbirlerinin kullandığı başa çıkma stratejilerinden etkilenmektedir (Bouchard vd., 1998). Robinson ve Blanton (1993) tarafından en az otuz yıldır evli olan çiftlerle yapılan araştırmada çiftlerin mutlu oldukları ya da problem yaşadıkları zamanlarda ilişkilerini geliştirip ayakta tutan nedenler üzerinde durulmaktadır. Araştırma sonucunda öne çıkan özellikler şu şekilde belirtilmektedir: yakınlık, iletişim, bağlılık, uyum, dini yönelim. Belirtilen değişkenler arasında ortaya çıkan karşılıklı iletişim, sevgi, anlayış, sabır, dini yönelim, yakınlık, bağlılık, sorumluluk alma, umut, uyum ve esnek sınırlar evlilik doyumuyla ilişkili görülmektedir.

Güven ve Selim (2007) tarafından yapılan çalışmada evlilik doyumu ile eşlerin problem çözme becerileri arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu ve eşlerin problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bu sonuca göre çiftlerin problem çözme becerilerinin iyileştirilmesinin evlilik doyumunu olumlu etkileyeceği ifade edilmektedir. Aynı şekilde Taşköprü (2013) tarafından yapılan araştırmada eşlerin problem çözme becerileri ile evlilik doyumları arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Araştırmada eşlerin problem çözme becerileri arttıkça evlilikten aldıkları doyumun da arttığı görülmektedir. Aynı araştırma sonucuna göre çocuk sahibi olan bireylerin evlilik doyumları çocuk sahibi olmayan bireylere göre daha düşük bulunmuştur. Bu sonuca göre çocuk sahibi olmanın evlilik doyumunu düşürdüğü belirtilmektedir. Balcı Arvas ve Hökelekli (2017) tarafından yapılan araştırmada evlilik doyumu, evlilikte problem çözme becerileri ve dindarlık arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Araştırma sonucuna göre erkeklerin evlilikten aldıkları doyum ve evlilikte etkili problem çözme becerileri kadınlara oranla daha yüksektir. Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin evlilik doyumları diğer katılımcılara göre daha yüksekken evlilikte problem çözme becerilerinde de orta yetişkinlikteki bireylerin daha yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Shackelford (2001) tarafından yapılan araştırmada evlilik doyumu ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aynı araştırmada eşlerin birbirlerine karşı aşağılayıcı davranma, şikâyet etme, olumsuz bir cinsel yaşantıya sahip olma ve sadakatsizliğin benlik saygısını ve evlilik doyumunu olumsuz olarak etkilediği görülmektedir. Yıldız ve Baytemir (2016) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre evlilik doyumu ile benlik saygısı ve evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü ve doğrudan bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre evli çiftlerin eşlerine yönelik tutum ve davranışlarının olumlu veya olumsuz olması eşlerinin benlik saygısını etkilemektedir. Bu durum bireyin evlilikten aldığı doyumun benlik saygısına etkisi olarak görülmektedir. Aynı zamanda evlilik doyumu artan eşlerin yaşam doyumlarının da artarak benlik saygılarının artmasına etki edeceği düşünülmektedir.

Kabasakal ve Soylu (2016) tarafından yapılan çalışma sonucunda da evlilik doyumu ile eş desteği arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin

var olduğu görülmektedir. Bu araştırmada eşten alınan sosyal desteğin artmasıyla evlilik doyumunun da arttığı belirtilmektedir. Benzer şekilde ağ ve Yıldırım (2013) tarafından yapılan araştırmada evlilikte eş desteğinin evlilik doyumunu anlamlı olarak yordadığı belirtilmektedir. Aynı araştırmanın sonucunda evlilik doyumuyla cinsel doyum arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Araştırmanın diğer bir sonucunda evlilik doyumu ile eğitim düzeyi arasında ters yönde bir ilişkinin olduğu ve evli kişilerde eğitim düzeyi arttıkça evlilik doyumunda azalma olduğu görülmektedir. Yapılan diğer bir araştırmada evli çiftlerde eş desteğinin evlilik doyumunu anlamlı olarak yordadığı görülmektedir (ifti Arıdağ vd., 2019).

Koçyigit ve Uzun (2024) tarafından yapılan araştırmada evlilik doyumu ile çift tükenmişliği arasında olumsuz bir ilişkinin olduğu ve farkındalığın evlilik doyumunu açıklamada önemli katkısının olduğu görülmektedir. Farkındalığın; olumlu problem çözme, artan yakınlık ve geri çekilmeden kaçınma gibi daha iyi ilişki kurma yollarıyla çift tükenmişliğini azaltırken evlilik doyumuna katkı sağladığı belirtilmektedir. Araştırma sonucuna göre duygu düzenlemedeki farkındalığın evlilik doyumu ile çift tükenmişliğine aracılık ettiği görülmektedir.

Hamarta vd. (2015) tarafından yapılan araştırmada evlilik yaşam doyumunun; g , yardımseverlik, uyarılma ve güven gibi değerler  leğinin alt boyutlarıyla pozitif yönlü ilişkisinin olduğu görülmektedir. Ayrıca değerler  leğinin alt boyutları olan hazcılık, başarı, uyarılma, geleneksellik, uyum ve evrenselliğin evlilik yaşam doyumunu yordadığı araştırma sonuçları arasında yer almaktadır. Buna göre evli bireylerin değerleri ile evlilik yaşam doyumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sağlıklı bir evlilik ve aileye sahip olma, bunu devam ettirme ve çatışmaların çözülebildiği mutlu evliliklerde eşlerin sahip olduğu değerlerin etkisinin önemli olduğu belirtilmektedir.

Aksoy (2022) tarafından evli bireylerde sosyal medya kullanımı ile evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada yaşın ilerlemesi ve gelir düzeyinin artmasıyla bireylerin evlilik yaşam doyumlarının arttığı görülmektedir. Evli çiftlerin evlilik yaşam doyumlarının ocuk sahibi olma faktörüne göre farklılaşmadığı ve sosyal medyada geçirilen zaman arttıkça evlilik yaşam doyumunun azaldığı görülmektedir.

Sonuç olarak evlilik yaşam doyumu ile ilgili yapılan çalışmalarda aile yaşam kalitesi, ebeveynlik stresi, sosyal medya kullanımı, duyguların ifade edilebilmesi, zor durumlara ilişkin başa çıkma stratejileri, problem çözme becerileri, cinsel özgüven, benlik saygısı, yaşam doyumu, algılanan ebeveyn ilişkisi, çift tükenmişliği, eş desteği, cinsel doyum değişkenlerinin ele alındığı görülmektedir. Araştırma sonuçlarında aile yaşam kalitesi, evlilikte sevgi ve şefkatin ön planda olması, amaçlar ve kararlar konularında ortak fikre sahip olma, eşlerin problem çözme becerileri, cinsel özgüven, yaşam doyumu, eş desteği değişkenlerinin evlilik yaşam doyumuyla pozitif yönlü ve anlamlı ilişkisinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çift tükenmişliği ve sosyal medyada geçirilen zamanın artmasıyla evlilik yaşam doyumunun azaldığı görülmektedir.

1.4. EVLİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bazı bireylerin mutluluk ve doyum kaynağı olan evlilik; bazı bireyler içinse bir çok olumsuzluğa neden olabilmektedir. Doyumsuz ve mutsuz bir evlilik ilişkisi yaşamak bireylerin benlik saygısı, yaşam doyumu, mutluluk ve genel sağlığını olumsuz etkilemektedir (Taşköprü, 2013). Evlilikte yaşanan çatışmaların ve problemlerin fark edilip anlaşılmasına çalışılması çiftlerin evlilik doyumunu tatmin edici düzeyde etkilemektedir. Bu sebeple aile ve evlilik danışmanları aile ve evlilik kurumlarının sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için bu kuramların çok yönlü bakış açısıyla ele alınması gerekliliğinden bahsetmektedirler (Çelik ve Yazgan İnanc, 2009). Evliliğin sosyal, fiziksel ve psikolojik yönleriyle çok boyutlu bir yapıda olması, birbirinden farklı pek çok faktörle ilişkili olmasına neden olmaktadır (Kabasakal ve Soylu, 2016). Bu faktörlerin incelenip analiz edilmesinin; evlilik hakkında daha fazla bilgi sahibi olunmasına ve evlilikle ilgili kuramların geliştirilmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. (Özşenel, 2017). Aşağıda alanyazına katkı sağlayan ve evlilik üzerinde etkili olan bu faktörler hakkında bilgi verilmektedir.

1.4.1. Evlilikte Sevgi ve Aşk

“Yaşamak sevmektir.” der St. Augustine. Sevmek, sıradan olan herhangi birinde sıra dışını bulabilmektir. Sevmek bazen vermek, bazen affetmek, bazen almaktır (Sayar, 2024). Aşkın; temelinde sevginin yoğun bir şekilde yaşandığı sevginin özel bir türü olduğu ifade edilmektedir. Her bireyin içinde bir sevme becerisi olduğuna ve aşkın da

bu sevme becerisinin üzerine kurulduğuna inanılmaktadır (Göka ve Göka, 2015). Aynı zamanda aşkın biraz da sevilme ihtiyacından kaynaklandığı belirtilmektedir. Birey sevildiğinde, o zamana kadar aldığı yaraların onarılıp sarıldığını, güvensizlik hissinin yerini güvenin aldığını hissetmektedir (Sayar, 2013). Birçok kişi için aşk, hayattaki önemli şeylerden biri olarak görülmektedir. Bireyler doğup büyüdüğü ailelerde mutlu olsalar da yaşamının sonraki zamanını daha mutlu geçirebilmek için hayatının aşkını bulmak istemektedir. İşine, kariyerine, seyahat etmeye odaklanan bireyler de yaşamlarını zenginleştirip dönüştürmek amacıyla aşkı aramaktadır. Aşk, kişisel tatmin duygusuyla birlikte gelecek nesillerin sevgi dolu ortamlarda yetişmiş mutlu bireyler olabilmesi için de önemli görülmektedir (Öztürk, 2017).

Sevgi dolu ilişkiler, sevginin ifadesi olarak açık iletişimin ve anlaşmanın ön planda olduğu ilişkiler olarak görülmektedir. Sevgi dolu evliliklerde görülen önemli özellikler romantizm, affetme, saygı, duyarlılık ve destektir. Sevgiyle dolu evliliklerde, sevgi diliyle örülü sağlıklı bir iletişimin, ilişkiye önem verme faktöründen evlilik doyumuna uzanan bir yolla oluştuğu belirtilmektedir (Rosen-Grandon vd., 2004). Özetle evlilikte eşe karşı hissedilen sevginin yoğunluğu ve bu hissedilen sevginin eşe sağlıklı yollarla aktarılması, evlilik doyumunu olumlu olarak etkilemektedir (Canel, 2007). Öztürk (2017) tarafından yapılan araştırmada evlilik doyumunu, evlilik uyumu ve aşk düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yapılan bir araştırmada sevgi, sadakat ve paylaşılan değerler evlilik uyumuna giden yolda önemli görülmektedir (Rosen-Grandon vd., 2004).

Her duygunun bir ömrü olduğu göz önünde bulundurulduğunda sevginin sadece bir duygu olmanın çok ötesinde olduğu belirtilmektedir. Eşler birbirlerini sevdiği zaman birbirlerine bir hediye verdikleri ve bu gerçek hediyenin iç dünyalarından gelen derin sevgi olduğu belirtilmektedir. Gerçek sevgi eşlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından vazgeçebilmek pahasına karşdakine verebilmeleri olarak görülmektedir. Sevginin, sevilen kişiye sevgiyi “koşulsuz” verebilmekle ilgili olduğu ifade edilmektedir (Sungur, 2021). Duygusal yakınlığın ve sevgi bağının olduğu ilişkilerde çiftlerin birbirlerinin ihtiyaçlarına hassasiyet gösterip bu ihtiyaçları karşılamaya çalıştıkları gözlemlenmektedir (Canel, 2007).

1.4.2. Evlilikte İletişim

Bireylerin birbiriyle kurduğu ilişkinin ön aşamasının iletişimin olduğu belirtilmektedir. İletişim; diğerleriyle bağlantı kurmak, beraber olmak, bilgi alışverişinde bulunmak olarak tanımlanmakta ve iletişimin bireyin temel ihtiyaçlarından biri olduğu ifade edilmektedir (Nazlı, 2021). İletişim, yaşamdaki önemini yakın ilişkilerde ve en özel yakın ilişki olan evlilik ilişkisinde de göstermektedir (Çağ, 2020). Evlilik, kadın ve erkeği “karı-koca” rolleriyle birbirine bağlayan kurumlaşmış bir yol ve ilişkiler sistemi olarak görülmektedir (Baran, 2013). Eşler arasında kurulan iletişim iki farklı dünya olan erkek ve kadının dünyalarını birleştirebilmeleri için karı-koca rolüyle karşılıklı mesaj alışverişinde bulunma, birbirlerine açılma davranışlarını kapsamaktadır (Nazlı, 2021).

Evlilik; aşk, özen, sadakat, sevgi, saygı gibi birbirinden farklı öğeleri içermesiyle birlikte eşlerin sağlıklı bir iletişim kurup devam ettirebilme becerilerinin tamamı olarak görülmektedir. Buna göre bu alanda gösterilen becerilerin yeterliliği bireylerin evlilikte mutlu ve huzurlu hissetmeleriyle orantılı olmaktadır (Çağ, 2020). Diğer bir ifadeyle bireyin yaşamındaki en önemli ilişki olan evlilikte iletişimin kurulma şekli evliliği kimileri için mutluluk ve doyum kaynağı yaparken kimileri için de evliliği doyumsuzlukla sonuçlandırabilmektedir (Baran, 2013). Bu sebeple çoğu araştırmacı tarafından araştırılmaya değer görülen evlilik, aile üyeleri ve eşler arasında kurulan etkileşim ve iletişime göre şekillenmekte olan bir kurumdur. Özellikle evlilikte iletişim becerisinin temel bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte ses tonu, jest ve mimik gibi iletişimin fiziksel boyutu, beklentiler ve düşünceler gibi iletişimin düşünsel boyutu ve duyguların açıkça ifade edilmesini içeren iletişimin duygusal boyutu eşlerin iletişim ihtiyacının temel bileşenleri olarak görülmektedir (Çağ, 2020).

Evlilikte eşlerin ilişkilerinin sürdürülebilmesinde olumlu ya da olumsuz yönde etkisi olan etkenin aile içi konular (para idaresi, çocuk bakımı) olmadığı, daha çok söz konusu hassas konuların çiftler arasında nasıl ele alınıp tartışıldığının önemli olduğu düşünülmektedir (Nazlı, 2021). Çiftlerin iletişim becerilerinin yetersiz olması, evlilik doyumuyla birlikte boşanmanın da önemli belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir. Erkeklerin evlilik doyumlarını etkileyen etmenlere göre; iletişim anında eşi tarafından dikkate alınmama, istek ve duygularının anlaşılmaması, duygusal ihtiyaçların

önemsenmemesi gibi iletişimsel davranışlar evlilik doyumlarını azaltmaktadır. Kadınların evlilik doyumlarını etkileyen etmenlere bakıldığında; eşine duygularını ya da sorunları açamama, ondan bir şeyler istemekten çekinme, yaşanan şiddet olaylarının sayısı gibi olumsuz davranışlar evlilikten alınan doyumu azaltmaktadır (Eskin, 2012). Evlilikte kurulan iletişimin çiftin dinamiğini etkilediği, evliliği iyileştirerek ya da kötüleştirerek değiştirdiği görülmektedir. Eş ya da sevgili gibi yakın ilişki kurduğumuz kişilerle yaşanan iletişim zorlukları kişide anlaşılmamışlık, yalnızlık, öfke, hayal kırıklığı gibi farklı olumsuz duyguların yaşanmasına neden olabilmektedir (Çağ, 2020).

Evlilikte eşler arası etkileşim ve iletişim yoluyla kurulan ilişkiyi güçlendirmek için yapılabilecekler şöyle sıralanmaktadır (Lamanna vd., 2012, akt., Çağ, 2020):

- Öfke ya da kızgınlığın nazikçe ve doğrudan ifade edilmesi,
- Partnerin davranışlarının kişinin kendisine göre değerlendirilmesinden kaçınma,
- Saldırgan davranışları önlemek amacıyla ben dilinin kullanılması,
- Birden fazla mesaj içeren, karışık ifadelerden kaçınma,
- Konuşma zamanı ve yerinin planlanmaya çalışılması,
- Genellemelerden kaçınarak, belli bir soruna odaklanıp uzlaşmacı olmaya çalışma,
- Bireyin kendisinin de değişime istekli olması,
- İletişim kurarken kazanmaya odaklı olmama,
- Affetmeye istekli olma,
- Tartışmayı sonlandırmak için çabalama

Mutlu bir evlilik etkili ve sağlıklı bir iletişime dayanmaktadır. Daha yüksek evlilik doyumu genel olarak duygu, düşünce ve endişeler ile ilgili dürüst ve özgür bir şekilde iletişim kurabilen çiftler tarafından bildirilmektedir (Singh, 2021). Evlilikte gerçekçi, sağlıklı ve güçlü bir iletişimin kurulması; eşlerin iyi oluşu, çiftler arasında kurulan iletişime bağlı alınan evlilik doyumu ve evlilik kalitesi gibi pek çok değişkeni etkilemektedir. Aile danışmanlığı ve evlilik alanyazında yapılan pek çok yeni araştırmalar da bu gerçekliği destekleyen kanıtlarla alanyazını güçlendirmektedir (Çağ,

2020). Sağlıklı iletişim becerilerine sahip çiftler, evliliklerinden doyum almaktadırlar. Çiftlerin evliliklerini devam ettirmelerinin en önemli nedenlerinden birinin evliliklerinden aldıkları doyum olduğu düşünülmektedir (Eskin, 2012).

1.4.3. Evlilikte Çatışma ve Problem Çözme Becerisi

Birbirlerine duygusal yönden bağlı olan çiftlerin, beraber yaşamaları ve pek çok konuda ortak karar verme durumları eşler arasında bazı sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu problemlerin şekli ve nedenleri ne olursa olsun, çiftler etkili problem çözme becerilerini kullandıklarında evlilik doyumlarının bu problemlerden olumsuz olarak etkilenmeyeceği belirtilmektedir (Güven, 2005). Etkili problem çözme kapasitesi, yaşanan problemlerin net olarak tanımlanıp ele alınması, alternatif çözüm yollarının değerlendirilmesi ve taraflar için uygun bulunan çözüm yolunun uygulanması olarak tanımlanmaktadır (Akgün ve Polat Uluocak, 2010).

Çiftlerin evliliklerinin sağlıklı bir şekilde sürebilmesinde evlilik ilişkilerinde çatışma ve problem yaşanmamasının değil, yaşanan problemleri sağlıklı yollarla çözme becerisine sahip olmalarının etkili olduğu belirtilmektedir (Canel, 2011). İlişkilerde yaşanan çatışmaların bireyleri korkutmaması gerektiği çünkü tartışmaların en çok yakın ilişkilerde görüldüğü ve bunun olağan bir durum olduğu belirtilmektedir. İlişkilerde yaşanan çatışmalarda bu çatışmaların hangi yollarla çözüldüğü önemli görülmektedir (Zara, 2021). Aslında çatışmalar bireylere ters giden durumları çözebilmek için fırsat sunmaktadır. Bireyler yıkıcı davranmadan partnerine saygı ile yaklaşabilirlerse yaşanan huzursuzluğun giderilmesi için fırsat oluşabilmektedir. Etkin dinleme, saygı ve sevgi çatışmaların çözümünü kolaylaştırmaktadır (Sayar, 2024).

Problemlerin uzlaşmacı ve sağlıklı yollarla çözülebilmesi evliliği etkileyen önemli faktörlerden biri olarak görülmektedir. Yaşanan çatışma durumlarında doğru problem çözme yollarının kullanılması evlilik ilişkisi için olumlu ve yapıcı sonuçlar doğurmaktadır (Hünler ve Gençöz, 2003). Evlilikte yaşanan problemlerin etkili bir şekilde çözümlenememesi ve bu nedenle yaşanan problemlerin sıklaşması, zamanla evlilik ilişkisinin yıpranmasına ve boşanmaya neden olabilmektedir (Güven ve Sevim, 2007). Problemlerin ve çatışmaların yoğun yaşandığı evliliklerde kaygı bozuklukları, depresyon, cinsel sorunlar, madde kullanımı, çeşitli fiziksel hastalıklar (kalp, mide hastalıkları, cilt bozuklukları, tansiyon vb.) gibi sorunlarla beraber çocuk ve ergenlerde

davranış sorunlarına da neden olarak eşlerin evlilik algılarını olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bunların aksine eşlerin problemlerini sağlıklı yollarla çözerek yaşamdan ve evlilikten aldıkları doyumunu arttırabildikleri belirtilmektedir (Canel, 2011). Yaşanan problem durumu ve sebepleri ne olursa olsun, çiftler sorunları çözebileceklerine inanmaktadır ve etkili problem çözme stratejileri kullanırlarsa bu problemlerin evliliklerini olumsuz olarak etkilemeyeceği belirtilmektedir (Güven ve Selim, 2007).

1.4.4. Evlilikte Birlikte Zaman Geçirme

Ruh biliminde mutluluğun formülü olarak basit bir şey söylenmektedir: “Anılar biriktirin, şeyleri değil. Yaşantıları biriktirin çünkü yaşantılar size her zaman mihmandarlık eder.” (Ökten ve Sayar, 2020). Çiftlerin de anılar biriktirerek birbirlerine zaman ayırmaları, kısa bir zaman da olsa iyi hissettikleri kaliteli zaman geçirmeleri, beraber etkinliklere katılmaları evliliklerinin monotonlaşmasına engel olarak çiftlerin evlilikten aldıkları doyumunu arttırmaktadır. Yalnızca karı-koca rollerine sahip olmanın dışında iyi birer arkadaş olabilmek de evlilik doyumunu arttırarak çiftlerin evliliklerinde daha mutlu olmasına neden olmaktadır (Bayer, 2017). Evlilikte yemek saatleri, arkadaşları birlikte ziyaret etme, ortak eğlenebilecekleri yerlere gitme, birlikte alışveriş yapma gibi günlük aktiviteleri birlikte geçirme süreleri eşler arasındaki etkileşimi olumlu olarak etkilemektedir (Yılmaz, 2001).

Rusbult tarafından geliştirilen yatırım modelinde ilişki için yapılan yatırımlar (ilişkiye ayrılan zaman, maddi veya manevi yaşantılar vb.) fazlalaştıkça ilişkiden alınan doyumun da artacağı belirtilmektedir (Rusbult, 1980). Evlilikten alınan doyumun düşük olması ve eşler arasında yaşanan sorunlar üzerinde eşlerin birlikte geçirdiği zamanın da etkili olduğu düşünülmektedir. Bazı evliliklerde zaman ilerledikçe eşler birbirleriyle daha az vakit geçirip daha az eğlenceli etkinlikler gerçekleştirmektedir. Maddi yetersizlikler, yoğun iş hayatı ve sorumlulukların artmasının çiftin birbirleriyle daha az paylaşımda bulunmasının nedenlerinden bazıları olabileceği ve bu durumun evlilikten alınan doyumunu azaltabileceği belirtilmektedir (Bayer, 2017).

İlgi eşler arasındaki duygusal bağı güçlendirmektedir. En iyi aşkların sanılanın aksine duygusal bireyler olmadıkları, vakitlerini sevdikleriyle geçiren bireyler oldukları belirtilmektedir. Beraber iyi vakit geçirebilmenin yolu da nitelikli birliktelikten

gelmektedir. Sevgi dolu bakış, güzel söz ya da tebessüm etmek de bu nitelikli birlikteliği kuvvetlendirmektedir (Tarhan, 2015). Yapılan araştırma sonucunda çiftlerin ilişki doyumu arttıkça, birlikte vakit geçirme olasılıklarının da arttığı görülmektedir (Göktaş vd., 2022). Çiftlerin ortak paylaşım yapabildikleri romantik bir ilişkide olmalarının onları yalnızlıktan koruduğu için vakitlerini ayrı vakit geçirmektense, eşleriyle birlikte geçirmeye çalıştıkları belirtilmektedir (Türk ve Demirli Yıldız, 2017).

1.4.5. Evlilikte Maddiyat ve İş Hayatı

Evlilik yoluyla kurulan aile sisteminin, üyelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik bazı temel işlevleri yerine getirmekle sorumlu olduğu ifade edilmektedir. Maddi konular bu temel işlevler arasında yer almaktadır. Aile üyelerinin yiyecek, barınma, giyecek, ısınma gibi ihtiyaçlarıyla birlikte eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel faaliyetlerine ilişkin giderlerin de aile sisteminde karşılanması gerekmektedir (Bayer, 2017). Ailenin toplumdaki yeri; iş gücünü, aile bütçesini, ailenin varlık durumunu, evdeki sorumluluk dağılımını, aile içindeki rolleri, üyeler arasındaki ilişkileri etkileyerek değişime yol açabilmektedir. Ailenin maddi olanaklarının azalması ve yoksullaşması beraberinde aile içi iletişim sorunlarını getirerek eşler arasındaki uyumun bozulmasına hatta boşanmanın konuşulmasına neden olabilmektedir (Günindi Ersöz, 2003).

Bireyler genel olarak evlerinde yaşanan sorunları işlerine, işlerinde yaşanan sorunları da evlerine yansıtmaktadır. Ev ortamının mutlu ve doyumlu olması iş ortamına yansımakta, bireyin işiyle ilgili yaşadığı olumsuzlukların etkisini azaltarak bireyin iş doyumunu arttırmaktadır. Aynı zamanda iş ortamının huzurlu olmasıyla yaşanan iş doyumunun da artması evlilik uyumunu ve yaşam doyumunu arttırmaktadır (Dikmen, 1995). Birçok araştırmada iş doyumunun, işten sağlanan maddi gelirin, yapılan işin zorluk seviyesinin, birey üzerinde oluşturduğu stres yükünün, işin güvenli olup olmamasının, bireyin işindeki uzmanlığının, mevcut iş yükünün, işten kalan boş zamanın evlilik doyumu ve kalitesi üzerinde doğrudan etkili olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda evlilik kalitesi ve sağlıklı bir evliliğin işten alınan doyum üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Weaver, 1997, akt., Canel, 2007). Ayrıca yapılan araştırmalar, evlilik doyumu, iş doyumunu ve iş performansı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğunu göstermektedir (Nasir ve Amin, 2010). Aynı şekilde bireyin evlilik

doyumuyla mesleki tükenmişliği arasında negatif yönlü ilişkilerin olduğu araştırma sonuçlarına da rastlanmaktadır (Urgancı ve Eker, 2018).

1.4.6. Evlilikte Cinsellik

Cinsellik, birbirini isteyen ve seven iki birey arasında sevgiyi üretmenin ve ifade etmenin en güçlü şekli olarak görülmektedir (Zara, 2021). Evlilik yaşam doyumu daha yüksek olan çiftler eşlerine cinsel olarak daha istekli davranış ve tutumlar sergileyerek eşlerinden gelen taleplere yönelik daha kabullenici olabildikleri ve cinsel yaşantılarının bu durumdan olumlu etkilendiği belirtilmektedir. Evlilik yaşam doyumu daha düşük olan kişilerin de eşlerine yönelik cinsel olarak reddedici davranış ve tutumlar sergilemelerinin cinsel paylaşımlarını olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bu çiftlerin cinsel yaşantılarındaki olumsuzluklar evlilik yaşam doyumunu da olumsuz etkileyecek çatışmaların yaşanmasına neden olabilmektedir. Evlilik yaşam doyumu düşük olan çiftlerde bu konuda yaşanan çatışmalar, evliliği olumsuz olarak etkileyen diğer faktörlerle birleştiğinde eşler cinsel ilişkiye girmekten kaçınabilmekte ve cinsel konuda yaşanan problemler bir zaman sonra çözülemez bir duruma gelebilmektedir (Çelik, 2012). Buna göre evlilik yaşam doyumu ve bunu etkileyen faktörlerin evli çiftlerin cinsel yaşamlarıyla karşılıklı etkileşimde olduğu düşünülmektedir.

Eşlerin cinselliğe yönelik istekleri ve sorunlarını birbirleriyle açıkça konuşup var olan problemi birlikte çözmeye çalışmaları, cinsellik ve evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkinin temelini oluşturmaktadır. Evlilikte yaşanan diğer tüm problemler gibi cinsellikle ilgili problemler de, eşlerin açık bir iletişim kurup sorunun çözümüne ilişkin birlikte çabalamalarıyla problemler büyümeden ortadan kaldırılabilir (Bayer, 2017).

1.4.7. Evlilikte Rol Beklentileri

Evlilikteki rollerin eşler için anlamı ve bu rol beklentilerine ilişkin yaşanan uyuşmazlıkların evlilik yaşam doyumunu etkileyen diğer bir unsur olduğu ifade edilmektedir. Evlilik ilişkisinde başta karı/koca, kadın/erkek ve anne/baba olmak üzere pek çok rol bulunmaktadır. Bu rollerden hangisinin nerede, ne kadar ya da ne zaman sergilendiği ve eşin bu rollere ilişkin beklentileri arasındaki uyum evlilik doyumunu etkilemektedir (Bayer, 2017). Telsiz'in (2012) çalışmasında kadınların evlilik ilişkisindeki rol beklentilerini genel olarak ebeveynlerinden model alarak kendi

evliliklerinde sergiledikleri ve bu konuda geleneksel davranışları sürdürdükleri görülmektedir. Burada yaşanabilecek temel sorun, eşlerin eşitlikçi ya da geleneksel bakış açısına sahip olmaları değil, bakış açılarıyla ilgili farklılıktan kaynaklanan gerginliklerin yaşanabilmesi olarak görülmektedir (Canel, 2007).

Evlilikte rol beklentileri ele alınırken; ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukların eşit olarak paylaşılması, eşlerin aile meseleleri ile ilgili kararlarda eşit etkiye sahip olmaları, bir işte çalışma ya da kariyerleri konusunda eşler arasında dengenin sağlanması önemli görülmektedir (Synder ve Lachar, 1997). Eşlerin sorumluluklarına ilişkin görev dağılımını uzlaşarak yapması, yapılmış iş bölümünde kendi üzerlerine düşen sorumlulukları rahatsızlık duymadan yerine getirmeleri, var olan sorumluluklara ilişkin beklentilerini partnerleriyle paylaşabilmeleri daha sağlıklı bir evlilik yaşamı için gerekli görülmektedir (Bayer, 2017).

1.4.8. Evlilikte Benlik Saygısı

Benlik saygısı, bireyin kendisini olduğu haliyle kabul etmesi, kendisine değer vermesi ve bunlarla birlikte hak ettiği anlayış ve sevgiyi kendisine sunması olarak tanımlanmaktadır (Yenel, 2023). Benlik saygısı düşük bireyler kendilerini önemsiz ve değersiz hissederek başkaları tarafından onaylanma ihtiyacı içinde olmaktadır. Umutsuzluk ve yalnızlık hisleriyle doludurlar, yaşam enerjileri düşüktür ve yaşamlarını “kurban” rolüyle devam ettirmektedirler (Kesici, 2017, akt., Yenel, 2023). Benlik saygısı yüksek bireylerinse diğer bireylere göre olumsuz yaşantılardan daha az etkilendikleri, daha mutlu oldukları ve daha az depresyona girdikleri belirtilmektedir (Yıldız ve Baytemir, 2016).

Bireylerin hem yaşam doyumunu hem de evlilik doyumunu etkileyen faktörlerden biri olan benlik saygısı, farklı disiplin alanları için önemli kabul edilen bir kavram olarak görülmektedir (Yıldız ve Baytemir, 2016). Evlilikte bireylerin eşini ve kendisini nasıl algıladığı, istekleri, beklentileri, bunları ifade edebilmesi, evlilik ilişkisinde kendisini algılama şekli, partnerine ve özelliklerine duyduğu anlayış ve saygı evli bireylerin evlilik kalitesini ve evliliklerinden aldıkları doyumunu önemli boyutta etkilemektedir (Şen, 2009). Buna göre evlilikte eşlerin kendilerini ve eşlerini tanıyıp olduğu haliyle kabul etmeleri önemli görülmektedir (Bayer, 2017). Eşlerin evlilikten aldıkları doyumun fazla olmasıyla eşler karşılıklı olarak birbirlerine yönelik olumlu

geribildirimde bulunmaktadırlar. Bu da kendilerini daha rahat hissetmelerine yol açarak benlik saygılarını arttırmakta, böylece bireyler hayattan daha fazla doyum alabilmektedirler (Yıldız ve Baytemir, 2016).

1.4.9. Evlilikte Eşlerin Ailelerinin Etkileri

“Aile” kavramı kültürden kültüre farklılık gösterse de Türk kültüründe değerlendirildiğinde eşler, çocuklar, çiftin anne-babaları ve birinci derece kan bağına sahip bireyleri kapsayan geniş bir yelpazeden oluştuğu belirtilmektedir (Çelik, 2006). Evlilik sadece eşlerin beraberliği olmamakla birlikte ailelerin birleşmesi olarak da görülmektedir. Yeni evlenen çiftlere aileler tarafından müdahale edilmesi, eşlerin evlilikle ilgili konularda kendi ailelerinden destek almak istemeleri, eşlerden herhangi birinin kendi ailesine olan aşırı bağlılığını devam ettirmesi evlilikte sorunların yaşanmasına sebep olabilmektedir (Tümer, 1998, akt., Bayer, 2017).

Türkiye İstatistik Kurumu (2021) tarafından yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırması’nın cinsiyete göre boşanma nedenleri verileri incelendiğinde erkeklerin %14,6’sının ve kadınların da %6,8’inin “Aile büyüklerinin aile içi ilişkilere karışması” ve eşinin “Aile büyüklerine karşı saygısız davranma” durumlarının boşanma sebebi olduğu görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde “Aile büyüklerinin aile içi ilişkilere karışması” durumunun, “Sorumsuz ve ilgisiz davranma” maddesinden sonra en yüksek oranda boşanma sebebi olarak bildirildiği görülmektedir. Bu oran aileler ile ilişkilerin evlilikteki etkisinin önemini göstermektedir. Yılmaz (2020) tarafından yapılan eş ile yaşanan sorunlar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmada “ailesi ile ilişkiler” maddesi evlilikte yaşanan sorunlarda 5. sırada yer alarak sorunlar üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Aynı şekilde evlilikte eş ile yaşanan sorun arttıkça evlilik doyumunun bu durumdan olumsuz etkilendiği görülmektedir.

Sonuç olarak eşlerin ailesinin, çiftin arasındaki ilişkiyi etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu, özellikle kayınpeder ve kayın validenin eşlerin evliliğini olumsuz yönde etkileyebildiği belirtilmektedir (Çelik, 2006). Özetle eşlerin evliliklerinden doyum sağlayabilmeleri için evliliklerine ilişkin tüm dinamiklerle birlikte ailelere ilişkin sınırların korunup, eşin ailesi ile kurulan iyi ilişkinin sağlıklı bir şekilde devam ettirilmesi gerekmektedir (Bayer, 2017).

1.4.10. Evlilikte Eş Desteği

“İnsan insanın zehrini alırsa eş olur... Dost olur... İyi olur...” sözünün yakın ilişki içinde bulunduğumuz birinin yükünü hafifletmeye çalışmanın ve ona destek olmanın önemini vurgulamak için büyüklerimiz tarafından söylendiği belirtilmektedir (Zara, 2021). Evlilikten alınan doyum ve mutluluk, bireyin eşinin kendisine olan sevgisinden, anlayışından ve desteğinden etkilenmektedir (Singh, 2021). Bireylerin hayatlarında problemlerin yaşandığı stresli dönemlerde eşlerin birbirlerine sosyal destek sağlamalarının evlilikten aldıkları doyumunu arttırdığı belirtilmektedir. Bireyler, sosyal birer varlık olarak hayatında farklı sorunlar yaşadığında duygusal ve sosyal desteğe ihtiyaç duymaktadır. Bireyler bu ihtiyaçlarını eşleriyle karşılayabildiklerinde, koşulsuz destek alabildikleri bir eşin varlığını hissettiğinde, problemlerini çözerken eşleriyle duygusal ve bilişsel paylaşım yapabildiklerinde evliliklerinden aldıkları doyumun artacağı belirtilmektedir. Yapılan araştırmalar evlilik ilişkisinde eş desteğinin evlilik kalitesi, evlilik başarısı ve evlilik doyumunu üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir (Çiftçi Arıdağ vd., 2019).

1.4.11. Evlilikte İnanç ve Değerler

Çiftlerin evliliklerini etkileyen unsurlardan bir diğerinin onların inanç düzeyleri olduğu belirtilmektedir (Büyük, 2019). Bazı bireyler dini inançlarına göre hayatlarını şekillendirmektedirler (Öziş, 2016). Bazı bireylerin yaşamına evrensel bir anlam katan dinin yaşamın tüm alanlarına etki ederek kişilerarası ilişkilerin düzenlenmesinde önemli etkisi olduğu belirtilmektedir (Büyük, 2019). Aile hayatında din; eşlerin kurmuş olduğu iletişim, sosyal ilişkilerin sürdürülmesi, çocukların nasıl yetiştirileceği, paranın ve zamanın nasıl değerlendirileceği gibi konulara etki etmektedir (Waite Lehrer, 2003). Aynı şekilde dindarlığın evlilik ilişkisinde cinsellik, çatışma çözme ve karar alma boyutlarını etkilediği belirtilmektedir. Bu yönüyle dini inancın çiftlerin evlilik yaşam doyumunu üzerinde etkili olan kültürel faktörlerden biri olduğu ifade edilmektedir (Hünler ve Gençöz, 2003).

Balcı Arvas ve Hökelekli'nin (2017) araştırmasında evlilik doyumunu, evlilikte problem çözme ve dindarlık arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Büyük'ün (2019) araştırmasında evli kişilerin dindarlık eğilimlerinin evlilik doyumunu artırdığı görülmektedir. Bu durumda evlilikte eşlerin

ortak değerlere sahip olmalarıyla birbirlerine manevi ve ahlaki yönlerden destek olmalarına neden olmasının önemi vurgulanmaktadır. Aile kurumunun eşler açısından benzer değerler üzerine kurulmasının aile yapısını sağlamlaştıracağı ve evlilik doyumunun artmasına neden olacağı belirtilmektedir (Büyük, 2019).

1.4.12. Evlilikte Çocukların Etkisi

Evliliği etkileyen faktörlerden bir diğerrinin de çocukların evlilik sistemine dahil olmasının olduğu belirtilmektedir (Canel, 2007). Çocuk, iki kişiyle başlayan evlilik ilişkisinin aile kurumuna dönüşmesinde önemli görölmektedir (Akdağ Atabay, 2019). Bu durum evliliğe yeni bir sorumluluk getirerek ilişkiye farklı bir boyut kazandırmaktadır (Bayer, 2017). Çiftlerin çocuk sahibi olmasıyla birlikte oluşan evlilik uyumu veya doyumu arasındaki ilişki pek çok araştırmacı tarafından araştırılmaya değer görölmüştür (Akdağ Atabay, 2019; Cihangir ve Çakır, 2019; Çelik, 2006; Demiray, 2006; Eskin, 2012; Nelson vd., 2013; Twenge vd., 2004). Çocukların anne babanın evliliğini nasıl etkilediği üzerine yapılan araştırmalarda farklı sonuçlara rastlanmaktadır. Bazı araştırmalarda çocuğun evlilik üzerinde olumlu etkisi olduğu görölürken bazı araştırmalarda da olumsuz etkisi olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (Akdağ Atabay, 2019).

Çocuğun evliliği olumlu yönde etkilediğini dile getiren açıklamalar; çocuğun eşlerin birbirlerine karşı duyduğu sevgi ve şefkat sonucunda dünyaya gelerek çiftlerin evliliklerini olumlu anlamda pekiştirdiğini ifade etmektedir (Belsky, 1990, akt., Çelik, 2006). Aile kurumunun bireyin mutluluğu üzerinde önemli oranda etki ettiği belirtilmektedir. Bir çocuk dünyaya getirmesi, onun büyümesi, yetişkin bir kişi olarak çocuklarını hatta torunlarını büyütmesi gibi yaşamda önemli aşamalardan geçmenin bireyin yaşamında mutluluğun yordayıcılarından biri olduğu belirtilmektedir (Bayer, 2017). Yapılan bir araştırma ebeveynlerin (özellikle babaların) ebeveyn olmayan çiftlere göre daha yüksek yaşam anlamı, olumlu duygu ve mutluluk bildirdiklerini göstermektedir (Nelson vd., 2013). Benzer bir araştırmada çocuk sahibi olan erkeklerin evlilik doyumunun çocuğu olmayan erkeklere göre daha yüksek olduğu görölmektedir (Eskin, 2012).

Çocuğun evliliği olumsuz yönde etkilediğini dile getiren açıklamalar; ebeveynlerin dünyaya getirdikleri yeni bir canlıyı en iyi şekilde yetiştirme sorumluluğunun vermiş

olduğu gerginlikle zaman zaman problem yaşayabildiklerini ve eşlerin çocuk sahibi olmasıyla, evlilik kalitelerinde ve doyumlarında düşüş meydana gelmesinin mümkün olabileceğini belirtmektedir (Bayer, 2017). Anne baba rolüne uyum sağlama, ailedeki iş bölümüne yeni sorumluluklar eklenmesi, iş yükünün fazlalaşması, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gerekli olan çaba ve zamanın eşlerin birbirlerine ayırdıkları özel zamanları kısıtlaması, çocuğun doğmasıyla artan masraflara ek olarak eşlerden birinin çocuğun bakımı için işten ayrılmasıyla doğan maddi sorunlar evlilik doyumunun azalmasında olası nedenler olarak görülmektedir (Denli, 2016). Denli (2016) tarafından yapılan araştırma sonucunda çocuğu olmayan evli çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik uyumları çocuğu olan çiftlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer bir araştırma sonucuna göre anne baba olan çiftlerin anne baba olmayan çiftlere kıyasla daha düşük evlilik doyumu bildirdikleri görülmektedir (Twenge vd., 2004).

Çocukların doğması ve büyümesiyle beraber çeşitlenen sorunlar evlilik doyumunda etkili olduğu gibi çiftlerin evlilik doyumları da çocukları etkilemektedir. Ebeveyn rolüyle eşlerin birbirlerine davranış şekilleri, problem çözme becerileri, işbirliği yapma eğilimleri, problemlerin merkezine çocuğu koyma düzeyleri çocukları etkileyen önemli etkenler arasında görülmektedir. Anne babaların bu tutumları çocukları bağlanma stilleri başta olmak üzere karakter gelişimleri gibi pek çok farklı yönden etkilemektedir (Bayer, 2017).

Özetle evlilik psikolojik, sosyal ve fiziksel açıdan çok boyutlu bir yapıya sahip olduğu için pek çok farklı faktörle ilişkili görülmektedir. Bu faktörlerin incelenmesinin alan uzmanlarına evlilik hakkında daha fazla bilgi vererek daha sağlıklı ve kaliteli evliliklerin oluşturulmasında alan yazına katkı sağladığı düşünülmektedir. Evliliği etkileyen faktörler incelendiğinde sevgi, eşler arasındaki iletişim, eşlerin problem çözme becerileri, birlikte zaman geçirme, maddiyat, cinsellik, rol beklentileri, benlik saygısı, eşlerin ailelerinin etkisi, eş desteği, inanç ve değerler, çocukların etkisi gibi faktörlerin evliliği etkileyerek eşlerin evlilikten aldıkları doyumun artmasına ya da azalmasına neden olduğu belirtilmektedir. Sevgi dolu bir ilişkinin olması, eşler arasında sağlıklı bir iletişimin olması, eşlerin etkin problem çözme becerilerine sahip olması, eşinden destek görme, birlikte keyifli vakit geçirme gibi durumların evliliği olumlu yönde etkileyerek daha sağlıklı evliliklerin oluşmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir. Aşağıda sözü edilen başlıklara ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma ilişkisel/korelasyonel bir araştırmadır. Araştırmada yordayıcı korelasyonel desen kullanılmıştır. Yordayıcı korelasyon araştırmalarında değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek değişkenlerin biri/bir kaçından yola çıkılarak diğeri/diğerleri yordanmaya çalışılır. Yordama, bir değişkenin (yordayıcı/bağımsız değişken) bilinen değerinden yola çıkılarak diğer değişkenin (yordanan/bağımlı) bilinmeyen değerini bulmaktır (Fraenkel vd., 2012). Bu araştırmada evlilik kalitesi yordanan (bağımlı), aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu ise yordayıcı (bağımsız) değişkenler olarak belirlenmiştir.

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Çalışma grubu 729 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar Batman ili merkez ilçesinde ikamet eden evli bireylerdir. Araştırmanın örneklemi, seçkisiz olmayan örnekleme türlerinden uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Uygun örnekleme; ulaşım, zaman tasarrufu, maddi olanaklar ve insan kaynağı gibi kısıtlılıklar nedeniyle çalışma grubunun ulaşılabilir örneklemden elde edilmesidir (Büyüköztürk vd., 2014).

Araştırmaya katılan evli bireylere ilişkin bilgiler Tablo 2.1.'de sunulmuştur.

Tablo 2.1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Değişken	Grup	<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	462	63.4
	Erkek	267	36.6
Yaş	18-25	9	1.2
	26-30	144	19.8
	31-35	231	31.7
	36-40	156	21.4
	40 +	189	25.9
Eğitim Düzeyi	İlkokul	4	0.5
	Ortaokul	11	1.5
	Lise	53	7.3
	Üniversite	485	66.5
	Lisansüstü	176	24.1
Çalışma Durumu	Çalışıyorum	610	83.7
	Çalışmıyorum	119	16.3
Evlilik Süresi	0-5 yıl	244	33.5
	6-10 yıl	167	22.9
	11-15 yıl	149	20.4
	16-20 yıl	93	12.8
	20 +	76	10.4
Çocuk Sayısı	0 çocuk	142	19.5
	1 çocuk	196	26.9
	2 çocuk	262	35.9
	3 çocuk	89	12.2
	3 + çocuk	40	5.5
Toplam		729	100

Tablo 2.1. incelendiğinde araştırma grubunda yer alan 729 katılımcının %63.4'ü (n=462) kadın, %36.6'sı (n=267) erkektir. Araştırma grubu yaş değişkenine göre incelendiğinde %1.2'si (n=9) 18-25 yaşları arasında, %19.8'i (n=144) 26-30 yaşları arasında, %31.7'si (n=231) 31-35 yaşları arasında, %21.4'ü (n=156) 36-40 yaşları arasında ve %25,9'u (n=189) 40 yaş üzerindedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde %0.5'i (n=4) ilkokul, %1.5'i (n=11) ortaokul, %7.3'ü (n=53) lise, %66.5'i (n=485) lisans ve %24.1'i (n=176) yüksek lisans düzeyindedir. Katılımcıların %83.7'si (n=610) hâlihazırda çalışıyor iken çalışmayanlar grubun %16.3'ünü (n=119) oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların, %33.5'inin (n=244) evlilik süresi 1-5 yıl arasında, %22.9'unun (n =167) 6-10 yıl arasında, %20.4'ünün (n=149) 11-15 yıl arasında, %12.8'inin (n=93) 16-20 yıl arasında ve %10.4'ünün (n=76) 20 yıl üzeridir. Bireylerin %19.5'inin (n=142) çocuğu yokken, %26.9'unun (n=196) 1 çocuğu, %35.9'unun (n =262) 2 çocuğu, %12.2'sinin (n=89) 3 çocuğu, %5.5'inin (n=40) 3'ten fazla sayıda çocuğu vardır.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu, Evlilik Kalitesi Ölçeği (Kurt, 2018), Aile Aidıyeti Ölçeği (Mavili vd., 2014) ve Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği (Çelik, 2014) aracılığıyla elde edilmiştir. Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir.

2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu evli bireylerin araştırmada kullanılacak demografik bilgilerinin edinilmesine yönelik olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu formun içinde evli bireyler için cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı gibi bilgiler yer almaktadır.

2.3.2. Evlilik Kalitesi Ölçeği

Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin orjinal hali olan Almanca formu Hahlweg (1996) tarafından geliştirilmiştir ve Türkçe'ye Kurt (2018) tarafından uyarlanmıştır. 30 maddeden oluşan ve 4'lü likert tipinde (1: Çok Nadir, 2: Bazen, 3: Sık Sık, 4: Genellikle) derecelendirilmiş olan bu ölçek, yapı geçerliği analizi sonucunda Türkiye örneklemini için 27 maddeye indirilmiştir. Ölçek tartışma, şefkat ve birliktelik/iletişim alt boyutları olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Orjinal formundaki Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları; tartışma alt ölçeği için .93, şefkat için .91, birliktelik/iletişim için .88 ve toplam puan içinse .95 olarak tespit edilmiştir. Uyarlanan ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde, toplam puanın .80, tartışma alt boyutunun .87, şefkat alt boyutunun .91 ve birliktelik/iletişim alt boyutunun .88 olduğu görülmektedir. Ayrıca Spearman Brown yarı test güvenilirlik katsayılarının; toplam puanda .77, tartışma alt boyutunda .85, şefkat alt boyutunda .90, birliktelik/iletişim alt boyutunda .83 olduğu belirtilmektedir. Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin, diğer dillerdeki (Fransızca, İngilizce ve İtalyanca) formuyla benzer olarak Türkçe formunun da güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır (Kurt, 2018).

Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alpha güvenilirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenilirliği $\alpha=0.95$ olarak bulunmuştur. Bu nedenle Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 85 evli bireyden 15-21 gün arayla iki ayrı kez veri toplanarak Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında test tekrar test

güvenirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Evlilik Kalitesi Ölçeği için test tekrar test güvenirlik katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur. Bu nedenle Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Evlilik Kalitesi Ölçeği'nden toplam puan alınabilmektedir ve bu araştırma kapsamında yapılan analizlerde toplam puan kullanılmıştır.

2.3.3. Aile Aidiyeti Ölçeği

Bu ölçek Mavili, Kesen ve Daşbaşı (2014) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin 17 maddesi ve 2 alt boyutu bulunmaktadır. Maddeler “Tamamen Katılmıyorum (1)” ile “Tamamen Katılıyorum (5)” arasında 5 farklı şekilde seçilebilmektedir. Ölçeğin “Kendilik aidiyeti” alt boyutu 10’u olumlu 2’si olumsuz olmak üzere 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin diğer alt boyutu olan “Aile aidiyeti” 3’ü olumlu 2’si olumsuz olmak üzere 5 maddeden oluşturmaktadır. Ölçekte 5, 7, 9, ve 12. maddeleri ters maddelerdir. Ölçekten alınan puan arttıkça aile aidiyeti de artmaktadır. Bireyin ailesine yönelik beslediği duygu kendilik aidiyeti alt boyutu olarak, ailenin bireye aktardığı duygu da aile aidiyeti alt boyutu olarak belirlenmiştir. Ölçeğin test tekrar test yöntemiyle güvenirlik puanı 0.84 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tamamının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının 0.94 olarak bulunduğu görülmektedir (Mavili vd., 2014).

Aile Aidiyeti Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında güvenirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alpha güvenirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenirliği $\alpha=0.88$ olarak bulunmuştur. Bu nedenle Aile Aidiyeti Ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda 85 evli bireyden 15-21 gün arayla iki ayrı kez veri toplanarak Aile Aidiyeti Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında test tekrar test güvenirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Aile Aidiyeti Ölçeği için test tekrar test güvenirlik katsayısı 0.77 olarak bulunmuştur. Bu nedenle Aile Aidiyeti Ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

2.3.4. Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği

Ölçek, Johnson, Zabriskie ve Hill (2009) tarafından evlilik yaşam memnuniyetini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olup Çelik (2014) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçek, 7’li likert dereceleme şeklinde tek boyuttan ve 5 maddeden oluşmaktadır. Ters madde bulunmamaktadır. Ölçeğin tüm maddelerinden edilen puanlar toplanarak evlilik yaşam doyumu puanı elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek puan

aralığı 5 ile 35 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan elde edilmesi evlilik yaşam doyumunun yüksek olduğunu anlamına gelmektedir. Doğrulayıcı ve açıklayıcı faktör analizi ölçeğin güvenilirliğini ve yapı geçerliliği belirlemek amacıyla Cronbach alfa formülü kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı 0.85; alt %27 ve üst %27 grupları toplam test puanına göre karşılaştırıldığında t-test sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda ölçeğe ait düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .30 ile .82 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği'nin güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğu anlamına gelmektedir (Çelik, 2014).

Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği'nin bu araştırma kapsamında güvenilirliğini tespit etmek amacıyla Cronbach Alpha güvenirlik analizi yapılmış ve ölçeğin güvenirliği $\alpha=0.86$ olarak bulunmuştur. Aynı zamanda 85 evli bireyden 15-21 gün arayla iki ayrı kez veri toplanarak bu araştırma kapsamında Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği'nin test tekrar test güvenirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği için test tekrar test güvenirlik katsayısı 0.88 olarak bulunmuştur. Bu nedenle Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği'nin güvenilir bir ölçme aracı olduğu tespit edilmiştir.

2.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının tümü için geliştiren veya uyarlayan kişilerden ölçek kullanım izinleri e-posta yolu ile alınmıştır. Araştırma kapsamında Türk kültürüne uyarlaması yapılan Evlilik Kalitesi Ölçeği (Kurt, 2018), Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği (Çelik, 2014) ve Türkiye'de geliştirilen Aile Aidiyeti Ölçeği (Mavili vd., 2014) için 29 Temmuz – 1 Ağustos 2024 tarihi arasında ölçek kullanım izinleri alınmıştır. Araştırma verileri toplanmadan önce Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 13.11.2024 tarihi itibarıyla gerekli yasal izinler alınmıştır. Alınan etik kurul izninden sonra katılımcılardan gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden bireylerden veriler Google formlar aracılığıyla çevrim içi ortamda toplanmıştır. Veri toplamak amacıyla oluşturulan form sosyal medya uygulamaları (whatsapp, instagram) yoluyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Araştırmanın amacının açıkça belirtildiği yazılı yönerge ve ölçeklerin doldurulmasına yönelik gerekli bilgiler tüm ölçeklerin başında verilmiş ve

katılımcıların istedikleri zaman araştırmayı bırakma hakkına sahip oldukları bildirilmiştir. Veri toplama süreci Kasım 2024 ve Aralık 2024 tarihleri arasında tamamlanarak yaklaşık iki ay sürmüştür. Sonuç olarak, bu araştırma için araştırmaya katılmayı kabul eden 751 evli bireyden veri toplanmıştır.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

Veriler; Bağımsız Gruplar t-testi, One Way ANOVA, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı hesaplaması ve Çoklu Regresyon Analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Aynı zamanda verilerin analizinde betimsel analizler (aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans analizleri), normallik analizleri (basıklık ve çarpıklık değerleri) de kullanılmıştır.). Evlilik kalitesi ve alt boyutları, aile aidiyeti ve alt boyutları ile evlilik yaşam doyumu puanlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri ve tanımlayıcı istatistikler Tablo 2.2.'de sunulmuştur.

Tablo 2.2. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutları ile İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Çarpıklık	Basıklık
Evlilik Kalitesi	729	84.51	17.93	-.870	.160
Şefkat	729	28.12	6.80	-.825	-.110
Birliktelik/İletişim	729	27.84	6.99	-.831	-.152
Tartışma	729	16.45	6.96	.964	.042
Aile Aidiyeti	729	72.47	8.51	-1.018	.845
Kendilik Aidiyeti	729	53.83	6.27	-1.198	1.071
Aile Aidiyeti	729	18.64	3.22	-.330	.032
Evlilik Yaşam Doyumu	729	24.63	6.47	-.835	.411

Bu araştırmada istatistiksel analiz için IBM SPSS 25 paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 751 evli bireyden veri toplanmış ancak yapılan ön incelemelerden sonra (tek ve çok değişkenli uç değerler vb.) analizler 729 katılımcı üzerinden yapılmıştır. Analiz öncesinde yapılan ilk işlem ölçek maddelerine ilişkin ters kodlamaların yapılmasıyla birlikte kullanılan ölçeklerin toplam puanlarını ve alt boyut puanlarını hesaplamak olmuştur. Böylece verilerin gerekli varsayımları karşılayıp

karşılamadığı kontrol edilmiştir. Bununla birlikte tek değişkenli uç değerlerin hesaplanabilmesi adına tüm katılımcılar için standartlaştırılmış z puanlar hesaplanarak ± 3.29 aralığının dışında kalan değerler uç değer olarak belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Bu işlemten sonra uç değer olarak belirlenen 19 veri, veri setinden çıkarılmıştır.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakmak için çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır (bkz. Tablo 2.2). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 sınırı içerisinde olması durumunda veri setine ait dağılımın normal dağıldığı kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Tabloda görüldüğü üzere evlilik kalitesi ve alt boyutları, aile aidiyeti ve alt boyutları ile evlilik yaşam doyumu puanlarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin (en düşük= -1.198, en yüksek= 1.071) ± 1.5 arasında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın çarpıklık ve basıklık değerleri bu koşulu sağladığı için verilerin analizinde parametrik testler kullanılmıştır. Evlilik Kalitesi Ölçeği ve alt boyutları, Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları, Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu kullanılmıştır.

Bağımsız değişkenler olan aile aidiyetinin alt boyutları ile evlilik yaşam doyumunun bağımlı değişken olan evlilik kalitesini yordayıcısı olup olmadığını ve ne derece yordadığını tespit etmek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Öncelikle, çoklu doğrusal regresyon analizinin ön koşulları arasında yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantılılık sorunu olup olmadığı ile ilgili olarak tolerans, VIF (varyans artış faktörü) ve CI (durum indeksi) bulguları incelenmiştir. Çoklu bağlantılılık sorunun olmaması için tolerans değerlerinin 0.20'den büyük, VIF değerlerinin 10'dan küçük ve CI değerlerinin 30'dan küçük olması önerilmektedir (Field, 2008). Yapılan analizler sonucunda elde edilen değerlerin tamamı çoklu bağlantılılık sorunu olmadığını göstermiştir.

Ayrıca bağımsız değişkenlerin hata değerlerinin birbirinden bağımsız olup olmadığı Durbin-Watson değeri üzerinden incelenmiştir. Bu değerin ideal değeri 1.00-3.00 arasında olması beklenmektedir (Field, 2009). Buna göre, tespit edilen 1.930 değeri otokorelasyon problemi olmadığını göstermiştir. Yine ön şartlar arasında yer alan çok değişkenli uç değerlere ilişkin Mahalanobis uzaklığına bakılmıştır. Ki-kare dağılım

tablosuna göre üç bağımsız değişkenli analizlerde 16.266'dan yüksek olan değerlerin çok değişkenli uç değer olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Ayrıca regresyon modelinin hata büyüklüğünü tespit edebilmek amacıyla Std. Residual değeri hesaplanmıştır. Std. Residual hesaplanırken ± 3.29 aralığının dışında kalan değerler uç değer olarak belirlenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2019). Mahal. Distance ve Std. Residual değerlerinin belirlenen sınırların dışında olduğu saptanan 3 veri, veri setinden çıkarılmıştır. Böylece kalan 729 veriyle yapılan analizler yenilenmiştir. Sonuç olarak bu araştırma kapsamında hesaplanan Mahal. Distance değerinin 16.235 olduğu ve belirlenen sınır değerinin altında olduğu için veri setinde çok değişkenli uç değer olmadığı görülmektedir. Ayrıca diğer ön koşullar Cook Aralığı (Cook's distance) ve Std. Residual değerleri üzerinden değerlendirilmiştir. Cook Aralığında en büyük değer 1'i geçmediği ($\max=0.29$) ve Std. Residual değerlerinin ± 3.29 aralığında olduğu böylelikle Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi için gerekli ön koşulların sağlandığı görülmüştür.

Bu çalışmada korelasyon ve regresyon analizlerinin yanında evlilik kalitesinin farklı demografik değişkenlerle olan ilişkisi de incelenmiştir. Öncelikle demografik değişkenlerin frekans ve yüzdelik değerleri belirlenmiştir. Evlilik kalitesinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Bağımsız Gruplar t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA analizi yapılırken farklılıkların hangi gruplardan arasında olduğunu tespit edebilmek amacıyla Post-Hoc tekniklerinden grup varyanslarının homojenliğini belirlemek amacıyla yapılan Levene's Testi sonuçlarına göre Tukey Testi ile analiz gerçekleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde incelenen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak çalışma grubunu oluşturan evli bireylerin evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumları arasındaki ilişki ile aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumlarının, evlilik kalitesini yordamasına ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Ardından da evlilik kalitesinin çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

3.1. EVLİLİK KALİTESİ, AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULAR

Evlilik Kalitesi, aile aidiyeti, evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Evlilik Kalitesi, Aile Aidiyeti ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilere Yönelik Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8
1.Evlilik Kalitesi	1.00							
2.Şefkat	.888*	1.00						
3.Birliktelik/İletişim	.918*	.824*	1.00					
4. Tartışma	-.788*	-.483*	-.555*	1.00				
5.Aile Aidiyeti	.702*	.571*	.686*	-.562*	1.00			
6.Kendilik Aidiyeti	.691*	.582*	.683*	-.525*	.950*	1.00		
7.Aile Aidiyeti	.509*	.375*	.481*	-.462*	.793*	.562*	1.00	
8.Evlilik Yaşam Doyumu	.651*	.539*	.612*	-.538*	.600*	.604*	.410*	1.00

Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi, evlilik kalitesi ile aile aidiyeti arasında yüksek düzeyde pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ($r = .702$; $p < .001$); evlilik kalitesi ile evlilik yaşam doyumu arasında orta düzeyde pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ($r = .651$; $p < .001$); aile aidiyeti ile evlilik yaşam doyumu arasında orta düzeyde

pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ($r = .600$; $p < .001$) bir ilişki bulunmaktadır. Yine analiz sonuçlarına göre evlilik kalitesi ile aile aidiyetinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; evlilik kalitesi ile kendilik aidiyeti ($r = .691$) ve aile aidiyeti alt boyutu ($r = .509$) arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < .001$) bir ilişki bulunmaktadır. Evlilik yaşam doyumu ile aile aidiyetinin alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde evlilik yaşam doyumu ile kendilik aidiyeti ($r = .604$) ve aile aidiyeti ($r = .410$) arasında orta düzeyde pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < .001$) bir ilişki bulunmaktadır.

3.2. AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMU DEĞİŞKENLERİNİN EVLİLİK KALİTESİNİ YORDAMASINA YÖNELİK BULGULAR

Yordayıcı değişkenler olan evlilik yaşam doyumu ve aile aidiyeti değişkeninin alt boyutlarının evlilik kalitesini yordayıcısı olup olmadığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Evlilik kalitesi ile yordayıcı değişkenlere ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 3.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.2. Evlilik Yaşam Doyumu ve Aile Aidiyetinin Evlilik Kalitesini Yordamasına Yönelik Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	<i>B</i>	<i>SH</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	İkili <i>r</i>	Kısmi <i>r</i>
(Sabit)	-15.456	3.862		-4.003	.000*		
Evlilik Yaşam Doyumu	.979	.085	.353	11.581	.000*	.651	.395
Kendilik Aidiyeti	1.139	.096	.399	11.850	.000*	.691	.403
Aile Aidiyeti	.780	.164	.140	4.764	.000*	.509	.174

Tablo 3.2. incelendiğinde çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, evlilik yaşam doyumu ve aile aidiyeti alt boyutlarının (kendilik aidiyeti, aile aidiyeti) birlikte evlilik kalitesini yordadığı bulunmuştur ($R = .759$; $R^2 = .575$; $F(3, 725) = 329.074$; $*p < .001$). Bağımsız değişkenler birlikte bağımlı değişkendeki değişimin %57.5'ini (Adj. R^2) açıklamıştır. Buna göre evlilik yaşam doyumu, kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti değişkenleri birlikte evlilik kalitesindeki değişimi istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkileyen bir model oluşturmuştur ($p < .001$). Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre bağımsız değişkenlerin evlilik kalitesi üzerindeki görece önem

sırası; kendilik aidiyeti (.399), evlilik yaşam doyumu (.353), aile aidiyeti (.140) şeklindedir.

3.3. EVLİLİK KALİTESİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde evli bireylerin evlilik kalitesi puanlarının; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi ve çocuk sayısı gibi çeşitli demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Cinsiyet Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>t</i> testi		
					<i>t</i>	<i>Sd</i>	<i>p</i>
Evlilik Kalitesi	Kadın	462	85.26	18.43	1.528	727	.127
	Erkek	267	83.20	16.99			

Evli bireylerin evlilik kalitesi puanlarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan bağımsız gruplar için *t* testi sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik kalitesi puanları cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($t(727) = 1.528$; $p > .05$). Kadınlar ($= 85.26$) ve erkeklerin ($= 83.20$) evlilik kalitesi puanları benzerdir.

Tablo 3.4. Çalışma Durumu Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>t</i> testi		
					<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Evlilik Kalitesi	Çalışıyorum	610	84.93	17.70	1.440	727	.150
	Çalışmıyorum	119	82.34	18.97			

Evli bireylerin evlilik kalitesi toplam puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan bağımsız gruplar için *t* testi sonuçlarına göre evli bireylerin evlilik kalitesi puanları çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($t(727) = 1.440$; $p > .05$). Herhangi bir işte çalışanlarla ($= 84.93$) çalışmayanların ($= 82.34$) evlilik kalitesi puanları benzerdir.

Tablo 3.5. Yaş Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Varyans	KT	<i>Sd</i>	KO	<i>F</i>	<i>p</i>
Evlilik Kalitesi	18 - 30 yaş	153	90.81	15.37	Gruplar Arası	9621,947	3	3207.316	10.362	.000*
	31 - 35 yaş	231	84.97	17.56	Gruplar İçi	224412.261	725	309.534		
	36 - 40 yaş	156	82.19	18.62	Toplam	234034.209	728			
	40 üstü yaş	189	80.76	18.43						

* $p < .001$

Analiz yapılmadan önce gruplardaki katılımcı sayıları incelenmiş ve bazı gruplar arasında katılımcı sayısı açısından önemli farklar olduğu görülmüştür. 18-25 yaş arasındaki katılımcı sayısının ($n=9$) istatistiksel olarak analiz yapmaya uygun olmadığı görülmüş ve bu grup 26-30 yaş ($n=144$) grubuyla birleştirilerek 153 kişi üzerinden analiz yapılmıştır. Ardından evli bireylerin evlilik kalitesi toplam puanlarının yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan tek yönlü ANOVA sonucuna göre evli bireylerin evlilik kalitesi puanları yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F(3, 725) = 10.362$; $p < .001$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma (post-hoc) testi sonucunda 18-30 yaş arasındaki evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 31-35 yaş, 36-40 yaş ve 40 yaş üzeri evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < .001$).

Tablo 3.6. Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	Gruplar	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Varyans	KT	<i>Sd</i>	KO	<i>F</i>	<i>p</i>
Evlilik Kalitesi	İlkokul/Ortaokul/Lise	68	74.57	20.46	Gruplar Arası	8537.953	2	4268.977	13.744	.000*
	Üniversite	485	86.32	17.74	Gruplar İçi	225496.255	726	309.977		
	Lisansüstü	176	83.35	16.06	Toplam	234034.209	728			

* $p < .001$

Analiz yapılmadan önce gruplardaki katılımcı sayıları incelenmiş ve bazı gruplar arasında katılımcı sayısı açısından önemli farklar olduğu görülmüştür. İlkokul ($n=4$),

ortaokul (n=11) ve lise (n=53) gruplarında katılımcı sayısının istatistiksel olarak analiz yapmaya uygun olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle ilkök, ortaokul ve lise grupları birleştirilerek 68 kişi üzerinden analiz yapılmıştır. Ardından evli bireylerin evlilik kalitesi toplam puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için tek yönlü ANOVA testi yapılmış ve evli bireylerin evlilik kalitesi puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür ($F(2, 726) = 13.744$; $p < .001$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma (post-hoc) testi sonucunda üniversite ve lisansüstü mezunu evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin ilkök-ortaokul-lise mezunlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < .001$).

Tablo 3.7. Evlilik Süresi Açısından Evli Bireylerin Evlilik Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Varyans	KT	<i>Sd</i>	KO	<i>F</i>	<i>p</i>
Evlilik Kalitesi	0-5 yıl	244	91.15	15.19	Gruplar Arası	17057.478	4	4264.370	14.229 .000*
	6-10 yıl	167	83.00	16.82	Gruplar İçi	216976.730	724	299.692	
	11-15 yıl	149	79.99	20.53	Toplam	234034.209	728		
	16-20 yıl	93	80.09	16.75					
	20 + yıl	76	80.76	18.53					

* $p < .001$

Evli bireylerin evlilik kalitesi toplam puanlarının evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan tek yönlü ANOVA sonucuna göre evli bireylerin evlilik kalitesi puanları evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F(4,724) = 14.229$; $p < .001$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma (post-hoc) testi sonucunda evlilik süresi 0-5 yıl aralığında olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 6-10, 11-15, 16-20 ve 20 üzeri yıldır evli olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p < .001$).

Tablo 3.8. Çocuk Sayısı Açısından Evli Bireylerin Kalitesi Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi Sonuçları

	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	Varyans	KT	<i>Sd</i>	KO	<i>F</i>	<i>p</i>
0 çocuk	142	93.79	13.15	Gruplar Arası	20808.385	3	6936.128	23.584	.000*
Evlilik Kalitesi 1 çocuk	196	85.56	17.91	Gruplar İçi	213225.823	725	294.105		
2 çocuk	262	82.36	18.42	Toplam	234034.209	728			
3 ve üzeri çocuk	129	77.06	17.16						

*p<.001

Analiz yapılmadan önce gruplardaki katılımcı sayıları incelenmiş ve bazı gruplar arasında katılımcı sayısı açısından önemli farklar olduğu görülmüştür. 3 üzeri çocuk sayısına sahip katılımcı sayısının (n=40) istatistiksel olarak analiz yapmaya uygun olmadığı görülmüş ve bu grup 3 çocuk sahibi (n=89) katılımcı grubuyla birleştirilerek 129 kişi üzerinden analiz yapılmıştır. Ardından evli bireylerin evlilik kalitesi toplam puanlarının çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterip göstermediğini incelemek için yapılan tek yönlü ANOVA sonucuna göre evli bireylerin evlilik kalitesi puanları çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F(4,724) = 18.231$; $p<.001$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma (post-hoc) testi sonucunda hiç çocuğu olmayan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 1, 2, 3 ve üzeri çocuğu olan evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı sonuçlara göre 1 çocuğu olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeyleri 3 ve üzeri çocuğu olan evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<.001$). Ayrıca 2 çocuğu olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 3 ve üzeri çocuğu olan evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir ($p<.001$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulguları ilgili alanyazında yer alan çalışmalar çerçevesinde sırasıyla tartışılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. EVLİLİK KALİTESİ, AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİYE DAİR BULGULARIN TARTIŞILMASI

Bu bölümde evlilik kalitesi ve alt boyutları (şefkat, birliktelik/iletişim ve tartışma), aile aidiyeti ve alt boyutları (kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti) ve evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkiye dair bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

4.1.1. Evlilik Kalitesi ve Aile Aidiyeti Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmanın sonuçlarından biri evli bireylerin evlilik kalitesi düzeyleri ile aile aidiyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Evli bireylerin evlilik kalitesi ile aile aidiyeti düzeyleri arasında pozitif yönlü ve yüksek düzeyde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Evlilik kalitesinin alt boyutlarından şefkat ve birliktelik/iletişim ile aile aidiyeti arasında pozitif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı; tartışma ile aile aidiyeti arasında negatif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte evlilik kalitesi ile aile aidiyetinin alt boyutları olan kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti arasında pozitif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Ulusal alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi ile aile aidiyeti arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte evlilik kalitesi ve aile aidiyeti ile ilişkili olduğu düşünülen araştırmalar bulunmaktadır. Hikmetoğlu'nun (2023) araştırmasında aile aidiyeti ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ve aile aidiyeti ile psikolojik iyi oluşun evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Sevinç'in (2024) araştırmasında evlilikte bilinçli farkındalık, aile yaşam doyumu ve aile işlevselliği arasında orta düzey, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmada evli bireylerin bilinçli farkındalığı; evlilik kalitesi ve alınan doyumla ilişkili görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi ve aile aidiyeti ile ilişkili

olduğu düşünölen evlilik uyumu ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanmıştır. Bu araştırmaların sonucunda evlilik uyumu ile aile işlevselliği arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görölmüştür (Alptekin, 2025; Çeliksoy, 2021; Günay ve Erdem, 2021; Karayel, 2023; Söylemez, 2011). Ayrıca Aktaş, Aktaş ve Sal'ın (2023) araştırmasında bireylerin hissettikleri eş desteği ile algıladıkları aile huzuru arasında pozitif, güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Körün'ün (2025) araştırmasında aile işlevselliğinin aile aidiyeti, aile uyumu ve mental iyi oluş ile arasında arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görölmektedir. Bu bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görölmektedir.

Bu araştırma kapsamında evlilik kalitesi ve aile aidiyeti arasında yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Evliliğin aile kurumunun temelini oluşturduğu düşünöldüğünde aile aidiyeti ve evlilik kalitesi ilişkisinin önemli olduğu düşünölmektedir. Aile aidiyeti bireyin ailesine güçlü bir şekilde bağlılık hissetmesi, kendini ailesinin önemli bir parçası olarak görmesi, ailesinden destek göreceğine dair güven duyması, hayır deme ve eleştiri hakkının özenle korunması, kararları eşiyile birlikte alması, ailesiyile birlikte zaman geçirmesi, evliliğinde karşılıklı özenin hakim olması, sevgi ve hoşgörü bağıyla kurulu bir aile ortamının varlığını kapsamaktadır. Evlilik kalitesinde evli bireylerin duygusal, sosyal ve fiziksel yönlerden yakın bir ilişki kurması ve bu ilişkiden karşılıklı memnuniyet duymaları önemli görölmektedir. Özellikle cinsel uyum, karşılıklı sıcak bir iletişim, duygu ve düşüncelerin içtenlikle paylaşılması, birlikte geçirilen vakitler ve eşe duyulan saygı evlilik kalitesinin temel yapıtaşlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda evlilik kalitesi ve aile aidiyetini oluşturan temel özelliklerin birbiriyle ilişkili olduğu ve bu özelliklerin her iki değişkeni de olumlu etkileyeceği düşünölmektedir. Buna göre aile aidiyeti yüksek, sağlıklı bir aileye sahip bireylerin evlilik kalitelerinin yüksek olacağı ve bu durumun, araştırma sonucunda değişkenler arasında tespit edilen ilişkiyi açıklayabileceği düşünölebilir.

4.1.2. Evlilik Kalitesi ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmanın sonuçlarından biri evli bireylerin evlilik kalitesi düzeyleri ile evlilik yaşam doyumları arasında pozitif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir

ilişki olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda evlilik kalitesinin alt boyutlarından şefkat ve birliktelik/iletişim ile evlilik yaşam doyumu arasında pozitif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı; tartışma ile evlilik yaşam doyumu arasında negatif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Uluslararası alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi ve evlilik memnuniyeti arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanmıştır. Maroufizadeh, Almasi Hashiani, Amini, Sepidarkish ve Omani-Samani (2019) tarafından infertile hastalarla yapılan araştırmada evlilik kalitesi ile evlilik memnuniyeti arasında yüksek düzey, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Calahan'ın (1996) araştırmasında evlilik kalitesi ile evlilik memnuniyeti arasında yüksek düzey ve pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Ulusal alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesi ile evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte evlilik kalitesi ve evlilik yaşam doyumuyla ilişkili olduğu düşünülen araştırmalar bulunmaktadır. Çam'ın (2021) araştırmasında özel gereksinimli çocuğu olan annelerin evlilik yaşam doyumları ile aile yaşam kalitesi düzeyleri arasında orta düzey, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Satılmışoğlu'nun (2020) çalışmasında evlilik kalitesi ile evlilik uyumu arasında orta düzey, pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Kaya'nın (2017) araştırmasında kırsal ve kentsel alanda yaşayan evli kadınların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve ilişkilerde mutluluk düzeyi arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Vural Batık ve Kalkan'ın (2017) araştırmasında evlilik doyumu ile evlilikte algılanan problem çözme becerileri arasında pozitif yönde, yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Özşenel'in (2017) araştırmasında Otizm Spektrum Bozukluğu'na ve sağlıklı çocuğa sahip katılımcıların evlilikte problem çözme becerileri ile evlilik yaşam doyumları arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ulaşılan bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Bu araştırma kapsamında evlilik kalitesi ve evlilik yaşam doyumu arasında orta düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Evlilik yaşam doyumu bireylerin evlilikleri boyunca istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasıyla yaşadıkları tatmin olma süreci olarak ifade edilerek evlilik kalitesinin önemli boyutlarından biri olarak görülmektedir. Bireyin evliliğinin kendi yaşantısına kattıklarından memnuniyet duyması ve evlilik yaşamından beklediği önemli şeyleri elde etmiş olmasıyla ideallerine yakın bir evlilik yaşamının olması evlilik yaşam doyumu için önemli kriterler arasındadır. Bu kriterlerin karşılandığı evliliklerde eşlerinin ihtiyaçları ve dilekleri konusunda dikkatli olan ve buna göre davranan çiftlerin evlilik kaliteleri de bu durumdan etkilenebilir. Bu kapsamda evlilik kalitesi ve evlilik yaşam doyumunu oluşturan temel özelliklerin birbiriyle ilişkili olduğu ve evlilik yaşam doyumu yüksek bireylerin evlilik kalitelerinin de bu durumdan etkilenecek artacağı düşünülebilir. Dolayısıyla bu durumun, bu araştırma sonucunda tespit edilen her iki değişkenin arasındaki ilişkiyi açıklayabilir.

4.1.3. Aile Aidiyeti ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmanın sonuçlarından biri evli bireylerin evlilik yaşam doyumları ile aile aidiyet düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumları ile aile aidiyetleri arasında pozitif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte araştırmanın sonuçlarına göre evlilik yaşam doyumu ile aile aidiyetinin alt boyutları olan kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti arasında pozitif yönlü, orta düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Ulusal alanyazın incelendiğinde aile aidiyeti ile evlilik yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumuyla ilişkili olduğu düşünülen araştırmalar bulunmaktadır. Kavak'ın (2018) araştırmasında evlilik doyumu yüksek olan evli bireylerin sağlıklı aile işlevlerine sahip oldukları ve bununla birlikte olumlu çatışma çözme stillerini kullandıkları bulunmuştur. Yenel'in (2023) araştırmasında evlilikte iletişim becerileri, aile yılmazlığı ve evlilik yaşam doyumu arasında pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özdemir ve Bakiler'in (2021) araştırmasında aile huzurunun evlilik yaşam doyumu, aile uyumu ve ilişkilerde

mutluluk ölçeği ile arasında yüksek düzeyde pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güler, Bedel ve Çelik'in (2022) araştırmasında özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin aile stresi ile aile yaşam doyumu ve aile işlevselliği arasında negatif yönlü; aile yaşam doyumu ile aile işlevselliği arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ulaşılan bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde evlilik yaşam doyumu ve aile aidiyeti ile ilişkili olduğu düşünülen evlilik doyumu ile aile işlevselliği arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanmıştır. Bu araştırmaların sonucunda evlilik doyumu ile aile işlevselliği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Algan, 2018; Alper Yücel, 2024; Çalışkan, 2017; Mussatayeva, 2018; Sarı, 2022). Aynı zamanda evlilik doyumu ile aile yılmazlığı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmaların sonucunda evlilik doyumu ile aile yılmazlığı arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Buluş ve Bağcı, 2016; Önem, 2020; Pekşen, 2020; Sarı, 2022). Yavuz ve Gümüşkaya'nın (2021) araştırmasında Otizm Spektrum Bozukluğu ve zihinsel yetersizliği olan bireylerin ebeveynlerinin yaşam doyumu ile aile yılmazlığı arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yılmaz'ın (2023) araştırmasında aile yaşam doyumu, yaşam doyumu ve başarılı yaşlanma arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Eryılmaz ve Şahin'in (2025) araştırmasında erken yaşta evlilik yapan kadınların psikolojik sağlamlık ile aile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Bu araştırma kapsamında aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu arasında orta düzeyde bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Aile içinde kendini önemli ve değerli hisseden, istek ve ihtiyaçları özenle karşılanan, eşiyle sevgi ve hoşgörünün hakim olduğu bir iletişim kuran bireyler aile aidiyet duygusu hissetmektedirler. Evlilik yaşam doyumunun da bireylerin evlilikleri boyunca istek ve ihtiyaçlarının karşılanmasıyla yaşadıkları tatmin olma süreci olduğu düşünüldüğünde aile aidiyet duygusu ile evlilik yaşam doyumunun birbiriyle ilişkili olarak görülmektedir. Aile aidiyeti; evlilik yoluyla kurulan ailede çiftlerin birbirleriyle kurduğu zihinsel, sosyal ve duygusal bağla gelişmektedir. Kurulan bu bağ eşlerin birbirlerine karşı olan hassasiyetleriyle evlilik

yaşam doyumunu etkilemektedir. Evlilik yoluyla kurulan ailenin sağlıklı ve mutlu bir şekilde sürebilmesinin, eşlerin evlilikten aldıkları doyumla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ailesine güçlü bir şekilde bağlılık hisseden, hayır deme ve eleştiri hakkı özenle korunan, kararları birlikte alan, ailesiyle birlikte zaman geçiren, eşinden saygı gören, kendisini eşiyile mutlu hisseden bireylerin evlilik yaşam doyumlarının artacağı ve bu durumun, mevcut araştırma sonucunda tespit edilen iki değişken arasındaki ilişkiyi açıklayabileceği düşünülebilir.

4.2. AİLE AİDİYETİ VE EVLİLİK YAŞAM DOYUMUNUN EVLİLİK KALİTESİNİ YORDAMASINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Araştırmanın sonuçlarından birine göre evli bireylerin aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumları birlikte evlilik kalitesini istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordamaktadır. Evlilik kalitesini, ilgili yordayıcı değişkenler birlikte yaklaşık %57.5 oranında açıklamaktadır. Ulaşılan bu etkiye sırayla aile aidiyetinin alt boyutlarından biri olan kendilik aidiyeti, evlilik yaşam doyumunu, aile aidiyetinin alt boyutlarından bir diğeri olan aile aidiyetinin istatistiksel olarak anlamlı katkısının olduğu görülmektedir.

Araştırmada, evli bireylerde evlilik kalitesi puanlarını açıklamada aile aidiyetinin alt boyutlarından kendilik aidiyeti ve aile aidiyetinin istatistiksel olarak anlamlı katkısının olduğu görülmektedir. Aile içi ilişkilerini saygı, değer, güven, birliktelik, hoşgörü, özen ve anlayışla sağlıklı bir zemine oturtmuş ve ailesine aidiyet hisseden çiftlerin evlilik kalitelerinin de bu durumdan etkileneceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın sonucu olarak aile aidiyetinin evlilik kalitesini yordamasının bu etkiden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Kendilik aidiyeti alt boyutu, bu araştırmada en güçlü yordayıcı olarak belirlenmiştir. Bu durum bireyin aile içinde ‘kendi varlığına’ verdiği değerın evlilik kalitesini daha çok etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Evlilikte ‘biz’ içindeki ‘ben’i korumanın, ‘hayır diyebilme’ ve ‘eleştiri’ hakkını, benlik değerini, öz saygıyı koruyabilmenin, aile bütünü içinde kendini var etmenin evlilik kalitesiyle daha çok ilgili olduğunu düşündürebilir. Bu “sağlıklı sınırları olan bireylerin daha kaliteli evlilikler yaşadığı” şeklinde yorumlanabilir.

Ulusal alanyazında evlilik kalitesinin ve yordayıcısı olarak aile aidiyetinin birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır. Bununla birlikte yordayıcılıkta evlilik kalitesi

ve aile aidiyeti ile ilişkili olduğu düşünölen araştırmalara yer verilmiştir. Buluş ve Bağcı'nın (2016) araştırmasında kadın ve erkek aile yılmazlık düzeyleri ve iletişim becerilerinin birlikte evlilik doyumunu istatistiksel olarak anlamlı biçimde yordadığı görölmüştür. Karadağ (2015) evli bireylerin aile içi iletişiminin evlilik uyumunu %50 oranında yordadığını bulmuştur. Pekşen'in (2020) araştırmasında aile yılmazlığı, evlilik doyumundaki varyansın %27.1'ini açıklamaktadır. Tellioğlu ve Özdemir'in (2018) araştırmasında kırsal kesimde yaşayan evli kadınların aile işlevlerinin evlilik uyumundaki varyansın yaklaşık %21'ini açıkladığı görölmektedir. Çalışkan'ın (2017) araştırmasında evlilik doyumunun %42'sinin aile işlevselliği tarafından açıklandığđ bulunmuştur. Günay ve Erdem'in (2021) araştırmasında aile işlevselliğinin evlilik uyumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Algan'ın (2018) araştırmasında ebeveynini kaybetmiş evli bireylerin aile işlevselliğinin evlilik doyumundaki varyansın %26'sını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. He, Wongpakaran, Wongpakaran ve Wedding (2022) tarafından Otizm Spekturum Bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin aile desteği algısının eşler arasındaki evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Sarı'nın (2022) araştırmasında çocuğu kanser tanısı almış annelerin aile işlevselliğinin, aile yılmazlığını anlamlı ve pozitif yönlü yordayarak %24.1 oranında açıkladığı bulunmuştur. Ulaşılan bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görölmektedir.

Araştırmada, evli bireylerde evlilik kalitesi puanlarını açıklamada evlilik yaşam doyumunun istatistiksel olarak anlamlı katkısının olduğu görölmektedir. Evliliğinde sosyal, duygusal ve fiziksel ihtiyaçları sevgiyle karşılanan, evlilik hayatını tatmin edici bulan ve eşiyle kurduğu ilişkiden doyum sağlayan çiftlerin evlilik kaliteleri de bu durumdan etkilenebilir. Bu bağlamda bu araştırmanın sonucu olarak evlilik yaşam doyumunun evlilik kalitesini yordaması bu etkiden kaynaklıyor olabilir. Ulusal alanyazında evlilik kalitesinin ve yordayıcısı olarak evlilik yaşam doyumunun birlikte ele alındığđ çalışmalara rastlanmamıştır. Bununla birlikte yordayıcılıkta evlilik kalitesi ve evlilik yaşam doymu ile ilişkili olduğu düşünölen araştırmalara yer verilmiştir. Özşenel'in (2017) araştırmasında Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip çocuğu olan katılımcıların evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik yaşam doyumunu %26.2 oranında açıkladığı; sağlıklı çocuğa sahip katılımcıların evlilikte problem çözme

becerilerinin evlilik yaşam doyumunu %29.9 oranında açıkladığı anlamlı bulunmuştur. Vural Batık ve Kalkan'ın (2017) araştırmasında evlilikte sorun çözme becerilerinin evlilik doyumunun %55'ini yordadığı bulunmuştur. Ulaşılan bulguların bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Ulusal alanyazında evlilik kalitesinin yordayıcıları olarak aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumunun birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamakla birlikte yordayıcılıkta değişkenlerin ayrı ayrı ele alındığı çalışmalara da rastlanmamıştır. Bununla birlikte evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumuyla ilişkili olduğu düşünülen kavramlara ilişkin araştırmalara yer verilmiştir. Sevinç'in (2025) araştırmasında evlilik kalitesi ve evlilik doyumuyla ilişkili görülen evlilikte bilinçli farkındalığın ve aile işlevselliğinin aile yaşam doyumunun %45.3'ünü anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Yenel'in (2023) araştırmasında evli bireylerin iletişim becerilerinin hem aile yılmazlığını hem de evlilik yaşam doyumunu yordadığı görülmüştür. Özdemir Kemahlı (2019) tarafından sağlıklı ve güçlü evliliklere sahip mutlu çiftler üzerinden yüksek nitelikli evliliklerin özelliklerini incelemek ve bu özellikleri doğuran faktörleri belirlemek amacıyla nitel bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma sonucuna göre yüksek nitelikli evliliklere sahip olmak; eşlerin evlilik doyumunun ve uyumunun yüksek olması, kendilerini mutlu ve huzurlu hissedebilmeleri, birbirlerine karşı aidiyet, saygı, sevgi, güven, bağlılık, anlayış duymaları ve duygusal yakınlıklarını kapsamaktadır. Sonuç olarak kaliteli evliliklerin oluşturulmasında eşlerin evliliklerinden aldıkları doyumun ve hissettikleri aile aidiyeti duygusunun önemi anlaşılmıştır.

4.3. EVLİLİK KALİTESİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Araştırmada evli bireylerin evlilik kalitesi puanlarının cinsiyet ve çalışma durumu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte yaş, eğitim düzeyi, evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenlerine göre evlilik kalitesinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

Araştırma sonuçlarından birine göre evli bireylerin evlilik kalitesi düzeyleri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Alanyazında evlilik kalitesi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik kalitesinin cinsiyete

göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen farklı araştırmaların olduğu görülmektedir (Dinçer, 2022; Göktaş, 2021; Kapucı, 2014; Lavee ve Ben-Ari, 2004; Mamatoğlu, 2023; Satılmışoğlu, 2020; Yalçınsoy, 2023; Yarımoğlu, 2018; Yıldız Özmir, 2023). Son zamanlarda toplumsal cinsiyet rollerine yönelik yaşanan değişimle kadın ve erkekten beklenen rol ve sorumluluklarda daha eşitlikçi bir yaklaşımın ön plana çıktığı görülmektedir. Kadınların çalışma hayatına katılması ev içi, ev dışı ve çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukların paylaşılması, aile yaşamına ilişkin kararların birlikte alınması evlilikten beklentiler ve alınan doyum konusunda kadın ve erkekler açısından benzerliklerin oluşmasını sağlamaktadır. Bu durumun evlilik kalitesinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamasına neden olabileceği düşünülebilir. Ayrıca erkek ve kadın katılımcıların oransal olarak dengeli bir şekilde dağılmamış olması bu tez kapsamında kadın ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın oluşmaması sonucunu etkilemiş olabilir. Bununla birlikte alanyazında evlilik kalitesinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Allendorf ve Ghimire, 2012; Bulanda, 2011; Erol, 2016; Kalkan, 2018; Keleş, 2018). Bu araştırmaların sonucunda erkeklerin evlilik kalitesi puanlarının kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Evliliğe dair rol ve sorumluluk dengesinin sağlanmadığı evliliklerin; erkeğin yaşamına düzen ve uyum konusunda katkı sağlamasıyla beraber kadınların var olan sorumluluklarının artması bu durumun nedeni olabilir. Bu evliliklerde kadınların evlilikten beklentilerinin değişebileceği ve bu beklentilerin karşılanmamasıyla evlilik kalitelerinin erkeklere göre daha az olabileceği düşünülebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Alanyazın da evlilik kalitesi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu sonuç ile tutarlı araştırma sonuçlarının olduğu görülmektedir (Göktaş, 2021; Keleş, 2018; Yalçınsoy, 2023). Bu araştırma kapsamında örneklem grubu dikkate alındığında çalışan ve çalışmayan bireyler arasında sayısal olarak dengesiz bir dağılımın olduğu görülmektedir. Çalışan bireylerin sayısının çalışmayanlardan yaklaşık beş kat daha fazla olması değişkenler arasında anlamlı bir farkın olmamasının nedeni olabilir. Aynı zamanda çalışmayan 119 evli bireyin 110'unun ev hanımı olduğu göz önünde

bulundurulduğunda çalışmama durumunun bir tercih olduğu ya da kültürel açıdan bir sorun olarak görülmediği de düşünülebilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 18-30 yaş arasındaki evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 31-35 yaş, 36-40 yaş ve 40 yaş üzeri evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Elde edilen bu sonuca göre genç evli bireylerin evlilik kalitelerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Alanyazında evlilik kalitesi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik kalitesinin yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucunu destekleyen farklı araştırmaların olduğu görülmektedir (Çapraz ve Ünüsan, 2022; Dinçer, 2022; Göktaş, 2021; Kodan, 2013; Satılmışoğlu, 2020). Bu araştırmaların sonucunda evli bireylerin yaşı arttıkça evlilik kalitesi puanlarında düşüş olduğu görülmektedir. Genç bireylerin, ileri yaştaki bireylere göre değişime ve uyumlanmaya daha açık oldukları, eşleriyle birlikte daha fazla zaman geçirebilme ve daha çeşitli aktivitelere katılma konusunda daha avantajlı oldukları düşünülebilir. Bunlar bu dönemde algılanan evlilik kalitesini olumlu yönde etkileyebilir. Ayrıca zamanla çocuk sahibi olunması ve çocukların taleplerinin karşılanmaya çalışılması çiftlerin birbirlerine ayırdıkları vaktin azalmasına; ev ve işe dair sorumlulukların artmasıyla yaşamdaki zorlukları daha çok hissetmelerine yol açabilir. Aynı zamanda yaşla birlikte cinsel işlevde meydana gelen değişimler ve orta yaşla birlikte yaşanan sağlık sorunları gibi durumlar da yaş ilerledikçe bireylerin algıladığı evlilik kalitesini olumsuz etkileyebilir. Satılmışoğlu'nun (2020) araştırma bulgularında da yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu araştırma sonucunda yaş arttıkça evlilik kalitesi puanında düşüş görülmekle birlikte yaş olarak en yüksek grup olan 61-70 yaş grubunun evlilik kalitesi puanlarının diğer tüm gruplardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. İlerleyen yaşlarda bireylerin olgunlaşmasıyla yaşanan problemleri sakin ve çözümçül yollarla çözebilme becerilerinin gelişmiş olması ve zamanla eşleriyle uyum sağlamış olmaları yaşı ilerlemesiyle evlilik kalitesi algısının artmasının nedenleri olarak görülebilmektedir. Bununla birlikte alanyazında evlilik kalitesinin yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Çerkez, 2024; Erol, 2016; Kapucı, 2014; Yalçınsoy, 2023; Yarımoğlu, 2018). Bu durum bu araştırmalara katılan

bireylerin yaş gruplarına göre evlilik kalitelerini değerlendirmeleriyle ilgili bakış açılarının benzerliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre evlilik kalitesinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Üniversite ve lisansüstü mezunu evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin ilkokul-ortaokul-lise mezunlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazında evlilik kalitesi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik kalitesinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucunu destekleyen farklı araştırmaların olduğu görülmektedir. Göktaş (2021) üniversite mezunlarının evlilik kalitesi puanlarının ilkokul, ortaokul ve lise mezunu bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yıldız Özmir'in (2023) yaptığı araştırma sonucunda evlilik kalitesinin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği, yüksek lisans mezunlarının lise mezunlarına göre daha yüksek evlilik kalitesine sahip olduğu bulunmuştur. Yarımoğlu'nun (2018) yaptığı araştırmada eğitim düzeyi ile evlilik kalitesi korelasyonu incelenmiş ve eğitim seviyesi ve evlilik kalitesi arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı korelasyon olduğu bulunmuştur. Allendorf ve Ghimire (2012) tarafından yapılan araştırmada daha yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler daha yüksek evlilik kalitesi bildirmişlerdir. Eğitim düzeyinin artması bireylerin iletişim becerilerinin gelişmesine ve eşler arasında daha sağlıklı bir iletişim kurularak birbirlerini daha iyi anlamalarına neden olabilir. Duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilen ve eşi tarafından anlaşılan bireylerin evlilikleri de olumlu yönde etkilenebilir. Eğitim süreciyle birlikte kişiler bireysel gelişimlerini tamamlamakta ve daha gelişmiş bir vizyonla yaşantı zenginliği oluşturmaktadır. Bu yaşantı zenginliği eşler arasında olumlu deneyimlere yol açarak çiftler arasındaki bağı kuvvetlendirebilir. Aynı zamanda lisans ve lisansüstü eğitimi tamamlamış olmak bireylere daha çok iş imkanı ve ekonomik rahatlık sağlayabilir. Ekonomik kaygıların azalmasıyla birlikte çiftlerin daha iyi hissedebilmelerine yönelik (tatil, etkinlikler, ilgi alanları vb.) yatırım yapabilmeleri eşleriyle ortak paylaşımlarının artmasına ve evlilik kalitesi algılarının artmasına neden olabilir. Ayrıca katılımcı sayısının büyük bir kısmının lisans ve lisansüstü mezunlarından oluşması bu tez kapsamında eğitim düzeyi ile ilgili çıkan sonucu etkilemiş olabilir. Bununla birlikte alanyazında evlilik kalitesinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık

göstermediği araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Çapraz ve Ünüsan, 2022; Çerkez, 2024; Erkoyuncu, 2024; Erol, 2016; Kapucı, 2014; Kodan, 2013; Mamatoğlu, 2023; Yalçınsoy, 2023). Bu durum araştırma grubundaki bireylerin eğitim düzeylerinin ve evlilik kalitelerini değerlendirmeleriyle ilgili bakış açılarının benzerliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre evlilik kalitesinin evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 0-5 yıl aralığında olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 6-10, 11-15, 16-20 ve 20 üzeri yıldır evli olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazında evlilik kalitesi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde evlilik kalitesinin evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucunu destekleyen farklı araştırmaların olduğu görülmektedir. Yıldız Özmir'in (2023) araştırmasında 0-1 yıldır evli olanların evlilik kalitesinin, 1-10 yıl ve 10 yıl ve üstü evli olanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Çapraz ve Ünüsan (2022) tarafında yapılan araştırmada evlilik kalitesinin şefkat ve birliktelik/iletişim alt boyutlarında 1-10 yıldır evli olan bireylerin puanlarının diğer gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Mamatoğlu'nun (2023) araştırmasında 1-5 yıldır evli olan bireylerin evlilik kalitesi düzeyleri, 6-10 yıllık evliliğe sahip olan ve 21 yıl ve üzeri evliliğe sahip olan evli bireylere göre istatistiksel olarak anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Evliliğin ilk zamanlarında çiftler daha romantik ve duygusal bakış açısıyla ve eşleriyle uyumlanacaklarına dair inançlarıyla yaşanan olumsuzlukları daha olumlu değerlendirme eğiliminde olabilirler. Aynı zamanda bireylerin evliliklerinin ilk zamanlarında birbirleriyle daha fazla özel zaman geçirebildikleri, karşılıklı beklentilerin karşılanması konusunda daha istekli oldukları düşünülebilir. Bunlar evliliğin ilk zamanlarında algılanan evlilik kalitesini olumlu yönde etkileyebilir. Evliliğin ilk zamanlarında çiftlerin yaşadıkları cinsel doyumun yüksek düzeyde olduğu ve zamanla rutinleşen cinsel yaşamla alınan doyumun düşmesiyle evlilik kalitesi olumsuz etkilenebilir. Ayrıca evliliğin ilerleyen zamanlarında çocuk sahibi olunmasıyla çiftlerin birbirlerine ayırdıkları özel zaman azalabilir. Bu durum da evlilik süresi arttıkça bireylerin algıladıkları evlilik kalitesini olumsuz etkileyebilir. Bütün bu araştırmaların aksine Allendorf ve Ghimire (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda daha uzun süredir

evli olan bireyler daha yüksek evlilik kalitesi bildirmişlerdir. Eşlerin zamanla birbirlerini daha iyi tanınması ve birbirlerinin ihtiyaçlarını daha doyurucu bir şekilde karşılaması, ilişkinin olgunlaşmasıyla daha sağlıklı ve uyumlu problem çözme becerilerinin kullanılması eşlerin evliliklerini daha olumlu algılamalarını sağlayabilir. Zamanla ve yaşantılarla eşlerin birlikte gelişip ortak bir yaşantı geçmişi oluşturması, çocukların evden ayrılmasıyla beraber aile içindeki stres faktörlerinin azalmasıyla eşlerin birbirlerine daha fazla odaklanması, evlilik olgunlaştıkça eşlerin birbirlerinden daha gerçekçi beklentilerinin olması gibi durumların evlilik süresinin artmasının eşlerin evlilik kalitesi algılarını olumlu olarak etkileyebileceği düşünülebilir. Bununla birlikte alanyazında evlilik kalitesinin evlilik süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Erol, 2016; Kapucı, 2014; Kodan, 2013; Yalçınsoy, 2023). Bu durum bu araştırmalara katılan bireylerin evlilik süresine göre evlilik kalitelerini değerlendirmeleriyle ilgili bakış açılarının benzerliğinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı bireylerin evlilik kalitesi düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmaktadır. Buna göre çocuk sahibi olmayan bireylerin evlilik kalitesinin çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca 1 ve 2 çocuğu olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 3 ve üzeri çocuğu olan evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde evlilik kalitesinin çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği sonucunu destekleyen farklı araştırmaların olduğu görülmektedir. Bu araştırmalarda çocuğu olmayan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin çocuğu olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Göktaş, 2021; Kodan, 2013; Mamatoğlu, 2023; Yıldız Özmir, 2023). Alanyazında evlilik kalitesinin çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği araştırmalar da bulunmaktadır. Yalçınsoy'un (2023) araştırmasında çocuğu olmayan, 1 ve 2 çocuğu olan katılımcıların evlilik kalitesi puanları 4 ve üzeri çocuğu olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Kodan'ın (2013) araştırmasında 3-4 çocuğu olan evli bireylerin evlilik kalitesi puanlarının 1-2 çocuğu ve 5 ve üstü çocuğu olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Çapraz ve Ünüsan (2022) tarafından yapılan araştırmada çocuk sayısı arttıkça evlilik kalitesinin şefkat ve

birliktelik/iletişim alt boyutlarının puan ortalamasının düştüğü görülmektedir. Çocuk sahibi olmak çiftlerin yaşamına ebeveyn olmakla ilgili yeni görev ve sorumluluklar getirmektedir. Ebeveynliğe ilişkin sorumlulukları eşlerin sağlıklı ve dengeli bir şekilde üstlenmemesi durumunda eşler arasında gerginlikler ve problemler yaşanabilir. Aynı zamanda çocuk sahibi olmadan önce birbirleriyle özel zaman geçiren eşlerin, çocukla birlikte zamanlarının çoğunu çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmasıyla birbirlerine ayırdıkları özel zamanda azalma olabilir. Bununla birlikte çocuk sahibi olmayla çiftlerin cinsel yaşantılarında değişimler meydana gelebilir ve cinsel doyumları da bu durumdan etkilenerek azalabilir. Çocuk sayısının artmasıyla çocukların ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışılması eşlerin ekonomik olarak zorlanmalarına yol açabilir. Bu durumların çocuk sahibi olmanın ve çocuk sayısındaki artışın evlilik kalitesi algısının düşmesine neden olabileceği düşünülebilir. Bununla birlikte alanyazında evlilik kalitesinin çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermediği araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Allendorf ve Ghimire, 2013; Erkoyuncu, 2024; Erol, 2016; Kapucı, 2014; Yarımoğlu, 2018). Ayrıca çocuk sahibi olmanın evlilikteki olumlu etkisini gösteren araştırma sonuçları da bulunmaktadır (Callan, 1983; Çavuşoğlu, 2011). Eskin'in (2012) araştırmasında çocuk sahibi olan erkeklerin evlilik doyumunun çocuğu olmayan erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Başka bir araştırma ebeveynlerin (özellikle babaların) ebeveyn olmayan çiftlere göre daha yüksek yaşam anlamı, olumlu duygu ve mutluluk bildirdiklerini göstermektedir (Nelson vd., 2013). Çocuk sahibi olmak; eşlerin bir araya gelerek ortak bir canlının dünyaya gelmesini sağlamak ve o canlıyı birlikte büyütmek gibi mucizevi bir süreci birlikte deneyimlemeleriyle aralarındaki bağı daha da kuvvetlendirebilir. Bu sürecin çiftlere yüklediği ekstra sorumluluklar olsa da sağlıklı evliliklerde rol dağılımının dengeli yapılmasıyla daha çok heyecan ve neşe hissedilebilir. Bu durum eşler arasındaki biz duygusunu pekiştirerek daha güçlü bağların kurulmasıyla evliliği olumlu etkileyebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılabilecek genel sonuçlar sunulmuş ve bu sonuçlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

Sonuçlar

1. Bu araştırmanın sonucunda, evli bireylerin evlilik kalitesi ile aile aidiyeti arasında pozitif yönde, yüksek düzey ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu,
2. Evli bireylerin evlilik kalitesi ile aile aidiyetinin alt boyutlarından olan kendilik aidiyeti arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu,
3. Evli bireylerin evlilik kalitesi ile aile aidiyetinin alt boyutlarından olan aile aidiyeti arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu,
4. Evli bireylerin evlilik kalitesi ile evlilik yaşam doyumları arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu,
5. Evli bireylerin aile aidiyeti ile evlilik yaşam doyumları arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu,
6. Aile aidiyetinin alt boyutları olan kendilik aidiyeti ve aile aidiyeti ile evlilik yaşam doyumunun birlikte evlilik kalitesini yordadığı ve değişkenlerin birlikte evlilik kalitesini %57.5 oranında açıkladığı,
7. Evlilik kalitesinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı,
8. Evlilik kalitesinin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde farklılaşmadığı,
9. Evlilik kalitesinin yaşa göre farklılaştığı buna göre 18-30 yaş arasındaki evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 31-35 yaş, 36-40 yaş ve 40 yaş üzeri evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,
10. Evlilik kalitesinin eğitim düzeyine göre farklılaştığı buna göre lisans ve lisansüstü mezunu evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin ilkökul-ortaokul-lise mezunlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

11. Evlilik kalitesinin evlilik süresine göre farklılaştığı buna göre; 0-5 yıl aralığında olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 6-10, 11-15, 16-20 ve 20 üzeri yıldır evli olan bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu,

12. Evlilik kalitesinin çocuk sayısına göre farklılaştığı buna göre çocuğu olmayanların çocuk sahibi olan bireylere göre; 1 veya 2 çocuğu olan evli bireylerin evlilik kalitesi düzeylerinin 3 ve üzeri çocuğu olan evli bireylerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

2025 yılı Türkiye’de “Aile Yılı” ilan edilmiştir. Aile kurumunun ülke genelinde öncelik haline getirilip iyileştirilmeye çalışılması bu araştırmanın önemini ön plana çıkarmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak ilgili alanyazın çerçevesinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na yönelik öneriler sunulmuştur.

- Evli bireylere yönelik evlilik kalitesi, aile aidiyeti, evlilik yaşam doyumu gibi kavramlara odaklanan psikoeğitim programları hazırlanarak bu programların tüm il ve ilçelerde ulaşılabilirliği sağlanabilir.

- Bakanlık tarafından bireylerin evlilik öncesi danışmanlık programlarını tamamlamaları teşvik edilerek evlilik kalitesi için önemli olan becerilerin kazanmaları sağlıklı bir evlilik ve aile kurumunun oluşumuna katkı sağlayabilir.

- Bireylerin evlilik sürecinde eşlere düzenli olarak evlilik kalitesinin arttırılmasına yönelik atölyeler ve seminerler düzenlenerek bireylerin katılımları teşvik edilebilir.

- Aile destek merkezlerinde, belediyelerde ve Aile Sağlığı Merkezlerinde uzman aile danışmanlarının çalıştırılması ve kadın-erkek her iki eşin de sürece dahil edilerek kaliteli evlilikler için bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

- Çocuğun evlilik sistemine dahil olmasıyla eşler arasındaki sağlıklı ilişkilerin korunabilmesi adına ebeveynlik becerileri ve eşler arasındaki rol beklentilerine yönelik gerekli eğitimlerin verilmesiyle kaliteli evliliklerin korunması ve sürdürülebilmesi sağlanabilir.

- Sağlıklı ve kaliteli evlilikler için aile aidiyetinin ve eşlerin evliliklerinden aldıkları doyumun önemini vurgulayan kamu spotlarıyla bireyler bilinçlendirilebilir.

- Televizyonlarda ve sosyal medya araçlarında kaliteli evlilik ve sağlıklı aile ilişkileri konusunda rol model olabilecek içerikler üretilebilir.

- Batman ili özelinde Batman Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinatörlüğünde yerel yönetimler veya Batman Üniversitesi ile işbirliği kurularak eşlere yönelik evlilik kalitesi, aile aidiyeti ve evlilik yaşam doyumu konularında eğitimler verilebilir. Bu eğitimlerin il geneline ve ilçelere ulaşılabilirliği sağlanabilir.

- Bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak ilgili alanyazın çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na yönelik öneriler sunulmuştur.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği kurularak okullarda ailelere evlilik ilişkisinin niteliğini arttırmaya yönelik olarak eğitimler planlanabilir ve bu eğitimlere eşlerin birlikte katılımı teşvik edilebilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı'nın halk eğitim merkezleri ile işbirliği halinde okullarda velilere yönelik olarak açılan Aile Okulu kurslarına eşler arasındaki evlilik kalitesini, doyumunu ve aile aidiyetini arttıracak modüller eklenebilir.

- Mutlu ve sağlıklı bir çocuk yetiştirmenin öncelikle eşler arasında kurulacak sağlıklı bir ilişkiyle mümkün olabileceği düşünüldüğünde okullarda Psikolojik Danışmanlar tarafından her iki eşin katılımı teşvik edilerek evlilik kalitesinin artırılmasına yönelik eğitimler verilebilir.

- Bu araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak ileride gerçekleştirilecek araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler sunulmuştur:

- Bu araştırmadan elde edilen veriler Batman ilinde ikamet eden bireyler ile sınırlıdır. Gelecek araştırmalarda daha genellenebilir sonuçların elde edilebilmesi için farklı bölgelerdeki örneklem gruplarıyla çalışmak faydalı olabilir.

- Araştırmadan elde edilen veriler Evlilik Kalitesi Ölçeği, Aile Aidiyeti Ölçeği, Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeği ve istatistiksel analizler ile sınırlıdır. Bundan sonraki araştırmalarda nicel yöntemlerle beraber nitel yöntemlerin de kullanıldığı karma çalışmalar yapılabilir.

- Aile aidiyeti kavramı alanyazında daha çok çocuklarla ya da ergenlik dönemindeki bireylerle çalışılmış olup evli bireylerde aile aidiyetinin çalışıldığı az

sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Evli bireylerin aile aidiyetlerini incelen araştırmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Çiftlerin evlilik kalitesinin daha kapsamlı bir şekilde incelenebilmesi için çiftin birlikte incelendiği boylamsal çalışmalar yapılabilir. Bu boylamsal çalışmalar sonucunda evliliklerin ve ailelerin güçlendirilmesine yönelik etkili müdahale stratejileri geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkel Gülel, E. (2019). *Suçta Sürüklenen Erkek Çocuklarda Aile Aidiyeti ve Yaşam Doyumu İlişkisi: İstanbul Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Adler, A. (1932). *What Life Should Mean to You*. London: George Allen ve Unwin.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. N. (2015). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. New York: Taylor ve Francis Group.
- Akdağ Atabay, Ç. (2019). *Evlilik Doyumu ile Ebeveynlik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Akgün, R. ve Polat Uluocak, G. (2010). “Evlilikte Etkili İletişim ve Problem Çözme: Bir Toplum Merkezindeki Kadınlarla Gerçekleştirilen Grup Çalışması”. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi, Cilt 23, Sayı 23, 9-22*.
- Aksoy, S. (2022). *Evli Bireylerde Sosyal Medya Kullanımı ile Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi- Batman İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi LEE.
- Aktaş, E. (2020). *Ergenlerin Ebeveyne Bağlanma Stilleri ile Sosyal Görünüş Kaygısı ve Sosyal Dışlanma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi EBE.
- Aktaş, H., Aktaş, E. ve Sal, S. (2023). “Eş Desteğinin Aile Huzuruna Etkisi”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 161-184*.
- Akyüz, İ. (2021). “Üniversite Öğrencilerinde Aile Aidiyetinin Sosyodemografik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi”. *Pesa International Journal of Social Studies, Cilt 7, Sayı 1, 33-44*.
- Algan, C. (2018). *Ebeveynini Kaybetmiş Evli Bireylerde Evlilik Doyumunun Aile İşlevselliği Açısından Açıklanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBE.
- Allendorf, K. ve Ghimire, D.J. (2012). “Determinant of Marital Quality in An Arranged Marriage Society”. *Social Science Research, Cilt 42, Sayı 1, 59–70*.
- Alper Yücel, B. (2024). *Orta Yetişkinlik Döneminde Olan Evli Çiftlerin Evlilik Doyumu ve Aile İşlevsellikleriyle İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.

- Alptekin, R. A. (2025). *Şizofreni Tanısı Bulunan Evli Bireylerin Evlilik Uyumu, Aile İşlevleri ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Altıntaş, E. (1992). “Alfred Adler ve Bireysel Psikoloji”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 1*, 49-57.
- Anar, B. (2011). *Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine ile Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Ardahan, M. (2006). “Sosyal Destek ve Hemşirelik”. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt 9, Sayı 2*, 68-75.
- Arslan, K., Şahin, H. ve Erkal, S. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetinin Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşlerine ve Bireysel Özelliklerine göre Karşılaştırılması”. *Researcher: Social Science Studies, Cilt 7, Sayı 1*, 168-180.
- Aslantürk, H. (2017). *Tam Aileye ve Tek Ebeveynli Aileye Sahip Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetlerinin Karşılaştırılması*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, SBE.
- Aslantürk, H., Kesen, N.F. ve Daşbaş, S. (2020). “Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetinin Aileye İlişkin Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt 31, Sayı 4*, 1579-1598.
- Avşaroğlu, S. (2013). Aile içi ilişkiler ve iletişim. Kaya, Alim (ed.), *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim* içinde (5. Baskı, ss. 250-272). Ankara: Pegem Akademi.
- Ayberk, Y. (2020). *Değişen Aile Yapısında Aile Sorunlarının ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi (Cizre Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Ayberk, Y. ve Taylan, H. H. (2021). “Değişen Aile Yapısında Aile Sorunlarının ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi (Cizre Örneği)”. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies, Cilt 14, Sayı 88*, 225-242.
- Aydoğdu Boyraz, Ö. (2022). *Ergenlerde Aile Aidiyeti ve Sosyal Medya Bağımlılığının Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Aytekin, T. ve Aytekin, H. (2023). “Alfred Adler’in Bireysel Psikoloji Kuramı ve Temel İlkeleri”. *Elektronik Cumhuriyet İletişim Dergisi, Cilt 5, Sayı 1*, 40-47.

- Azizoğlu Binici, S. ve Hortaçoğlu S. (1996). “Evlilik için Karşılaştırma Düzeyi Ölçeğinin (EKDÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt 11, Sayı 38, 66-76.
- Babahanoğlu, R. (2020). *Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik Tedbirine Tabi Tutulan Yetişkin Erkeklerde Damgalama ve Aile Aidiyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Örneği*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Bacanlı, H. (2001). “Eş Tercihleri”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 2, Sayı 15, 7-16.
- Balcı Arvas, F. ve Hökelekli, H. (2017). “Dindarlık ile Evlilik Doyumu ve Evlilikte Sorun Çözme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 34, 129-160.
- Barakas, R. (2023). *Evli Bireylerde Benlik Ayrımlaşmasının Evlilik Kalitesi ve Yaşam Doyumu ile İlişkisinde Mahremiyet Bilincinin Düzenleyici ve Aracı Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi LEE.
- Baran, M. (2013). *Kadınlara Verilen İletişim Çatışmaları Eğitiminin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi SBE.
- Bardakçı, Ş. (2019). *Devlet Koruması Altında Yetişen Bireylerin Sosyal Destek Algısı ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. (1991). “Attachment Styles Among Young Adults: A Test of A Four Category Model”. *Journal of Personality and Social Psychology*, Cilt 61, Sayı 2, 226-241.
- Baumeister, R. F. ve Vohs, K. D. (2007). *Encyclopedia of Social Psychology*. Newbury Park: Sage Publications.
- Bayer, Ö. (2017). *Evlilik Doyumu ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi EBE.
- Berk, M. (2009). *Evli Öğretmenlerin Yükleme Tarzları ve Evlilik Doyum Algılarının Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Biter, E. (2021). *Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Aile Aidiyet Düzeyinin Bağlanma Stilleri ve Benlik Saygısı Bağlamında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi SBE.

- Bouchard, G., Sabourin, S., Lussier, Y., Wright, J. ve Richer, C. (1998). "Predictive Validity of Coping Strategies on Marital Satisfaction: Cross-sectional and Longitudinal Evidence". *Journal of Family Psychology*, Cilt 12, Sayı 1, 112-131.
- Bowlby, J. (1982). "Attachment and Loss: Retrospect and Prospect". *American Journal of Orthopsychiatry*, Cilt 52, Sayı 4, 664-678. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x> (Erişim Tarihi: 10/11/2025)
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma* (1. Baskı). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1990). "Attributions in Marriage: Review and Critique". *Psychological Bulletin*, Cilt 107, Sayı 1, 3-33.
- Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1991). A contextual model for advancing the study of marital interaction. Fletcher, G. J. O. and Fincham, F.D. (ed.), *Cognition in Close Relationships* içinde (ss. 127-147). Lawrence Erlbaum Associates.
- Bulanda, J. R. (2011). "Gender, Marital Power, and Marital Quality in Later Life". *Journal of Women ve Aging*, Cilt 23, Sayı 1, 3-22.
- Buluş, M. ve Bağcı, B. (2016). "Evlilik Doyumu: Aile Yılmazlığı ve Etkili İletişim Becerilerinin Rolü". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 40, 136-152.
- Büyük, Ş. (2019). *Evli Bireylerde Dindarlık ve Cinsel Mitlere İnanç Düzeyinin, Evlilik Doyumu ile İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Calahan, C. A. (1996). "Correlations of scores on the Kansas Marital Satisfaction Scale and The Quality Marriage Index". *Psychological Reports*, Cilt 78, Sayı 2, 530.
- Callan, V. J. (1983). "The Voluntarily Childness and Their Perceptions of Parenthood and Childness". *Journal of Comparative Family Studies*, Cilt 14, Sayı 1, 87-96.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Canel, A. Z. (2011). *Evlilikte İlişki ve Yaşam Becerileri*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Canel, A.Z. (2012). *Evlilik ve Aile Hayatı* (2. Baskı). Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

- Cantekin, Ö. F. ve Kunduracı, N. F. (2024). "Marriage Anxiety of University Students in Terms of Family Belonging and Parental Attitude". *International Journal of Religion, Cilt 5, Sayı 3*, 377-385.
- Carr, D., Freedman, V. A., Cornman, J. C. ve Schwarz, N. (2014). "Happy Marriage, Happy Life? Marital Quality and Subjective Well-Being in Later Life". *Journal of Marriage and Family, Cilt 76, Sayı 5*, 930-948.
- Caughlin, J. P. ve Huston, T. L. (2002). "A Contextual Analysis of The Association Between Demand/Withdraw and Marital Satisfaction". *Personal Relationships, Cilt 9, Sayı 1*, 95-119.
- Ceylan, F. G. (1994). *Üniversite Öğrencilerinin Eş Seçimindeki Tercih ve Beklentileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- Christian, D. D., Mccarty D.L. ve Brown, C. L. (2021). "Navigating Adventure Therapy: Using Adlerian Theory as A Guide". *The Journal of Individual Psychology, Cilt 77, Sayı 3*, 374-388.
- Cihan Güngör, H. (2007). *Evlilik Doyumunu Açıklamaya Yönelik Bir Model Geliştirme*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi EBE.
- Cihangir, B. ve Çakır, M. A. (2019). "Çocuk Sahibi Olan Evli Çiftlerin Yaşam Doyumları ve Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Isparta İli Örneği)". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 12, Sayı 62*, 1013-1021.
- Civan, A. (2011). *Eşlerin Duygu Dışavurum Tarzları ile Algılanan Evlilik Kalitesinin İlişkisi ve Duygusal Farkındalığın Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi SBE.
- Claxton, A., O'Rourke, N., JuliAnna Z. Smith, J.A. ve DeLongis, A. (2012). "Personality Traits and Marital Satisfaction Within Enduring Relationships: An Intra-Couple Discrepancy Approach". *Journal of Social and Personal Relationships, Cilt 29, Sayı 3*, 375- 396. <http://dx.doi.org/10.1177/0265407511431183>
- Cüceloğlu, D. (2009). *Yeniden İnsan İnsana* (40. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2014). *İletişim Donanımları* (48. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). "Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt 4, Sayı 39*, 13-23.

- Çağ, P. (2020). Evlilikte İletişim. Nazlı, Serap (ed.) *Evlilik ve Aile Psikolojik Danışmanlığı* içinde (1. Basım, ss. 213-254). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çalık, N. (2015). *7. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Uygulanan İşbirlikçi Öğrenme Yönteminin Öğrencinin Aidiyet Duygusuna Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi EBE.
- Çalışır, M. (2009). “Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Cilt 1, Sayı 3*, 240-255.
- Çalışkan, M. (2017). “Aile İşlevselliğinin Evlilik Doyumuyla İncelenmesi”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Cilt 17, Sayı 39*, 59-74.
- Çam, Z. (2021). *Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Aile Yaşam Kaliteleri Ebeveynlik Stresi ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi LEE.
- Çapraz, S. ve Ünüsan, N. (2022). “Konya İlindeki Bireylerin Evlilik Kalitesinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi”. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2*, 52-70.
- Çavuşoğlu, Z. Ş. (2011). *Bağlanma Stilleri Evlilik Uyumu ve Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi SBE.
- Çelebi, E. N. (2021). *Güvenli Bağlanma ve Evli Bireylerde Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi LEE.
- Çelik, E. (2012). *Evli Bireylerin Cinsel Özgüven Düzeyleri ile Cinsel Öz-Yeterlik, Evlilik Yaşam Doyumu ve Cinsel Utangaçlıklarının İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi EBE.
- Çelik, E. (2014). “Evlilik Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçe Versiyonunun Geçerlik ve Güvenirliği”. *Cumhuriyet International Journal of Education, Cilt 3, Sayı 4*, 1-9.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Çelik, M. ve İnanç Yazgan, B. (2009). “Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 18, Sayı 2*, 247-269.

- Çeliksoy, Ü. T. (2021). *Farklı Yaş Gruplarında Gerçekleştirilen Evliliklerin Evlilik Uyumu, Aile Değerlendirmesi ve Öznel İyi Oluş Bakımından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi LEE.
- Çerkez, S. (2024). *Üreme Çağındaki Evli Kadınların Eş Desteğinin ve Evlilik Kalitesinin Cerrahi Kaygıya Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi SBE.
- Çiftçi Arıdağ, N., Erus, S. M. ve Ünsal Seydooğulları, S. (2019). “Eş Desteğinin Evlilik Doyumu ve Psikolojik İyi Oluş ile İlişkisi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 18, Sayı 71*, 1014-1024.
- Çiftçi, S. (2022). *Evli Olmayan Bireylerde Aile Aidiyeti, Benliğin Ayrışması, Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilik Beklentileri Arasındaki İlişkiler*. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi EBE.
- Çoban, S. ve Özdemir, V. (2020). “Müzik Eğitimcilerinin Mesleki Doyum Düzeylerinin, Clayton Alderfer'in Vig (Erg) Teorisine göre Değerlendirmesi “II. Uluslararası İstanbul Kodaly Eğitim Günleri” Örneği”, *Fine Arts (NWSAFA), Cilt 15, Sayı 4*, 217-232.
- Çoban, G. S. (2021). “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kendini Gerçekleştirme Basamağında Gizil Yetenekler”. *European Journal of Educational and Social Sciences, Cilt 6, Sayı 1*, 111-118.
- Çoltu, İ. (2023). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Mental İyi Oluşa Etkisinde Aile Aidiyetinin Aracı Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- DeMaris, A. ve Longmore, M. A. (1996). “Ideology, Power and Equity: Testing Competing Explanations for the Perception of Fairness in Household Labor”. *Social Forces, Cilt 74, Sayı 3*, 1043-1071.
- DeMaris, A. (2010). “The 20-Year Trajectory of Marital Quality in Enduring Marriages: Does Equity Matter?”. *Journal of Social and Personal Relationships, Cilt 27, Sayı 4*, 449-471.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi SBE.

- Denli, Ö. S. (2016). *Evli Çiftlerde Eşler Arasında Algılanan Kişilik Benzerliğinin Evlilik Uyumuna ve Evlilik Doyumuyla İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi SBE.
- Dikmen, A. A. (1995). "İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 50, Sayı 03*, 115-140.
- Dinçer, M. (2022). "Evli Bireylerin Algıladıkları Eş Desteği ile Evlilik Kalite Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 2*, 297-312.
- Dursun, Y. (2019). *Suçta Sürüklenen Çocukların Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyetleri: Marmara Bölgesi Örneği*. (Doktora Tezi). Yalova Üniversitesi SBE.
- Düner, Z. (2022). *Üniversite Öğrencilerinde Aile Aidiyeti ile Nomofobi Arasındaki İlişki: Fırat ve Medipol Üniversiteleri Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi SBE.
- Ergün-Başak, B. ve Ceyhan, E. (2011). "Psikolojik Danışma İlişkisinde Adler Yaklaşımına göre Cesaretlendirme". *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt 4, Sayı 35*, 92-99.
- Erkoyuncu, D. (2024). *Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Annelerin Evlilik Kalitesinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: İstanbul İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi LEE.
- Erol, G. (2016). *Otel Çalışanlarında Aşırı Rol Yükünün Evlilik Kalitesine Etkisi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi SBE.
- Erözkan, S. (2020). *Üniversite Öğrencilerinde Aile Aidiyetinin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarına Etkisi*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Trakya Üniversitesi.
- Eryılmaz ve Şahin, (2025). "Erken Yaşta Evlilik Yapan Kadınların Aile Yaşam Doyumlarının ve Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi". *Premium e-Journal of Social Sciences, Cilt 9, Sayı 50*, 16-24.
- Eskin, M. (2012). "Evlilik Terapisi için Başvuran Çiftlerin Evlilik Doyumu ve Evlilik Terapisi Hakkındaki Görüşleriyle İlişkili Etmenler". *Klinik Psikiyatri Dergisi, Cilt 15, Sayı 4*, 226-237.
- Fenell, D. L. (1993). "Characteristics of Long-Term First Marriages". *Journal of Mental Health Counseling, Cilt 15, Sayı 4*, 446-460.

- Fincham, F. D. ve Rogge, R. (2010). "Understanding Relationship Quality: Theoretical Challenges and New Tools for Assessment". *Journal of Family Theory ve Review*, Cilt 2, Sayı 4, 227-242.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education* (8th ed.). New York: McGram-Hill Companies.
- Fromm, E. (2023). *Sevme Sanatı* (11. Baskı). İstanbul: Say Yayınları.
- Geçtan, E. (2020). *İnsan Olmak* (19. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Germer, C. K. (2022). *Öz Şefkatli Farkındalık*. İstanbul: Diyojen Yayıncılık.
- Glasser, W. (1965). *Reality Therapy*. New York: Harper ve Row.
- Glenn, N. D. (1990). "Quantitative Research on Marital Quality in The 1980s: A Critical Review". *Journal of Marriage and Family*, Cilt 52, Sayı 4, 818-831.
- Göka, S. ve Göka, E. (2015). *Kadınlar, Erkekler, Âşıklar* (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Göktaş, M. (2021). *Evli Bireylerde Evlilik Kalitesinin Değerlendirilmesi*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Göktaş, M., Şendoğan, B. ve Yüksel Gen, D. (2022). "Romantik İlişki Yaşayan Bireylerin Vakıf Geçirme Tercihlerinin Yordayıcısı Olarak Sosyal İlgi, Algılanan İlişki Doyumu, Eğlencelik ve Çatışma Çözüm Stilleri". *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 29-48.
- Görmüş, K. (2021). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Benlik Saygısı, Aile Aidiyeti ve Yaşadıkları Güçlükler Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa LEE.
- Güler, G., Bedel, A. ve Çelik, S. (2022). "Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerde Tükenmişlik: Aile Stresi, Aile Yaşam Doyumu ve Aile İşlevselliğinin Rolü". *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 274-292.
- Güler, Y. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetlerinin Bağlanma Stillerine Etkisi: İstanbul Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi LEE.
- Güler, Y. ve Öksüz Poplata, S. (2024). "Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetleri ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki: İstanbul Örneği". *Toplumsal Politika Dergisi* Cilt 5, Sayı 1, 18-44.

- Gülyüksel Akdağ, F. ve Cihangir Çankaya, Z. (2015). “Evli Bireylerde Psikolojik İyi Oluşun Yordanması”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 646-662.
- Gümüštepe, H. (2023). *Yetişkinlerde Bağlanma Biçimlerinin, Aile Aidiyeti ve Yaşam Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi LEE.
- Günay, A. R. ve Erdem, A. (2021). “Evlilik Uyumu, Çocuk Yetiştirme Tutumu ve Aile İşlevselliği Arasındaki İlişki”. *Ekev Akademi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 86, 149-169.
- Güneş, F. (2018). *Genç Yetişkinlerde Güvengenlik ve Utangaçlık: Aile Aidiyet Duygusunun ve Duygu-Düzenlemede Öz-Yeterlik Algısının Belirleyici Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Güneş, S. ve Gökçe Turan, S. (2022). “Evli Bireylerin Evlilik Doyumu ile Problemler İnternet Kullanımı ve Aleksitimi Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Etkileşim*, Cilt 5, Sayı 9, 142-168.
- Günindi Ersöz, A. (2003). “Dünya Konferansları Belgelerinde Aile ve Yoksulluk: Saptamalar ve Öneriler”. *Aile ve Toplum*, Cilt 2, Sayı 6, 1-9.
- Gürel, B. (2016). *Ekonomik Faktörlerin Evlilik Kalitesine Etkisi: Bir Dyadic Model Testi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Güven, N. (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi EBE.
- Güven, N. ve Sevim, S. A. (2007). “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Algılanan Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumunu Yordama Gücü”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 3, Sayı 28, 49-61.
- Hamarta, E., Deniz, M., Dilmaç, B. ve Arslan, C. (2015). “Evlilik İçi İlişki ile Evlilikteki Yaşam Doyumunun Evli Çiftlerin Değerleri Açısından İncelenmesi”. *International Journal of Human Sciences*, Cilt 12, Sayı 1, 55-69.
- Haodong, Z. (2024). “How Parental Marriage Status Influences Children's Romantic Relationships: An Inter-Generational Transmission in The Family of Origin”. *Applied ve Educational Psychology*, Cilt 5, Sayı 4, 20-26.
- Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). “Romantic Love Conceptualized as An Attachment Process”. *Journal of Personality and Social Psychology*, Cilt 52, Sayı 3, 511-524.

- He, B., Wongpakaran, T., Wongpakaran, N. ve Wedding, D. (2022). "Marital Satisfaction and Perceived Family Support in Families of Children With Autistic Spectrum Disorder: Dyadic Analysis". *Healthcare, Cilt 10*, Sayı 7, 1227.
- Hedin, L. (2014). "A Sense of Belonging in A Changeable Everyday Life – A Follow-Up Study of Young People in Kinship, Network and Traditional Foster Families". *Child ve Family Social Work, Cilt 19*, Sayı 2, 165-173.
- Hikmetoğlu, S. (2023). *Psikolojik İyi Oluş ve Aile Aidietinin Evlilik Uyumuna Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi SBE.
- Hikmetoğlu, S. (2023). "Psikolojik İyi Oluş ve Aile Aidietinin Evlilik Uyumuna Etkisi". *Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 2*, Sayı 2, 90-101.
- Hill, R. (1958). "Generic Features of Families Under Stress". *Social Casework*, Sayı 49, 139-150.
- Huston, T. L. ve Burgess, R. L. (1979). Social Exchange in Developing Relationships: An Overview. Burgess, Robert ve Huston, Ted (ed.) *Social Exchange in Developing Relationship* içinde (ss. 3-30). New York: Academic Press.
- Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). "Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü". *Türk Psikoloji Dergisi, Cilt 18*, Sayı 51, 99-108.
- İlik, D. A. (2019). *Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Aile Aidietinin Çeşitli Değişkenlere göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Kabasakal, Z. ve Soylu, Y. (2016). "Evli Bireylerin Evlilik Doyumunun Cinsiyet ve Eş Desteğine göre İncelenmesi". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 5*, Sayı 4, 208-214.
- Kalkan, E. (2018). *Evlilik İlişki Kalitesinin Benliğin Farklılaşması ve İlişkisel Özgünlük Bağlamında İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBE.
- Kapucı, O. (2014). *Evli Çiftlerin Evlilik Kalitesi ve Bağlanma Stillerinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Kara, N., Balcı, B. B. ve Araz, A. (2022). "Evlilik Kalitesi, Doyumu ve Uyumunu Üzerine Çiftlerle Yapılan Boylamsal Çalışmaların Sistematiik Derlemesi". *Türk Psikoloji Yazıları, Cilt 25*, Sayı 50, 56-91.

- Karadağ, Ş. (2015). *Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Karahan, T. F. ve Sardoğan, M. E. (2012). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapide Kuramlar* (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karayel, H. (2023). *Kadınlarda Evlilik Uyumunun Aile İşleyişi ve Dini Başa Çıkma Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi SBE.
- Karip, S., Kesen, N.F. ve Daşbaş, S. (2020). “Genç Yetişkinlerin Kullandıkları Duygu Stilleri ile Aile Aidietinin İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 31, Sayı 3, 823-848.
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). “The Longitudinal Course of Marital Quality and Stability: A Review of Theory, Methods, and Research”. *Psychological Bulletin*, Cilt 118, Sayı 1, 3-34.
- Kavak, A. (2018). *Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri* (Yüksek lisans tezi). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Kaya, N. (2017). *Kırsal ve Kentsel Alanda Yaşayan Evli Kadınların Evlilik Uyumu, Evlilik Doyumu ve İlişkilerde Mutluluk Düzeylerinin Karşılaştırılması ve İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi SBE.
- Keleş, A. (2018). *Evlilik Kalitesi ile Affetme, İkili İlişkilerde Güven ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi EBE.
- Kelley, H. H. (2013). *Personal Relationships: Their Structures and Processes*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kendir, E. M. ve Demirli, C. (2016). “Evlilik Doyumu Üzerinde Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi”. *Education Sciences*, Cilt 11, Sayı 3, 96-113.
- Kır, İ. (2011). “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 36, 381-404.
- Kışlak, T. Ş. (1999). “Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”. *3P Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 50-57.
- Kızıl, Z. (2017). *Üniversite Öğrencilerinde Evliliğe Yönelik İnançlar: Bir Müdahale Programının Etkililiği*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi EBE.

- King, L. A. (1993). "Emotional Expression, Ambivalence Over Expression and Marital Satisfaction". *Journal of Social and Personal Relationships*, Cilt 10, Sayı 4, 601-607.
- King, V. ve Boyd, L. M. (2016). "Factors Associated With Perceptions of Family Belonging Among Adolescents". *Journal of Marriage and Family*, Cilt 78, Sayı 4, 1114-1130.
- Kiremitçi, S. (2020). *Lise Öğrencilerinde Aile Aidiyeti ve Şiddet Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Koçyiğit, M. ve Uzun, M. (2024). "Couple Burnout and Marital Satisfaction: Serial Mediation By Mindfulness and Emotion Regulation". *The American Journal of Family Therapy*, Cilt 52, Sayı 5, 575-593.
- Körün, A. B. (2025). *Genel Aile İşlevselliğini Değerlendirme Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Aile Uyumu, Aile Aidiyeti ve Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Kuşat, A. (2003). "Bir Değerler Sistemi Olarak 'Kimlik' Duygusu ve Atatürk". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 1, Sayı 15, 45-61.
- Kurt, İ. E. (2018). *Ebeveynlik Stresi ve Evlilik Kalitesi Arasındaki İlişkide Stresle Çift Olarak Baş Etmenin Aracı Rolünün İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi SBE.
- Kurt, İ. E. (2018). "Evlilik Kalitesi Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 27, Sayı 2, 84-96.
- Lauer, R. H., Lauer, J. C. ve Kerr, S. T. (1990). "The Long-Term Marriage: Perceptions of Stability and Satisfaction". *The International Journal of Aging ve Human Development*, Cilt 31, Sayı 3, 189-195.
- Lavee, Y. ve Ben-Ari, A. (2004). "Emotional Expressiveness and Neuroticism: Do They Predict Marital Quality?". *Journal of Family Psychology*, Cilt 18, Sayı 4, 620-627.
- Maden, H. (2015). *Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.

- Mamatoğlu, B. (2023). *Çiftlerin Evlilik Kalitesinin, Bağlanma Yaralanmaları ve Stresle Çift Olarak Baş Etme Değişkenleri Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Maroufizadeh, S., Almasi-Hashiani, A., Amini, P., Sepidarkish, M. ve Omani-Samani, R. (2019). "The Quality of Marriage Index (QMI): A Validation Study in Infertile Patients". *BMC Research Notes, Cilt 12*, Sayı 1, 507.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality* (2. Baskı). New York: Harper and Row.
- Mavili, A., Kesen, N. F. ve Daşbaş, S. (2014). "Aile Aidiyeti Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Cilt 14*, Sayı 33, 29-45.
- McCubbin, H. I., Joy, C. B., Cauble, A. E., Comeau, J. K., Patterson, J. M. ve Needle, R. H. (1980). "Family Stress and Coping: A Decade Review". *Journal of Marriage and the Family, Cilt 42*, Sayı 4, 855-871.
- McCubbin, H. I. ve Patterson, J. M. (1983). "The Family Stress Process: The Double ABCX Model of Adjustment and Adaptation". *Marriage ve Family Review, Cilt 6*, Sayı 1-2, 7-37. https://doi.org/10.1300/J002v06n01_02
- McLaren, S., Jude, B. ve McLachlan, A. J. (2008). "Sense of Belonging as A Predictor of Depression Among Australian Gay Men". *International Journal of Men's Health, Cilt 7*, Sayı 1, 90-99.
- Mcghie, S. ve Wright, S. (2024). "Effects of First-Time Parenting on The Quality of Marriage". *Journal of Arts Science and Technology, Cilt 16*, Sayı 1, 175-796.
- Miller, G. R. ve Steinberg, M. (1975). *Between People: A New Analysis of Interpersonal Communication*. Chicago: Science Research Associates, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Aile Yapısı*. Aile ve Tüketici Hizmetleri. https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Aile%20Yap%C4%B1s%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi: 10/11/2025)
- Mirzaoglu, B. (2023). *Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Flört Şiddeti Arasındaki İlişkide Aile Aidiyeti ve Otantikliğin Aracı Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi EBE.
- Mueller, C. ve Haines, R. T. (2012). "Adolescent Perceptions of Family Connectedness and School Belonging: Links With Self-Concept and Depressive Symptoms

- Among Gifted African American and Hispanic Youth”. *Gifted Children*, Cilt 5, Sayı 2, 3-23.
- Mukba, G., Kızılok, G. E. ve Yayla, A. (2023). “Aile Aidiyetine Çok Yönlü Bakış”. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 60, 29-43.
- Mussatayeva, M. (2018). *Alt Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Kadınların Evlilik Doyumu ile Aile İşlevlerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Myradov, D. (2021). *Türk Aile Yapısında Aile İçi İletişim Doyumu ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi (Malatya Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Nasir, R. ve Amin, S. (2010). “Job Satisfaction, Job Performance and Marital Satisfaction Among Dual-Worker Malay Couples”. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, Cilt 5, Sayı 3, 299-306.
- Nazlı, S. (2021). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E. W. ve Lyubomirsky, S. (2013). “In Defense of Parenthood: Children are Associated with More Joy than Misery”. *Psychological Science*, Cilt 24, Sayı 1, 3-10.
- Ondaş, B. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Evlilik ve Eş Seçimi ile İlgili Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi EBE.
- Ökten, S. ve Sayar, K. (2020). *Aşk ile Ânı Seyretmek*. İstanbul: Turkuvaz Kitap.
- Önem, B. (2020). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Tanılı Çocuğu Olan Anne-Babalar ile Normal Gelişim Gösteren Çocuğu Olan Anne-Babaların “Aile Yılmazlığı” ve “Evlilik Doyumları” Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.
- Özaydınlık, Ş. (2014). *Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Özdemir, H. P. ve Bakiler, E. (2021). “Aile Huzuru Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 20, Sayı 80, 1881-1895.
- Özdemir Kemahlı, H. P. (2019). *Yüksek Nitelikli Evlilikler Yaratmak: Mutlu Çiftlerin Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

- Öziş, G. (2016). *Evlilik Yaşam Doyumunun Algılanan Ebeveyn İlişkisi, Psikolojik Dayanıklılık ve Dinsel İnanç Gücü Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi EBE.
- Özoğul, R. (2020). *Öğretmenlerde Aile Aidieti ile Depresyon, Anksiyete ve Stres İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi LEE.
- Özşenel, E. (2017). *Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuğu Olan ve Olmayan Ailelerin Evliliklerinde Problem Çözme Becerilerinin ve Evlilik Yaşam Doyumlarının Karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Öztürk, G. (2017). *Evli Bireylerin Evlilik Uyum ve Evlilik Doyumu Düzeylerinin Aşk Düzeyi Açısından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi SBE.
- Öztürk, S. (2006). *Aile İçi İletişimin Ergenin Duygusal Sağlığına Etkisi (Keçiören İlçesi Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Parlar, H. ve Akgün, Ş. (2018). “Evlilikte Bilinçli Farkındalık, Evlilik Doyumu ve Problem Çözme Becerileri İlişkilerinin İncelenmesi”. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi, Cilt 1, Sayı 1*, 11-21.
- Patterson, J. M. (1988). “Families Experiencing Stress: I. The Family Adjustment and Adaptation Response Model: II. Applying The FAAR Model to Health-Related Issues for Intervention and Research”. *Family Systems Medicine, Cilt 6, Sayı 2*, 202-237.
- Patterson, J. M. (2002). “Integrating Family Resilience and Family Stress Theory”. *Journal of Marriage and Family, Cilt 64, Sayı 2*, 349-360.
- Pehlivan, H. (2011). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Temelli Psikoeğitim Programının Kadın Danışma Merkezine Başvuran Annelerin İyi Oluş Düzeyi, Evlilik Doyumu, Problem Çözme ve İletişim Becerilerine Etkisi*. (Doktora Tezi). Ege Üniversitesi SBE.
- Pekşen, S. (2020). *Kültürlerarası Evliliklerde Evlilik Doyumu ve Aile Yılmazlığının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa LEE.
- Polat, O. (2019). *Ergenlerde Aile Aidietinin Psiko-Sosyal Değişkenler Bakımından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.

- Raba, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinde Kişiler Arası Bağımlılık ile Utandırılma Korkusu Aidiet Duygusu ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi EBE.
- Reid-Cunningham, A. R. (2009). "Anthropological Theories of Disability". *Journal of Human Behavior in the Social Environment, Cilt 19*, Sayı 1, 99-111.
- Robinson, L. C. ve Blanton, P. W. (1993). "Marital Strengths in Enduring Marriage". *Family Relations, Cilt 42*, Sayı 1, 38-45.
- Rogers, S. J. ve May, D. C. (2003). "Spillover Between Marital Quality and Job Satisfaction: Long-Term Patterns and Gender Differences". *Journal of Marriage and Family, Cilt 65*, Sayı 2, 482-495.
- Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E. ve Hattie, J. A. (2004). "The Relationship Between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes and Marital Satisfaction". *Journal of Counseling ve Development, Cilt 82*, Sayı 1, 58-68.
- Ruppert, F. (2014). *Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları Ruhun Yaralarını Anlamak ve İyileştirmek* (2. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Rusbult, C. E., Wieselquist, J., Foster, C. A. ve Witcher, B. S. (1999). "Commitment and Trust in Close Relationships". *Handbook of Interpersonal Commitment and Relationship Stability*, 427-449.
- Rusbult, C. E. (1980). "Commitment and Satisfaction in Romantic Associations: A Test of the Investment Model". *Journal of Experimental Social Psychology, Cilt 16*, Sayı 2, 172-186.
- Sargent, J., Williams, R. A., Hagerty, B., Lynch-Sauer, J. ve Hoyle, K. (2002). "Sense of Belonging as A Buffer Against Depressive Symptoms". *Journal of the American Psychiatric Nurses Association, Cilt 8*, Sayı 4, 120-129.
- Sarı, E. (2022). *Çocuğu Kanser Tanısı Almış Annelerde Aile İşlevselliği ve Evlilik Doyumu ile Aile Dayanıklılığının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi LEE.
- Satılmışoğlu, A. (2020). *Evlilikte Yetkinlik ile Evlilik Kalitesi ve Uyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi SBE.
- Sayar, K. (2013). *Ruh Hali* (9. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

- Sayar, K. (2022). *Hatıraların Evi - Günümüzde Aile* (5. Baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sayar, K. (2024). *Beni Sessiz de Sevebilir misin?* (5. Baskı). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Sayar, K. ve Bağlan, F. (2016). Modern çağda ailenin dönüşümü. *Savrulan Dünyada Aile Sempozyumu* içinde (1. Basım, ss. 171-177). Sekam Yayınları.
- Sezen, L. (2005). "Türkiye'de Evlenme Biçimleri". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Cilt 11, Sayı 27, 185-195.
- Sevinç, Z. (2024). *Evli Çiftlerde Bilinçli Farkındalık, Aile İşlevselliği ve Aile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi EBE.
- Shackelford, T. K. (2001). "Self-Esteem in Marriage". *Personality and Individual Differences*, Cilt 30, Sayı 3, 371-390.
- Shifron, R. (2010). "Adler's Need to Belong as The Key for Mental Health". *Journal of Individual Psychology*, Cilt 66, Sayı 1, 10-29.
- Singh, A. (2021). "A Longitudinal Investigation on the Effect of Parents Marital Life Satisfaction on Children's Academic Achievement". *Cosmos An International Journal of Art ve Higher Education A Refereed Research Journal*, Cilt 10, Sayı 1, 27-30.
- Sipahi, T. (2020). *Kişilerarası Bilinçli Farkındalık ve İlişkisel Otantiklik ile Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Söylemez, İ. (2011). *Evlilikte Uyum ve Aile İşlevleri Ölçeği Geliştirme: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Sungur, M. Z. (2021). *Aşk Evlilik Sadakatsizlik* (50. Baskı). İstanbul: Destek Yayınları.
- Spanier, G. B. (1976). "Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads". *Journal of Marriage and the Family*, Cilt 38, Sayı 1, 15-28.
- Stack, S. ve Eshleman, J.R. (1998). "Marital Status and Happiness: A 17-Nation Study". *Journal of Marriage and Family*, Cilt 60, Sayı 2, 527-536.
- Snyder, D. K. ve Lachar, D. (1997). "Marital Satisfaction Inventory, Revised (MSI-R)". *Western Psychological Services*, 1-5.

- Şahin, Y. (2020). *Evlilikte Empati ile Evlilik Doyumu ve Affetme Arasındaki İlişkide Evlilik Farkındalığının Rolü: Karma Bir Araştırma*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Şen, B. (2009). *Evlenmek Üzere Başvuruda Bulunan Bir Grup Nişanlı Çiftin Evlilik ve “Evlilik Öncesi Çift Eğitimi”ne İlişkin Bilgi, Görüş ve Değerlendirmeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2002). *Ailede Eşler Arası Uyuma Etki Eden Faktörlerin Araştırılması*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). “Evli Çiftlerdeki Çift Uyum ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi”. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları, Cilt 28*, 15-34.
- Şentürk, A. (2023). *Üniversite Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeyi ile Aile Aidiliyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: İstanbul Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi LEE.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2019). *Using Multivariate Statistics* (7th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tarhan, N. (2016). *Mutlu evlilik psikolojisi (26. Baskı)*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2015). *Kadın psikolojisi (79. Baskı)*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taşköprü, M. (2013). *Evlilik Doyumu ile Problem Çözme Becerileri, Stresle Başa Çıkma ve Evlilik Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi SBE.
- Tekin Çatal, M. ve Kalkan, M. (2019). “Evli Bireylerin Evlilik Değerleri, Evlilik Doyumu ve Evlilik Tipleri”. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, Cilt 3, Sayı 6*, 179-186.
- Tekin Epik, M., Çiçek, Ö. ve Altay, S. (2017). “Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Tarihsel Süreçte Ailenin Değişen/Değişmeyen Rollerini”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Cilt 0, Sayı 38*, 35-58.
- Tellioğlu, P. ve Özdemir, H. (2018). “Kırsal Kesimde Yaşayan Evli Kadınların Aile İşlevlerinin Evlilik Uyumuna Etkisinin İncelenmesi”. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 3, Sayı 1*, 127-140.

- Telsiz, M. (2012). “Evli Kadınların Evlilik Öncesi Evde İş Bölümüyle İlgili Beklentileri ve Mevcut Uygulamanın Karşılaştırmalı Analizi”. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, Sayı 3, 83-93.
- Tezel Şahin, F. ve Cevher, F. N., (2007, Eylül 10-15). *Türk toplumunda aile çocuk ilişkilerine genel bir bakış* [Tam metin bildiri]. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS, Ankara, Türkiye. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TEZEL-%C5%9EAH%C4%B0N-Fatma-CEVHER-Fatma-Nilg%C3%BCn-T%C3%9CRK-TOPLUMUNDA-A%C4%B0LE-%C3%87OCUK-%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0LER%C4%B0NE-GENEL-B%C4%B0R-BAKI%C5%9E.pdf> (Erişim Tarihi: 10/11/2025)
- Tezer, E. (1996). “Evlilik İlişkisinden Sağlanan Doyum: Evlilik Yaşam Ölçeği”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 2, Sayı 7, 1-7.
- Truant, G. S, Herscovitch, J. ve Lohrenz, J. G. (1987). “The Relationship of Childhood Experience to The Quality of Marriage”. *The Canadian Journal of Psychiatry*, Cilt 32, Sayı 2, 87-92. <https://doi.org/10.1177/070674378703200202> (Erişim Tarihi: 10/11/2025)
- Tunç, S. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyeti, Evlilik Beklentileri ve Evlilik Tutumları Arasındaki İlişki*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi SBE.
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). “Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkiler”. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Cilt 3, Sayı 9, 61-68.
- Türk, E. G. ve Demirli Yıldız, A. (2017). “Aşk Biçemleri, İlişki Doyumu ve Yalnızlık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 7, Sayı 48, 97- 109.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813> (Erişim Tarihi: 10/11/2025)
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. ve Foster, C. (2004). “Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review”. *Journal off Marriage and Family*, Cilt 65, Sayı 3, 574-583.

- Umberson, D., Williams, K., Powers, D. A., Liu, H. ve Needham, B. (2005). "Stress in Childhood and Adulthood: Effects on Marital Quality Over Time". *Journal of Marriage and Family*, Cilt 67, Sayı 5, 1332-1347.
- Urgancı, Ç. ve Eker, E. (2018). "İstanbul 112 Acil Sağlık Hizmetleri Çalışanlarının Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ve Algılanan Stresle Başa Çıkma Evlilik Doyumunu Yordamlama Gücü". *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 35-60.
- Ünal, H. (2024). *Evli Bireylerde Evlilik Yaşam Doyumu: Evlilik Mitleri, Psikolojik Esneklik ve Sosyal Medya Bağımlılığı Değişkenlerine göre Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Ünal, Ö. ve Akgün, S. (2022). "Evlilikte Çatışma Çözme Stillerinin Evlilik Uyumu ve Doyumu ile İlişkisi". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt 14, Sayı 3, 322-330.
- Vural Batık, M. ve Kalkan, M. (2017). "Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri ve Evlilik Doyumu". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 5, 2630-2646.
- Waite, L. J. ve Lehrer, E. L. (2003). "The Benefits From Marriage and Religion in The Unitedstates: Acomparativeanalysis". *Popul. Dev. Rev.*, Cilt 29, Sayı 2, 255-276.
- Yalçınsoy, D. (2023). *Evli Bireylerin Bağlanma Stilleri, Öz Şefkat Düzeyleri ve Kişiler Arası Duygu Düzenleme Süreçleri Arasındaki İlişkinin, Evlilik Kalitesi Üzerindeki Yordayıcı Gücü*. (Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi LEE.
- Yarımoglu, Ş. (2018). *Kişilik Özellikleri ve Psikolojik Semptomların Evlilik Kalitesi ile Olan İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi SBE.
- Yaşar Ekici, F. (2014). "Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi". *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı 30, 209-224.
- Yavuz, M. ve Gümüşkaya, Ö. (2021). "Otizm Spektrum Bozukluğu ve Zihinsel Yetersizliği Olan Bireylerin Ebeveynlerinin Yaşam Doyumu ve Aile Yılmazlık Düzeylerinin İncelenmesi". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, Cilt 22, Sayı 4, 799-825.
- Yavuz, M. (2022). *Ergenlerin Aile Aidiyeti ve Prososyal Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.

- Yavuzer, H. (2022). *Çocuk Psikolojisi* (47. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazar, R. ve Tolan, Ö. (2021). “Evlilik Terapilerinde Bilişsel Davranışçı Yaklaşım”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Cilt 13, Sayı 1, 1-22*.
- Yazgan İnanç B. ve Yerlikaya E. E. (2024). *Kişilik Kuramları* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yenel, V. N. (2023). *Evli Bireylerin İletişim Becerilerinin Evlilik Yaşam Doyumu ve Aile Yılmazlığına Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi LEE.
- Yeter, S. İ. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Mutluluk Düzeylerinin Aile Aidiyeti ve Manevi Yönelimlerine göre Yordanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi EBE.
- Yıldız, M. A. ve Baytemir, K. (2016). “Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılığı”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, 67-80*.
- Yıldız Özmir, Ş. (2023). *Romantik İlişkilerde Öz Yeterliğin Evlilik Kalitesi ve Romantik Kıskançlık Üzerine Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi LEE.
- Yılmaz, A. (2001). “Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar”. *Aile ve Toplum, Cilt 1, Sayı 4, 1-10*.
- Yılmaz, A. (2023). *Bireysel ve Ailevi Yaşamda Başarı ve Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi LEE.
- Yılmaz Bingöl, T. (2017). “Çerkez Toplumu Etiğinin Adler Yaklaşımının Temel Kavramları ile İncelenmesi”. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı 9, 73-95*.
- Yılmaz, F. (2022). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel Sosyal Statü Algılarının, Aile Aidiyeti, Psikolojik Doğum Sırası ve Bazı Değişkenlere göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi EBE.
- Yurtseven, F. (2011). İletişim Sorunları. Zara, Ayten (ed.), *Yaşadıkça – Psikolojik Sorunlar ve Başa Çıkma Yolları* içinde (1. Baskı, ss. 31-53). Ankara: İmge Kitabevi.
- Yusufoğlu, Ö. Ş. ve Cerev, G. (2019). “Gençlerde Aidiyet Düzeyinin Akademik Başarıya Etkisi: Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 29, Sayı 2, 289-302*.

- Zalenski, R. J. ve Raspa, R. (2006). “Maslow’s Hierarchy of Needs: A Framework For Achieving Human Potential in Hospice”. *Journal of Palliative Medicine, Cilt 9*, Sayı 5, 1120-1127.
- Zara, A. (2021). *Ruhu İyileştirmek* (4. Baskı). İstanbul: Nemesis Kitap.
- Zeytinoğlu, E. (2013). *Evli Bireylerin Benlik Saygısı, Kıskançlık Düzeyi, Evlilikteki Çatışmalar ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.11.2024-167659

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 13.11.2024	Toplantı Sayısı: 12	Karar Sayısı: 71
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-50: Yüksek Lisans Öğrencisi Emine Merve BAYSAL'ın başvuru dosyası okundu ve ekleri incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda; Muş Alparslan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Emine Merve BAYSAL'ın "Evlilik Kalitesi, Aile Aidiyeti ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Yüksek Lisans Öğrencisi Emine Merve BAYSAL'a bildirilmesine, Oy birliği ile karar verildi.		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ahmet KARA İletişim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Muhammed CİNAR Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Nevin TURAN ÖZEK Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Sedat BOZARI Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi

1 / 1

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	"Evlilik Kalitesi, Aile Aidiyeti ve Evlilik Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	13.11.2024
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	13.11.2024
Karar tarihi	13.11.2024

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekeçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ahmet KARA

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Muhammed ÇINAR

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Nevin TURAN ÖZEK

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Sedat BOZARI

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Yaşar ÇELİKKOL

Üye
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Zeynep YILMAZ KURT

Ek-2: Ölçek Kullanım İzinleri

Merve Baysal

Sayın hocam, Ben Muğ Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emine Merve Bay

29 Tem 2024 Pzt 14:50

☆

Aliye MAVİLİ

Alıcı ben

29 Tem 2024 Pzt 18:58

☆

😊

↩

⋮

Sevgili Merve

Akıl aidiyet ölçeğinizi kullanabilirsin. Ölçeğinizi madde ve puanları hiç değişmedi. Spç dergisinin İngilizce versiyonu Current psychology dergisinde yayımlandı. Ölçeğin maddelerini gönderiyorum. Sevgiyle kal.

iPhone'undan gönderildi

> Merve Baysal [redacted] ınları yazdı (29 Tem 2024 14:50)

>

>

...

Merve Baysal

Yusufden merhaba hocam, Tepektir edirim. Ölçeği yolladınız mı acaba? Ek kutusunda gönderdiğim için izniniz olup olmadığını belirtmek istiyordum. İzniyle beraber p

14 Ağu Per 20:47

☆

İDİL EREN KURT

Alıcı ben

2 Ağu Cum 14:34

☆

😊

↩

⋮

Merhaba,

Eksize izinliy, kullanabilirsiniz, ilette gönderiyorum. İyi günler.

Assistant Professor Dr. İDİL EREN KURT
Çukurova University - Faculty of Education
Department of Psychological Counseling and Guidance
[redacted]
[redacted]

Merve Baysal [redacted] 1 Ağu 2024 Per, 20:42 tarihinde şunu yazdı:

...

Bir ek + Gmail tarafından tanındı

Merve Baysal

Sayın hocam, Ben Muğ Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emine Merve Bay

29 Tem 2024 14:40

☆

Eyüp Çelik

Alıcı ben

29 Tem 2024 14:46

☆

😊

↩

⋮

Merhaba, Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz beşanlar dilerim.

Prof. Dr. Eyüp Çelik
Sakarya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık /
Sakarya University
Faculty of Education
Guidance and Psychological Counseling

Ek-3: Araştırmada Kullanılan Ölçekler

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma evli bireylerin evlilik kalitelerini farklı değişkenlere göre incelemek amacıyla yürütülmektedir. Araştırmaya evli olan kişiler katılabilmektedir. Aşağıda sizinle ilgili bazı sorular yer almakta ve bu sorulara cevap vermeniz istenmektedir. Araştırma için gerekli etik kurul izni alınmıştır. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılımcılar istedikleri zaman araştırmayı bırakma hakkına sahiptir. Verilen cevaplar toplu olarak değerlendirileceği için kimlik bilgileriniz talep edilmemektedir. Lütfen soruları dikkatli bir şekilde cevaplayınız. Bilime sunduğunuz katkı için teşekkürler.

Emine Merve BAYSAL
Muş Alparslan Üniversitesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız
☐ 18-25 ☐ 26-30 ☐ 31-35 ☐ 36-40 ☐ 40+
3. Eğitim düzeyiniz
☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü
4. Çalışma durumunuz
☐ Çalışıyorum ☐ Çalışmıyorum
5. Evlilik süresi
☐ 0-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16-20 yıl ☐ 20+
6. Çocuk sayınız
☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 3+

EVLİLİK KALİTESİ ÖLÇEĞİ (EKÖ)

Aşağıdaki ifadeler evliliğinizde meydana gelen bazı davranışlarla ilgilidir. Lütfen her bir ifadenin son zamanlarda ne sıklıkla meydana geldiğini düşünerek işaretleyiniz. Cevaplarken çok uzun süre düşünmeyiniz, size en yakın gelen maddeyi seçiniz.

		Çok Nadir	Bazen	Sık sık	Genellikle
1	Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı beni suçlar.				
2					
3					
4					
5					
6					
7	Bana duygularını ve düşüncelerini içtenlikle söylediğini düşündürüyor				
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14	Benim ihtiyaçlarım ve dileklerim konusunda dikkatlidir ve buna göre davranır.				
15					
16					
17					
18	Tartıştığımız zamanlarda tartışmayı bitiremeyiz.				
19					
20					
21					
22	Akşam günümün nasıl geçtiği ile ilgili konuşuruz.				
23					
24					
25					
26	Bana beni sevdiğini söyler.				
27					

Dr. Öğretim Üyesi İdil EREN KURT

AİLE AİDİYETİ ÖLÇEĞİ

Açıklama: Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak düşüncelerinizi (X) işareti ile belirtiniz. İfadelerin doğrusu veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

Lütfen bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz. İşaretsiz ifade bırakmayınız. Size verilen kağıt üzerine adınızı yazmayınız, kimliğinizi belirtecek herhangi bir işaret koymayınız.

	Sorular	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.						
2.						
3.	Ailemin önemli bir parçasıyım.					
4.						
5.						
6.						
7.	Ailemin bana güvendiğini hiç hissetmedim.					
8.						
9.						
10.	İhtiyaç içinde ve hasta olduğumda ailem hemen destek olur.					
11.						
12.						
13.						
14.						
15.						
16.						
17.	Bir daha dünyaya gelsem aynı ailede doğmak isterdim.					

Prof. Dr. Aliye MAVİLİ, Prof. Dr. Serap DAŞBAŞ, Doç. Dr. Nur Feyzal KESEN

EVLİLİK YAŞAM DOYUMU ÖLÇEĞİ

1 2 3 4 5 6 7

Kesinlikle Katılmıyorum Kesinlikle Katılıyorum

1		1	2	3	4	5	6	7
2		1	2	3	4	5	6	7
3		1	2	3	4	5	6	7
4	Şu ana kadar evlilik hayatımdan beklediğim en önemli şeyleri elde ettim.	1	2	3	4	5	6	7
5		1	2	3	4	5	6	7

Prof. Dr. Eyüp ÇELİK